

INSTYTUT FILOLOGII POLSKIEJ
25-509 Kielce
ul. Leśna 16
tel/fax 0-41 34 454 63
e-mail: ifp@pu.kielce.pl

Dyrektor Instytutu – prof. zw. dr hab. Barbara Greszczuk
Wicedyrektor ds. nauki – dr hab. prof. UJK Mirosław Wójcik
Wicedyrektor ds. dydaktyki – dr Alicja Gałczyńska

Sekretariat: mgr Justyna Kmieciak
Instytutowa Biblioteka Metodyczna: mgr Bożena Hentka

Instytutowy koordynator ETCS – dr hab. prof. UJK Mirosław Wójcik

**KADRA INSTYTUTU WG TYTUŁÓW I STOPNI NAUKOWYCH
ORAZ ZAJMOWANYCH STANOWISK**

lp.	tytuł, stopień naukowy	imię i nazwisko	stanowisko
1.	prof. zw. dr hab.	Barbara Greszczuk	profesor zwyczajny
2.	prof. zw. dr hab.	Marek Ruszkowski	profesor zwyczajny
3.	dr hab., prof. UJK	Elżbieta Koniusz	profesor nadzwyczajny
4.	dr hab., prof. UJK	Bernard Koziróg	profesor nadzwyczajny
5.	dr hab., prof. UJK	Marta Meducka	profesor nadzwyczajny
6.	dr hab., prof. UJK	Jerzy Ossowski	profesor nadzwyczajny
7.	dr hab., prof. UJK	Zofia Ożóg-Winiarska	profesor nadzwyczajny
8.	dr hab., prof. UJK	Marek Pąckiński	profesor nadzwyczajny
9.	dr hab., prof. UJK	Anna Świrek	profesor nadzwyczajny
10.	dr hab., prof. UJK	Jerzy Winiarski	profesor nadzwyczajny
11.	dr hab., prof. UJK	Mirosław Wójcik	profesor nadzwyczajny
12.	dr	Alina Biała	adiunkt
13.	dr	Marta Bolińska	adiunkt
14.	dr	Katarzyna Chmielewska	adiunkt
15.	dr	Stanisław Cygan	adiunkt
16.	dr	Janusz Detka	adiunkt
17.	dr	Alicja Gałczyńska	adiunkt
18.	dr	Iwona Gralak	adiunkt
19.	dr	Krzysztof Jaworski	adiunkt
20.	dr	Andrzej Kominek	adiunkt
21.	dr	Małgorzata Krzysztofik	adiunkt
22.	dr	Anna Kurska	adiunkt
23.	dr	Grażyna Legutko	adiunkt
24.	dr	Marzena Marczevska	adiunkt
25.	dr	Elżbieta Michow	adiunkt
26.	dr	Iwona Mityk	adiunkt
27.	dr	Piotr Pietrych	adiunkt
28.	dr	Dorota Połowniak-Wawrzonek	adiunkt
29.	dr	Piotr Rosiński	adiunkt
30.	dr	Joanna Senderska	adiunkt
31.	dr	Roman Starz	adiunkt
32.	dr	Zbigniew Trzaskowski	adiunkt
33.	dr	Beata Utkowska	adiunkt
34.	dr	Marzena Wydrych-Gawrylak	adiunkt
35.	dr	Anna Wzorek	adiunkt
36.	dr	Piotr Zbróg	adiunkt
37.	dr	Henryka Kaczorowska	starszy wykładowca
38.	dr	Alicja Krawczyk	starszy wykładowca
39.	mgr	Andrzej Kozięja	starszy wykładowca

40.	mgr	Małgorzata Kruszelnicka	starszy wykładowca
41.	mgr	Monika Bator	asystent
42.	mgr	Agnieszka Rosińska	asystent
43.	mgr	Dorota Szwajcer	asystent

JEDNOSTKI ORGANIZACYJNO-DYDAKTYCZNE W INSTYTUCIE FILOLOGII POLSKIEJ

Zakład Literatury Staropolskiej, Oświecenia i Romantyzmu

dr hab., prof. UJK Jerzy Winiarski - Kierownik Zakładu
dr Iwona Gralak – adiunkt
dr Małgorzata Krzysztofik – adiunkt
dr Anna Kurska – adiunkt
dr Marzena Wydrych-Gawrylak – adiunkt

Zakład Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski

dr hab., prof. UJK, Marek Pąkciński – Kierownik Zakładu
dr Grażyna Legutko – adiunkt
dr Beata Utkowska – adiunkt
mgr Dorota Szwajcer – asystent

Zakład Literatury Współczesnej

dr hab., prof. UJK Anna Świrek – Kierownik Zakładu
dr hab., prof. UJK Jerzy Ossowski
dr hab., prof. UJK Mirosław Wójcik
dr Marta Bolińska – adiunkt
dr Katarzyna Chmielewska – adiunkt
dr Janusz Detka – adiunkt
dr Iwona Mityk – adiunkt
dr Zbigniew Trzaskowski – adiunkt

Zakład Polszczyzny Historycznej

dr hab., prof. UJK Elżbieta Koniusz – Kierownik Zakładu
dr Stanisław Cygan – adiunkt
dr Marzena Marczevska – adiunkt
dr Elżbieta Michow – adiunkt

Zakład Polszczyzny Współczesnej

prof. zw. dr hab. Barbara Greszczuk – Kierownik Zakładu
prof. zw. dr hab. Marek Ruszkowski
dr Alicja Gałczyńska – adiunkt
dr Andrzej Kominek – adiunkt
dr Dorota Połowniak-Wawrzonek – adiunkt
dr Joanna Senderska – adiunkt
dr Piotr Zbróg – adiunkt
mgr Agnieszka Rosińska – asystent

Zakład Edukacji Polonistycznej

dr hab., prof. UJK Zofia Ożóg-Winiarska – Kierownik Zakładu
dr Alina Biała – adiunkt
dr Roman Starz – adiunkt
dr Alicja Krawczyk – starszy wykładowca
dr Henryka Kaczorowska – starszy wykładowca
mgr Andrzej Kozieja – starszy wykładowca
mgr Małgorzata Kruszelnicka – starszy wykładowca

Zakład Teorii Literatury, Badań Kulturowych i Filozofii

dr hab., prof. UJK Marta Meducka – Kierownik Zakładu

dr hab. prof. UJK Bernard Koziróg
dr Krzysztof Jaworski – adiunkt
dr Piotr Pietrych – adiunkt
dr Piotr Rosiński – adiunkt
dr Anna Wzorek – adiunkt
mgr Monika Bator – asystent

Ponadto w ramach godzin zleconych zajęcia w Instytucie Filologii Polskiej prowadzą: dr hab. prof. UJK Stanisław Żak, Stanisław Rogala, dr Anna Różyło, dr Krystyna Staszewska, mgr Cecylia Antosik, mgr Aneta Pierścińska, mgr Jadwiga Karolczak, mgr Aneta Rachtan

FORMY KSZTAŁCENIA, SPECJALIZACJE I SPECJALNOŚCI

Instytut Filologii Polskiej prowadzi – w ramach kierunku *filologia polska* – następujące formy studiów:

- ⌚5-letnie stacjonarne studia magisterskie
- ⌚5-letnie niestacjonarne studia magisterskie
- ⌚3-letnie stacjonarne studia zawodowe (licencjat)
- ⌚3-letnie niestacjonarne studia zawodowe (licencjat)
- ⌚2-letnie niestacjonarne magisterskie studia uzupełniające

Studia 5-letnie i 3-letnie studia o specjalizacji nauczycielskiej dają uprawnienia do nauczania języka polskiego w szkole (absolwenci studiów 5-letnich – we wszystkich typach szkół, absolwenci studiów 3-letnich – w szkole podstawowej i w gimnazjum). Plan specjalizacji obejmuje przedmioty psychologiczno-pedagogiczne, metodykę nauczania literatury i języka polskiego oraz przedmioty uzupełniające, a także praktyki zawodowe w szkole.

ZASADY REKRUTACJI

4.1. Zasady rekrutacji

W roku akademickim 2008/2009 Instytut Filologii Polskiej prowadził nabór na następujące typy studiów:

I. STUDIA STACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA

1. Filologia polska (specjalizacja nauczycielska):
  - z językiem angielskim (limit przyjęć: 60),
  - z językiem rosyjskim (limit przyjęć: 30).

KRYTERIA KWALIFIKACJI:

- dla kandydatów ze starą maturą: rozmowa kwalifikacyjna z zakresu wiedzy o literaturze, języku i kulturze popularnej; test z języka angielskiego/rosyjskiego;
- dla kandydatów z nową maturą: ranking wyników z części zewnętrznej egzaminu maturalnego z przedmiotów: język polski, język angielski/język rosyjski.

2. Filologia polska (specjalizacja nienauczycielska):

- z komunikacją medialną (limit przyjęć: 60),
- z wiedzą kulturowo-filozoficzną (limit przyjęć: 30).

KRYTERIA KWALIFIKACJI:

- dla kandydatów ze starą maturą: rozmowa kwalifikacyjna z zakresu wiedzy o literaturze, języku i kulturze popularnej;
- dla kandydatów z nową maturą: ranking wyników z części zewnętrznej egzaminu maturalnego z przedmiotów.

II. STUDIA NIESTACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA

1. Filologia polska (specjalizacja nauczycielska):
  - z językiem angielskim (limit przyjęć: 30).

KRYTERIA KWALIFIKACJI:

- dla kandydatów ze starą maturą: rozmowa kwalifikacyjna z zakresu wiedzy o literaturze, języku i kulturze popularnej; test z języka angielskiego,
- dla kandydatów z nową maturą: ranking wyników z części zewnętrznej egzaminu maturalnego z przedmiotów: język polski, język angielski.

2. Filologia polska (specjalizacja nienauczycielska):

- z komunikacją medialną (limit przyjęć: 30),
- z wiedzą kulturowo-filozoficzną (limit przyjęć: 30).

KRYTERIA KWALIFIKACJI:

- dla kandydatów ze starą maturą: rozmowa kwalifikacyjna z zakresu wiedzy o literaturze, języku i kulturze popularnej;
- dla kandydatów z nową maturą: ranking wyników z części zewnętrznej egzaminu maturalnego z przedmiotów.

III. STUDIA NIESTACJONARNE DRUGIEGO STOPNIA

1. Filologia polska (specjalizacja nauczycielska) – studia dwuletnie,
2. Filologia polska (specjalizacja nienauczycielska) – studia dwuletnie,
3. Filologia polska (specjalizacja nauczycielska) – studia trzyletnie, dla absolwentów – z tytułem licencjata lub magistra – kierunków humanistycznych, pedagogicznych i społecznych.

KRYTERIA KWALIFIKACJI:

- konkurs dyplomów.

UPRAWNIENIA ABSOLWENTA

Absolwent kierunku *filologia polska* uzyskuje tytuł zawodowy magistra filologii polskiej (studia 5-letnie) lub licencjata filologii polskiej (studia 3-letnie) i nabywa uprawnień do wykonywania zawodu nauczyciela języka polskiego:

- ⊙ absolwent studiów magisterskich – we wszystkich typach szkół
- ⊙ absolwent studiów zawodowych (o specjalności nauczycielskiej) – w szkole podstawowej i w gimnazjum

**PROGRAMY STUDIÓW
REALIZOWANE W INSTYTUCIE FILOLOGII POLSKIEJ
W ROKU AKADEMICKIM 2008/09**

PUNKTY ECTS

**STUDIA STACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA NAUCZYCIELSKIE
(Z J. ANGIELSKIM/ J. ROSYJSKIM)**

I rok, semestr 1

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język łaciński	30 ćw	Zal. z oceną	2
Historia filozofii	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Nauki pomocnicze filologii polskiej	30 ćw	Zal. z oceną	4
Historia literatury polskiej: staropolska/oświecenie	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną	2
Język staro-cerkiewno-słowiański	15 ćw	Zal. z oceną	2
Gramatyka opisowa języka	15 w+ 15 ćw	Zal. z oceną	2

polskiego			
Literatura powszechna	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Wiedza o sztuce	30 ćw	Zal. z oceną	2
Językoznawstwo ogólne	30 w	Zal. Egz.	4
Ochrona własności intelektualnej	4 w	Zal.	--
Szkolenie biblioteczne	2 ćw	Zal.	--
Szkolenie BHP	4 w	Zal.	--
Psychologia	15 w	Zal.	1
Praktyczna nauka języka angielskiego/rosyjskiego	30 ćw	Zal. z oceną	2
Razem	83 w+242 ćw	3 egzaminy	31

I rok, semestr 2

Przedmiot	Liczba Godzin	Forma Zaliczenia	Liczba Punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1
Język łaćniński	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Historia Polski	30 w	Zal.	4
Historia literatury polskiej: staropolska/ oświecenie	15 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Historia literatury polskiej: romantyzm	15 w +30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Poetyka	30 ćw	Zal. z oceną	2
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 w+15 ćw	Zal. z oceną	2
Psychologia	30 w+15 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Praktyczna nauka języka angielskiego/rosyjskiego	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Razem	90w+195 ćw	5 egzaminów	29

II rok, semestr 1 (3)

Przedmiot	Liczba Godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1
Wychowanie fizyczne	30 ćw	Zal.	1
Technologie informacyjne	30 ćw	Zal.	2
Historia literatury polskiej: pozytywizm/ Młoda Polska	15 w+30 ćw	Zal. z oceną	2
Teoria literatury	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Pedagogika	15 w	Zal.	1
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	15 w+15ćw	Zal. z oceną	2
Emisja głosu	30 ćw	Zal.	2
Praktyczna nauka języka angielskiego/ rosyjskiego	60 ćw	Zal. z oceną	4
Gramatyka opisowa języka angielskiego/ rosyjskiego	30 w+10 pw*	Zal. z oceną	3
Wiedza o krajach	30 w	Zal.	3

anglojęzycznych/ rosyjskojęzycznych		Egz.	
Razem	105w+270ćw+10 pw*	3 egzaminy	30

*pw - projekt własny

II rok, semestr 2 (4)

Przedmiot	Liczba Godzin	Forma Zaliczenia	Liczba Punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1
Wychowanie fizyczne	30 ćw	Zal.	1
Historia literatury polskiej: pozytywizm/ Młoda Polska	15 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Historia literatury polskiej: Międzywojnie	15w+30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Gramatyka historyczna języka polskiego	15w+30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Pedagogika	30w+15 ćw	Zal. z oceną Egz.	3
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	15 w+15ćw	Zal. z oceną	2
Metodyka nauczania języka angielskiego/ rosyjskiego	15 w	Zal.	1
Praktyczna nauka języka angielskiego/ rosyjskiego	60 ćw	Zal. z oceną	4
Gramatyka opisowa języka angielskiego/ rosyjskiego	30 w	Zal. Egz.	3
Kultura krajów anglojęzycznych/ rosyjskojęzycznych	30 w	Zal. Egz.	3
Razem	150w+225ćw	6 egzaminów	30

STUDIA STACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA NIENAUZYCIELSKIE SPECJALNOŚĆ: WIEDZA KULTUROWO-FILOZOFICZNA

I rok, semestr 1

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język łaciński	30 ćw	Zal. z oceną	2
Historia filozofii	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Nauki pomocnicze filologii polskiej	30 ćw	Zal. z oceną	4
Historia literatury polskiej: staropolska/oświecenie	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną	2
Historia literatury polskiej: romantyzm	15w + 15 ćw	Zal. z oceną	2
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną	2
Literatura powszechna	15w + 30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Językoznawstwo ogólne	30 w	Zal. Egz.	6
Elementy leksykologii i leksykografii	15 ćw	Zal. z oceną	2
Ochrona własności	4 w	Zal.	--

intelektualnej			
Szkolenie biblioteczne	2 ćw	Zal.	--
Szkolenie BHP	4 w	Zal.	--
Razem	98 w+242 ćw	3 egzaminy	30

I rok, semestr 2

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1
Język łaciński	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Historia Polski	30 w	Zal.	4
Historia literatury polskiej: staropolska/ oświecenie	15 ćw	Zal. z oceną Egz.	5
Historia literatury polskiej: romantyzm	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	5
Poetyka	30 ćw	Zal. z oceną	3
Język staro-cerkiewno-słowiański	30 ćw	Zal. z oceną	3
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 w+30ćw	Zal. z oceną	2
Wiedza o sztuce	30 ćw	Zal. z oceną	3
Razem	45w+195 ćw	3 egzaminy	30

STUDIA STACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA NIENAU CZYCIELSKIE SPECJALNOŚĆ: KOMUNIKACJA MEDIALNA

I rok, semestr 1

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język łaciński	30 ćw	Zal. z oceną	2
Historia filozofii	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Nauki pomocnicze filologii polskiej	30 ćw	Zal. z oceną	4
Historia literatury polskiej: staropolska/oświecenie	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną	2
Historia literatury polskiej: romantyzm	15w + 15 ćw	Zal. z oceną	2
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną	2
Literatura powszechna	15w + 30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Językoznawstwo ogólne	30 w	Zal. Egz.	6
Elementy leksykologii i leksykografii	15 ćw	Zal. z oceną	2
Ochrona własności intelektualnej	4 w	Zal.	--
Szkolenie biblioteczne	2 ćw	Zal.	--
Szkolenie BHP	4 w	Zal.	--
Razem	98 w+242 ćw	3 egzaminy	30

I rok, semestr 2

Przedmiot	Liczba Godzin	Forma Zaliczenia	Liczba Punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1

Język łaciński	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Historia Polski	30 w	Zal.	4
Historia literatury polskiej: staropolska/ oświecenie	15 ćw	Zal. z oceną Egz.	5
Historia literatury polskiej: romantyzm	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	5
Poetyka	30 ćw	Zal. z oceną	3
Język staro-cerkiewno- słowiański	30 ćw	Zal. z oceną	3
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 w+30ćw	Zal. z oceną	2
Wiedza o sztuce	30 ćw	Zal. z oceną	3
Razem	45w+195 ćw	3 egzaminy	30

II rok, semestr 1 (3)

Przedmiot	Liczba Godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1
Wychowanie fizyczne	30 ćw	Zal.	1
Technologie informacyjne	30 ćw	Zal.	2
Historia literatury polskiej: pozytywizm/ Młoda Polska	15 w+30 ćw	Zal. z oceną	2
Teoria literatury	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Gramatyka historyczna języka polskiego	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną	3
Gramatyka opisowa języka polskiego	15 w + 30 ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Komunikacja społeczna	30 w	Zal. Egz.	4
Teoria gatunków dziennikarskich	15 w	Zal.	2
Historia prasy	15 w	Zal. Egz.	3
Razem	120 w+210ćw	4 egzaminy	30

II rok, semestr 2 (4)

Przedmiot	Liczba Godzin	Forma Zaliczenia	Liczba Punktów
Język obcy	30 ćw	Zal. z oceną	1
Wychowanie fizyczne	30 ćw	Zal.	1
Historia literatury polskiej: pozytywizm/ Młoda Polska	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	5
Historia literatury polskiej: Międzywojnie	15w+30 ćw	Zal. z oceną Egz.	5
Gramatyka historyczna języka polskiego	30 ćw	Zal. z oceną Egz.	4
Literatura dla dzieci i młodzieży	30 ćw	Zal. z oceną	3
Sztuka komunikacji	30 ćw	Zal. z oceną	3
Problemy kultury popularnej	20 w	Zal. Egz.	4
Etyka mediów	20 w	Zal.	2
Formy manipulacji	30 ćw	Zal. z oceną	2
Razem	55 w+240 ćw	4 egzaminy	30

STUDIA STACJONARNE JEDNOLITE MAGISTERSKIE NAUCZYCIELSKIE

- plan przyjęty przez Radę Wydziału 15.01.2004; z poprawkami z 18.01.2004

III rok, semestr 1 (5)

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Historia literatury polskiej (pozytywizm i Młoda Polska)	15w+30ćw	Zal. z oceną	4
Literatura powszechna*	15ćw	Zal. z oceną	2
Teoria literatury	15w+30ćw	Zal. z oceną Egz.	7
Semantyka	30 ćw	Zal. z oceną	2
Gramatyka historyczna języka polskiego	15w+30 ćw	Zal. z oceną	4
Językoznawstwo ogólne	30 w	Zal. Egz.	6
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	30 ćw	Zal. z oceną	3
Emisja głosu	15ćw	Zal. z oceną	2
Razem	75w+180 w	2 egzaminy	30

III rok, semestr 2 (6)

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Historia literatury polskiej (pozytywizm i Młoda Polska)	15w+30ćw	Zal. z oceną Egz.	8
Literatura powszechna*	15ćw	Zal. z oceną	2
Literatura dla dzieci i młodzieży	15w+15ćw	Zal. z oceną	2
Pragmatyka	30ćw	Zal. z oceną	2
Praktyczna stylistyka	30ćw	Zal. z oceną	2
Gramatyka historyczna języka polskiego	15w+15 ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Podstawy antropologii kultury	30w	Zal.	1
Sztuki audiowizualne	30ćw	Zal. z oceną	2
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	30 ćw	Zal. z oceną	3
Praktyka zawodowa w szkole	45 godzin	Zal.	2
Razem	75w+195ćw+45 praktyk	2 egzaminy	30

IV rok, semestr 1 (7)

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Literatura polska XX wieku (dwudziestolecie międzywojenne)	30w+30ćw	Zal. z oceną Egz.	8
Literatura powszechna*	15ćw	Zal. z oceną	2
Literatura popularna	15w+30ćw	Zal. z oceną Egz.	6
Literatura dla dzieci i młodzieży	15ćw	Zal. z oceną	2
Historia języka polskiego	30ćw	Zal. z oceną	2
Sztuki audiowizualne	30ćw	Zal. z oceną	2

Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	30 ćw	Zal. z oceną	3
Seminarium magisterskie	30ćw	Zal.	5
Razem	45w+210ćw	2 egzaminy	30

IV rok, semestr 2 (8)

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Literatura polska XX wieku (1939-1975)	30w+30ćw	Zal. z oceną Egz.	8
Literatura najnowsza	15ćw	Zal. z oceną	2
Literatura powszechna*	15ćw	Zal. z oceną	2
Dialektologia	15ćw	Zal. z oceną	2
Tradycje kulturalne regionu	15w+15ćw	Zal. z oceną	2
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	30 ćw	Zal. z oceną	3
Zajęcia fakultatywne	30ćw	Zal. z oceną	2
Wykład monograficzny	30w	Zal.	2
Seminarium magisterskie	30ćw	Zal. z oceną	5
Praktyka zawodowa w szkole	45 godzin	Zal.	2
Razem	75w+180ćw+45 praktyk	1 egzamin	30

* Wiedza o literaturze powszechnej sprawdzana jest na egzaminie z Literatury polskiej XX wieku.

V rok, semestr 1 (9)

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Literatura najnowsza	30 ćw.	Zal. z oceną	4
Zajęcia fakultatywne	30 ćw.	Zal. z oceną	2
Wykład monograficzny	30 w.	Zal.	2
Seminarium magisterskie	30 ćw.	Zal.	12
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	---	Egz.	8
Praktyka zawodowa w szkole	60 godzin	Zal.	2
Razem	30 w. + 90 ćw. + 60 godzin praktyk	1 egzamin	30

V rok, semestr 2 (10)

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Seminarium magisterskie	30 ćw.	Zal. Egz. magisterski	30
Razem	30 ćw.	1 egzamin	30

**STUDIA NIESTACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA NAUCZYCIELSKIE
(Z JĘZYKIEM ANGIELSKIM)**

I rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język łaciński	36 ćw.	Zal. z oceną	2
Historia filozofii	30 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Historia Polski	30 w.	Zal.	4
Nauki pomocnicze filologii polskiej	30 ćw.	Zal. z oceną	4
Historia literatury polskiej: staropolska/oświecenie	10 w.+26 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Historia literatury polskiej: romantyzm	10w.+26ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Poetyka	18 ćw.	Zal. z oceną	2
Język staro-cerkiewno-słowiański	18 ćw.	Zal. z oceną	2
Gramatyka opisowa języka polskiego	16 w.+34ćw.	Zal. z oceną	5
Literatura powszechna	18 ćw.	Zal. z oceną Egz.	4
Wiedza o sztuce	30 ćw.	Zal. z oceną	2
Językoznawstwo ogólne	18 w.	Zal. Egz.	4
Ochrona własności intelektualnej	4 w	Zal.	--
Szkolenie biblioteczne	2 ćw.	Zal.	--
Szkolenie BHP	4 w	Zal.	--
Psychologia	45w.+15ćw.	Zal. z oceną Egz.	5
Praktyczna nauka języka angielskiego	45 ćw.	Zal. z oceną	8
Razem	137w.+ 328ćw.	6 egzaminów	60

II rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język obcy	60 ćw.	Zal. z oceną	2
Technologie informacyjne	30 ćw.	Zal.	2
Język łaciński	24 ćw.	Zal. z ocena. Egz.	4
Historia literatury polskiej: pozytywizm/ Młoda Polska	10 w.+36 ćw.	Zal. z oceną Egz.	4
Historia literatury polskiej: Międzywojnie	10w.+28ćw.	Zal. z oceną Egz.	4
Teoria literatury	28 ćw.	Zal. z oceną Egz.	4
Gramatyka historyczna języka polskiego	10 w.+36 ćw.	Zal. z oceną Egz.	4
Gramatyka opisowa języka polskiego	30ćw.	Zal. z oceną Egz.	5
Wiedza o filmie i teatrze	18ćw.	Zal. z oceną	2
Pedagogika	45w.+15ćw.	Zal. z oceną	5

		Egz.	
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	20 w.+30ćw.	Zal. z oceną	4
Emisja głosu	30 ćw.	Zal.	2
Praktyczna nauka języka angielskiego	95ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Gramatyka opisowa języka angielskiego	60 w.+10 pw.*	Zal. z oceną Egz.	6
Wiedza o krajach anglojęzycznych	30 w.	Zal. Egz.	3
Kultura krajów anglojęzycznych	30w.	Zal. Egz.	3
Razem	1215w.+460ćw.+10 pw.	11 egzaminów	60

*pw - projekt własny

**STUDIA NIESTACJONARNE PIERWSZEGO STOPNIA NIENAUZYCIELSKIE
SPECJALNOŚĆ: KOMUNIKACJĄ MEDIALNĄ**

I rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język łaciński	36 ćw.	Zal. z oceną	2
Historia filozofii	30 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Historia Polski	30 w.	Zal.	4
Nauki pomocnicze filologii polskiej	30 ćw.	Zal. z oceną	4
Historia literatury polskiej: staropolska/oświecenie	10 w.+26 ćw.	Zal. z oceną Egz.	7
Historia literatury polskiej: romantyzm	10w.+26ćw.	Zal. z oceną Egz.	7
Poetyka	18 ćw.	Zal. z oceną	4
Język staro-cerkiewno-słowiański	18 ćw.	Zal. z oceną	4
Gramatyka opisowa języka polskiego	16 w.+34ćw.	Zal. z oceną	5
Literatura powszechna	10w.+18 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Wiedza o sztuce	18 ćw.	Zal. z oceną	3
Językoznawstwo ogólne	18 w.	Zal. Egz.	6
Elementy leksykologii i leksykografii	10ćw.	Zal. z oceną	2
Ochrona własności intelektualnej	4 w	Zal.	--
Szkolenie biblioteczne	2 ćw.	Zal.	--
Szkolenie BHP	4 w	Zal.	--
Razem	132w.+ 236ćw.	5 egzaminów	60

II rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Język obcy	60 ćw.	Zal. z oceną	2
Technologie informacyjne	30 ćw.	Zal.	2
Język łaciński	24 ćw.	Zal. z oceną Egz.	4
Wiedza o kulturze	30ćw.	Zal z oceną	4
Historia literatury polskiej: pozytywizm/ Młoda Polska	10 w.+36 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Historia literatury polskiej: Międzywojnie	10w.+18ćw.	Zal. z oceną Egz.	5
Teoria literatury	28 ćw.	Zal. z oceną Egz.	5
Gramatyka historyczna języka polskiego	10 w.+36 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Gramatyka opisowa języka polskiego	30ćw.	Zal. z oceną Egz.	5
Literatura dla dzieci i młodzieży	18 ćw.	Zal. z oceną	2
Sztuka komunikacji	18 ćw.	Zal. z oceną	3
Komunikacja społeczna	16 w.	Zal. Egz.	4
Teoria gatunków dziennikarskich	8 w.	Zal.	2
Historia prasy	8 w.	Zal. Egz.	3
Język reklamy	16 ćw.	Zal. z oceną	3
Etyka mediów	12 w.	Zal.	2
Formy manipulacji	16 ćw.	Zal. z oceną	2
Razem	84 w.+350 ćw.	8 egzaminów	60

STUDIA NIESTACJONARNE JEDNOLITE MAGISTERSKIE NAUCZYCIELSKIE
(plan studiów przyjęty przez Radę Wydziału 15.01.2004, z poprawkami: 18.11.2004 i 06.2005)

III rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Lektorat języka obcego	30ćw.	Zal. z oceną Egz.	7
Historia literatury polskiej	20w.+30ćw.	Zal. z oceną Egz.	8
Literatura powszechna*	10ćw.	Zal. z oceną	2
Analiza utworu literackiego	30ćw.	Zal. z oceną	5
Teoria literatury	20w.+20ćw.	Zal. z oceną. Egz.	8
Semantyka	30ćw.	Zal. z oceną	5
Pragmatyka	30ćw.	Zal. z oceną	5
Gramatyka historyczna języka polskiego	10w.+30ćw.	Zal. z oceną Egz.	8
Sztuki audiowizualne	20ćw.	Zal. z oceną	4
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	20w.+20ćw.	Zal. z oceną	6
Emisja głosu	10ćw.	Zal. z oceną	2
Razem	70w.+280ćw.	4 egzaminy	60

* Wiedza o literaturze powszechnej sprawdzana jest na egzaminie z Historii literatury polskiej.

IV rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Edukacja informatyczna	30ćw.	Zal. z oceną	5
Literatura polska XX wieku	20w.+20ćw.	Zal. z oceną Egz.	8
Literatura powszechna*	10ćw.	Zal. z oceną	2
Literatura popularna	10w.+20ćw.	Zal. z oceną	5
Literatura dla dzieci i młodzieży	20ćw.	Zal. z oceną	4
Historia języka polskiego	20ćw.	Zal. z oceną	4
Językoznawstwo ogólne	20w.	Zal. Egz.	8
Sztuki audiowizualne	20ćw.	Zal. z oceną	4
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	20w.+20ćw.	Zal. z oceną	6
Emisja głosu	20ćw.	Zal. z oceną	2
Seminarium magisterskie	30ćw.	Zal.	12
Razem	70w.+200ćw.	2 egzaminy	60

* Wiedza o literaturze powszechnej sprawdzana jest na egzaminie z Literatury polskiej XX wieku.

V rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma zaliczenia	Liczba punktów
Literatura polska XX wieku	20w.+20ćw.	Zal. z oceną Egz.	8
Literatura najnowsza	20ćw.	Zal. z oceną	4
Literatura powszechna*	10ćw.	Zal. z oceną	2
Praktyczna stylistyka	20ćw.	Zal. z oceną	4
Dialektologia	20ćw.	Zal. z oceną	4
Tradycje kulturalne regionu	10w.+10ćw.	Zal. z oceną	4
Metodyka nauczania literatury i języka polskiego	---	Egz.	8
Seminarium magisterskie	40ćw.	Zal. Egz. magisterski	20
Praktyka zawodowa w szkole	180 godzin		6
Razem	40w.+140ćw.+180 godzin praktyk	3 egzaminy	60

* Wiedza o literaturze powszechnej sprawdzana jest na egzaminie z Historii literatury polskiej.

STUDIA NIESTACJONARNE DRUGIEGO STOPNIA NAUCZYCIELSKIE**I rok**

Przedmiot	Liczba godzin	Forma Zaliczenia	Liczba Punktów
Teoria kultury	10w.+20 ćw.	Zal. z oceną	5
Wiedza o kulturze popularnej	10w.+14 ćw.	Zal. z oceną	5
Filozofia współczesna	10 w+ 14 ćw	Zal. z oceną. Egz.	6
Historia literatury polskiej do 1918 roku	20w.+34 ćw.	Zal. z oceną Egz.	9

Elementy historii języka	18 w.	Zal. Egz.	6
Metodologia badań literackich	8w .+ 10ćw.	Zal. z oceną	4
Metodologia badań nad językiem	8w.+10ćw.	Zal. z oceną	4
Współczesne kierunki językoznawcze	18 w.	Zal. Egz.	6
Lingwistyka kulturowa	10 ćw.	Zal. z oceną	3
Edukacja teatralna	10 ćw.	Zal. z oceną	3
Edukacja filmowa	10 ćw.	Zal. z oceną	3
Psychologia	15 w.	Zal.	2
Pedagogika	15 w.	Zal.	2
Język obcy	40 ćw.	Zal. z oceną	2
Razem	132w.+172ćw.	4 egzaminy	60

STUDIA NIESTACJONARNE DRUGIEGO STOPNIA NIENAUCZYCIELSKIE

II rok

Przedmiot	Liczba godzin	Forma Zaliczenia	Liczba Punktów
Historia literatury polskiej do 1918 roku	22 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Literatura współczesna	18 w.+36ćw.	Zal. z oceną Egz.	10
Komunikacja językowa	18 ćw.	Zal. z oceną	4
Arcydzieła literatury polskiej	8w.+18 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Arcydzieła literatury powszechnej	8w.+18 ćw.	Zal. z oceną Egz.	6
Seminarium magisterskie	36 ćw.	Zal. Egz. magisterski	20
Korespondencja sztuk w kulturze	18 ćw.	Zal z oceną	4
Tradycje kulturalne regionu	18 ćw.	Zal. z oceną	4
Razem	44w.+214ćw.	5 egzaminów	60

PROGRAMY STUDIÓW

PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO I KIERUNKOWE

Technologia informacyjna

Założenia i cele przedmiotu: przygotowanie do uzyskania Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych (ECDL – European Computer Driving Licence)

Metody dydaktyczne: ćwiczenia

Forma i warunki zaliczenia: zaliczenie z oceną (studenci wykazują się praktyczną umiejętnością obsługi komputera, wykonując ćwiczenia związane z treściami programowymi)

Treści programowe: podstawy technik informatycznych, użytkowanie komputerów, przetwarzanie tekstów, arkusze kalkulacyjne, bazy danych, grafika menedżerska i prezentacyjna, usługi w sieciach informatycznych, pozyskiwanie i przetwarzanie informacji

Treści programowe zawarte są w Syllabusie ECDL (Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych): v.5: http://212.182.64.77/~ecd1/syllabus_5.php

Literatura:

W warszawskim wydawnictwie „MIKOM” ukazała się seria książek wspomagających przygotowanie do egzaminów EDCL Wydawnictwa te są sygnowane przez PTI. Seria ta obejmuje następujące tytuły:

- Witold Sikorski, *Podstawy technik informatycznych*
- Zdzisław Nowakowski, *Użytkowanie komputerów*
- Mirosława Kopertowska, *Przetwarzanie tekstów*
- Mirosława Kopertowska, *Arkusze kalkulacyjne*
- Mirosława Kopertowska, *Bazy danych*
- Mirosława Kopertowska, *Grafika menedżerska i prezentacyjna*
- Adam Wojciechowski, *Usługi w sieciach informatycznych*

Osoba prowadząca: dr Roman Starz

Język łaciński

Wymagania wstępne: znajomość gramatyki języka polskiego

Założenia i cele przedmiotu: zapoznanie z regułami gramatycznymi języka łacińskiego w stopniu umożliwiającym przekład tekstów oraz rozumienie często cytowanych zwrotów i sentencji łacińskich. Przyswojenie zasobu leksykalnego przyczyniającego się do wyjaśnienia etymologii wyrazów funkcjonujących w języku polskim i językach obcych, a także nomenklaturze naukowej.

Metody dydaktyczne: wykład, ćwiczenia, praca z tekstem

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: obowiązkowa obecność na zajęciach, zaliczenie kolokwium (testy gramatyczne, przekład tekstu), pamięciowe opanowanie i zaliczenie wybranych wyrażen i sentencji łacińskich; egzamin pisemny

Treści programowe:

I. Fleksja: rzeczowniki deklinacji I - V; przymiotniki deklinacji I - III (stopniowanie przymiotników, tworzenie i stopniowanie przysłówków; przymiotniki o odmianie zaimkowej); zaimki osobowe, dzierżawcze, wskazujące, względne, pytające, zwrotne; liczebniki główne i porządkowe do 100; czasowniki czterech koniugacji w następujących formach: - *indicativus praesentis, imperfecti, perfecti, plusquamperfecti, futuri I, futuri exacti activi i passivi*; - *infinitivus praesentis, perfecti, futuri activi i passivi*; - *imperativus praesentis activi i passivi*; - *coniunctivus praesentis, imperfecti activi i passivi*; - *participium praesentis activi, participium perfecti passivi, participium futuri activi i passivi*; - *Gerundium*; - *Supinum*; - czasownik „*esse*” i jego złożenia;

II. Składnia: szyk zdania pojedynczego; zdania złożone podrzędnie (celowe, dopełnieniowe, czasowe, przyczynowe, warunkowe); dopełnienie po przeczeniu; *Accusativus duplex*; *Nominativus duplex*; *Dativus possessivus*; *Accusativus cum infinitivo*; *Nominativus cum infinitivo*; *Ablativus absolutus*; *Coniugatio periphrastica passiva*; *coniunctivus w zdaniu głównym (hortativus, optativus, iussivus)*; składnia nazw miast; *Ablativus comparationis*; *Ablativus temporis*, *Ablativus loci*, *Ablativus separationis*; rząd przymiów.

III. Tłumaczenie tekstów adaptowanych i fragmentów utworów autorów starożytnych (Cezara, Cycerona, Katullusa, Wergiliusza, Horacego, Owidiusza)

Literatura:

1. Oktawiusz Jurewicz, Lidia Winniczuk, Janina Żuławska, *Język łaciński. Podręcznik dla lektoratów szkół wyższych*, Wydawnictwo Naukowe PWN
  2. Stanisław Wilczyński, Teresa Zarych, *Rudimenta Latinitatis*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1998
  3. Jerzy Wojtczak-Szyszkowski, *Roma Clarissima Urbium. Język łaciński dla studentów kierunków historycznych i filologicznych*, IBL PAN 2008
  4. Kazimierz Kumaniecki, *Słownik łacińsko – polski*, PWN
  5. *Słownik łacińsko – polski* pod red. Józefa Korpantego
  6. Jan Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN
  7. *Dicta. Zbiór łacińskich sentencji, przysłów, zwrotów, powiedzeń*, Kraków 2004
  8. Mirosław Korolko, *Thesaurus albo Skarbiec łacińskich sentencji, przysłów i powiedzeń w literaturze polskiej*, Wiedza Powszechna 2004
- Nazwisko osoby prowadzącej: mgr Małgorzata Kruszelnicka

Historia filozofii

Założenia i cele przedmiotu: Przegląd zagadnień filozoficznych w perspektywie historycznej ze szczególnym uwzględnieniem problematyki etycznej, aksjologicznej i estetycznej.

Metody dydaktyczne: ćwiczenia (w tym referaty, dyskusje itp.)

Formę i warunki zaliczenia przedmiotu: Zaliczenie z oceną (forma ustna i pisemna)

Treści programowe:

1. Historia filozofii starożytnej i średniowiecznej
2. Historia filozofii nowożytnej i współczesnej

Literatura:

- Ajdukiewicz K., *Zagadnienia i kierunki filozofii*, Warszawa 1983
- Anzenbacher A., *Wprowadzenie do filozofii*, Kraków 1992
- Bocheński J., *Ku filozoficznemu myśleniu. Wprowadzenie do podstawowych pojęć filozoficznych*, Warszawa 1986
- Bocheński J., *Zarys historii filozofii*, Kraków 1993
- Cackowski Z., *Zasadnicze zagadnienia filozoficzne*, Warszawa 1989
- Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, Warszawa 1984
- Durozoi G., Roussel A., *Filozofia. Słownik. Pojęcia, postacie, problemy*, Warszawa 1997
- Gawecki B., *Ogólny wstęp do filozofii*, Warszawa 1962
- Gawecki B., *Przygotowanie do filozofii*, Warszawa 1964
- Koziróg B., *Zarys dziejów filozofii*, Podkowa Leśna 2006
- Krokiewicz A., *Zarys filozofii greckiej*, Warszawa 1995
- Kuksewicz Z., *Zarys filozofii średniowiecznej*, Warszawa 1973
- Legowicz J., *Zarys historii filozofii*, Warszawa 1980
- Legowicz J., *Historia filozofii starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1986
- Łyko Z., *Zarys filozofii chrześcijańskiej*, Warszawa 1995
- Mały słownik terminów i pojęć filozoficznych (praca zbiorowa), Warszawa 1983
- Nielsen K., *Wprowadzenie do filozofii*, Warszawa 1995
- Popkin R., Stroll A., *Filozofia*, Poznań 1994
- Rode M., *Zarys dziejów myśli filozoficznej*, Warszawa 1984
- Sikora A., *Spotkania z filozofią*, Warszawa 1995
- Słownik filozofów* (praca zbiorowa), Warszawa 1966
- Stępień A., *Elementy filozofii*, Lublin 1982
- Stępień A., *Wstęp do filozofii*, Lublin 1989
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, t. I-III, Warszawa 1978
- Prowadzący: dr hab. prof. UJK Bernard Koziróg

Nauki pomocnicze filologii polskiej

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną

Metody dydaktyczne: wykład, dyskusja, praca z tekstem, warsztaty, projekt

Założenia i cele kształcenia: zapoznanie z podstawowymi bibliografiami, encyklopediami i słownikami biograficznymi, literackimi, językowymi, z syntezami dziejów piśmiennictwa polskiego oraz wybranymi pozycjami z literatury powszechnej, niezbędnymi w gromadzeniu materiałów i opracowań dotyczących literatury polskiej; wykształcenie umiejętności sporządzania prawidłowego opisu bibliograficznego; zaznajomienie z podstawowymi zasadami wykonywania przypisów rzeczowych i bibliograficznych.

Treści programowe:

historia książki a historia literatury w zarysie; pojęcie aparatu naukowego książki: spis bibliograficzny, przypisy (bibliograficzne, rzeczowe, słownikowe), indeksy rzeczowe i alfabetyczne; zasady stosowania przypisów; wzory opisu książki (zasadniczy, skrócony); opis bibliograficzny artykułu z czasopisma oraz pracy zbiorowej (księgi); najistotniejsze bibliografie ogólne i literackie (retrospektywne i bieżące); podstawowe zasady gromadzenia materiałów i opracowań dotyczących literatury (polskiej i powszechnej) z bibliografii i kartotek bibliotecznych; podstawowe encyklopedie i słowniki ogólne, biograficzne, literackie, językowe, teatralne, filmowe itp.; syntezy dziejów piśmiennictwa polskiego i epok literackich; wybrane źródła dotyczące literatury powszechnej; przegląd podstawowych prac bibliograficznych; zagadnienia estetyki tekstu.

Literatura podstawowa:

Czachowska J. Loth R., *Bibliografia i biblioteka w pracy polonisty*, Warszawa 1977

Starnawski J., *Warsztat bibliograficzny historyka literatury polskiej*, Warszawa 1982

Estreicher K., Estreicher S., Estreicher K. [wnuk], *Bibliografia polska*, Kraków 1872-1951

Estreicher K. [wnuk], *Bibliografia polska XIX stulecia*, Kraków 1959 -

Bibliografia Zawartości Czasopism, Warszawa 1951-

Przewodnik Bibliograficzny, Seria I 1878-1914, Seria II 1920-1928, Seria III 1947-

Bibliografia literatury polskiej. Nowy Korbut, Warszawa 1963-

Polska bibliografia literacka, Warszawa-Łódź 1967-

Współcześni polscy pisarze i badacze literatury, t. 1-7, red. J. Czachowska, A. Szałagan, Warszawa 1994-

Polski słownik biograficzny, red. W. Konopczyński, K. Lepszy, E. Rostworowski, t. 1-, Kraków 1935-

Literatura uzupełniająca:

Krzyżanowski J., *Nauka o literaturze*, Wrocław 1984

Wielka Encyklopedia Powszechna, t. 1-13, Warszawa 1962-1970

Wielka encyklopedia PWN, t. 1-30 + t. indeksowy, Warszawa 2001-

Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, red. J. Krzyżanowski, Cz. Hernas, t. 1-2, Warszawa 1984

Literatura polska XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny, red. A. Hutnikiewicz, A. Lam, t. 1-2, Warszawa 2000

Słownik współczesnych pisarzy polskich, red. E. Korzeniewska, J. Czachowska, Seria 1: t.1-4, Seria 2 : t. 1-3, Warszawa 1963-1977

Poetyka, red. M. R. Mayenowa, Wrocław 1956-

Słownik terminów literackich, red. J. Sławiński, Wrocław 1988 i nast.

Słownik języka polskiego, red. W. Doroszewski, t. 1-11, Warszawa 1958-1969

Encyklopedia wiedzy o języku polskim, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1978

Osoba odpowiedzialna za treści kształcenia: dr Marta Bolińska

Historia literatury polskiej: staropolska / oświecenie

Wymagania wstępne: Ukończenie szkoły średniej, zakończone egzaminem maturalnym z języka polskiego.

Założenia i cele przedmiotu: Przegląd reprezentatywnych dzieł poszczególnych epok literackich. Wprowadzenie do metodologii ich interpretacji, osadzenie tekstów w tradycji literackiej. Charakterystyka procesów rozwojowych literatury, prądów literackich, konwencji artystycznych. Historycznoliteracka interpretacja i analiza wybranych utworów, reprezentatywnych dla poszczególnych epok, nurtów, gatunków literackich oraz ważniejszych autorów. Zapoznanie z wybranymi pracami analitycznymi i systematycznymi historyków literatury oraz przykładami publicystyki krytycznoliterackiej. Kształcenie umiejętności samodzielnej analizy i interpretacji dzieł literatury dawnej.

Metody dydaktyczne: interpretacja i analiza wybranych dzieł literackich, praca z tekstem, heurystyka, wykład.

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: aktywny udział w zajęciach, egzamin ustny z oceną, po drugim semestrze, po uprzednim zaliczeniu sprawdzianów pisemnych cząstkowych, kończących poszczególne semestry.

Treści programowe:

I. Rodowody epok literackich:

- cechy kultury średniowiecznej,

- średniowieczna integracja działań kulturowych,
- renesans, humanizm, reformacja – podstawowe nurty kulturowe epoki odrodzenia,
- nowa, renesansowa hierarchia sztuk, jej znaczenie dla ukształtowania się nowożytnej mentalności artystycznej,
- barok – pierwsza nowożytna epoka kultur narodowych (sarmatyzm),
- skomplikowanie epoki i różnorodność propozycji twórczych (słowo, obraz, dźwięk – nowa integracja sztuk, barokowy eklektyzm estetyczny) – jako wynik różnorodnych czynników formujących epokę baroku,
- klasycyzm, sentymentalizm, rokoko – podstawowe pojęcia epoki oświecenia,
- fazy rozwojowe polskiego oświecenia – pozaliterackie uwarunkowania ich istnienia.

II. Dorobek literacki poszczególnych epok:

- w procesie formowania się języka polskiego,
- łacina i polszczyzna w poszczególnych epokach (wrogość czy współlistnienie – zasady i tendencje),
- religia a literatura – opozycja czy inspiracja,
- polemiki literackie na temat nowych, charakterystycznych dla epoki wzorców osobowych (konceptje bohaterów literackich),
- w zakresie gatunków literackich (gatunki charakterystyczne dla epoki – przyczyny popularności),
- znaczenie osiągnięć artystycznych poszczególnych epok dla rozwoju epok następnych.

III. Ważniejsi pisarze staropolscy i oświeceniowi – biografia literacka, osadzenie w epoce, orientacja w tematyce twórczości oraz uprawianych gatunkach literackich:

Mikołaj Rej – inicjatywy artystyczne.

Jan Kochanowski – jako klasyk (sens terminu renesansowy).

Mikołaj Sęp Szarzyński – propozycja nowej literatury.

Jan Andrzej Morsztyn – poezja jako gra (konceptyzm).

Krzysztof Opaliński – jako „klasyk” baroku.

Wacław Potocki – poeta kryzysu.

Wespazjan Kochowski – synteza sarmackiego baroku.

Zbigniew Morsztyn – ironia poetycka i hedonizm niewoli.

Stanisław Herakliusz Lubomirski – poezja jako „wczasy ludzi uczonych”.

Jan Chryzostom Pasek – gawęda o sobie samym.

Adam Naruszewicz – poeta przełomu.

Ignacy Krasicki – „książę poetów”.

Franciszek Karpiński – sentymentalny „kochanek Justyny”.

Stanisław Trembecki – libertynizm i rokoko.

Franciszek Dionizy Kniaźnin - barokowo-sarmacki egotyzm.

IV. Zapoznanie z następującymi pojęciami:

Aforyzm, alegoria, anakreontyk, antropocentryzm, antyk, apokryf, arkadia, arystotelizm, ateizm, bajka, barok, biblia, biografia, czasopiśmiennictwo, czucie, czułość, cyceronianizm, cykl literacki, deizm, dialog, diariusz, dowcip, drama, dramat liturgiczny, duma, egzemplum, elegia, emblemat, epicedium, epigramat, epika, epikureizm, epitafium, epos, epos (poemat) heroikomiczny, erasmianizm, erotyk, eschatologia, fabuła, facecja, figlik, filozofia, fizjokratyzm, folklor, fraszka, geniusz, gongoryzm, gust, hagiografia, historiografia, horacjanizm, humanizm, hymn, imitacja, imaginacja, intermedium, jakobinizm, kalendarze, kancjonał, kantata, kawiarnie, kazanie, klasycyzm, klasycyzm postanisławowski, kolęda, komedia, Komisja Edukacji Narodowej, komizm, koncept, konceptyzm, kontrreformacja, kronika, krytyka literacka i teatralna, Kuźnica Kołłątajowska, legenda, libertynizm, liryka, list poetycki, literatura mieszczańska, literatura okolicznościowa, literatura sowizdrzalska, literatura ziemiańska, loci communes, makaronizm, manieryzm, marinizm, mecenat, mediewistyka, metafora, mesjada, mimesis, misterium, mitologia, „Monitor”, moralitet, natura, neostoicyzm, obiady czwartkowe, oda, ogrody, opera, oratorstwo, orientalizm, osjanizm, oświecenie, pamflet, pamiętnik, panegyryk, parabola, parenetyka, parodia, pasja, pastorałka, paszkwil, petrarkizm, pieśń, planctus, platonizm, poema, poemat opisowy, poezja kunsztowna, poezja legionowa, poezja polityczna, polemiki literackie, postylla, powiastka, powieść, przysłowie, psalm, psalterz, pseudonim, publicystyka, reformacja, relatywizm, renesans, retoryka, rocznik, rokoko, romans, russoizm, salony literackie, sarmatyzm, satyra, scholastyka, sekwencja, sentencja, sentymentalizm, sielanka, silva rerum, sonet, stoicyzm, summa, symbol, średniowiecze, teatr, Teatr Narodowy, teizm, teocentryzm, tragedia, tragizm, traktat, tren, trop, utopia, waleta, wolterianizm, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne”, zakony, zwierciadło.

Literatura przedmiotu:

Literatura obowiązkowa:

Podręczniki:

1. *Teresa Michałowska, Średniowiecze, Warszawa 1995.*
2. *Jerzy Ziomek, Renesans, Warszawa 1980 i nast.*
3. *Czesław Hernas, Barok, Warszawa 1980 i nast.*
4. *Mieczysław Klimowicz, Oświecenie, Warszawa 1980 i nast.*

Słowniki i encyklopedie:

1. Słownik literatury staropolskiej, red. T. Michałowska, Wrocław 1990 i nast.
2. Słownik literatury polskiego oświecenia, red. T. Kostkiewiczowa, Wrocław 1991 i nast.
3. Słownik terminów literackich, red. J. Sławiński, Wrocław 1988 i nast.
4. Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t. 1, Warszawa 1984 (i nast.), t. 2, Warszawa 1985 (i nast.).

Literatura zalecana:

1. *Wstępy do wydań Biblioteki Narodowej z wyjątkiem tych, które w spisie lektur zaznaczono jako nie do czytania.*
  2. *Pozycje z serii wydawniczej Biblioteka Polonistyki:*
    - *Jerzy Starnawski, Średniowiecze, Warszawa 1975.*
    - *Andrzej Borowski, Renesans, Warszawa 1992.*
    - *Alojzy Sajkowski, Barok, Warszawa 1987.*
    - *Zdzisław Libera, Oświecenie, Warszawa 1991.*
- Oraz pozycje z tej serii dotyczące poszczególnych autorów.
3. *Pisarze staropolscy. Sylwetki, red. S. Grzeszczuk, t. 1, Warszawa 1991, t. 2, Warszawa 1997, oraz tomy następane w miarę ukazywania się.*
  4. *Literatura i kultura polskiego średniowiecza. Człowiek wobec świata znaków i symboli, red. P. Buchwald-Pelcowa, J. Pelc, Warszawa 1997.*
  5. *J. Woronczak, Studia o literaturze średniowiecza i renesansu, Wrocław 1993.*
  6. *Literatura staropolska w kontekście europejskim, oprac. J. Ślaski, T. Michałowska, Wrocław 1978.*
  7. *Problemy literatury staropolskiej, seria I – III, red. J. Pelc, Wrocław 1972-1978.*
  8. *W. Wientraub, Rzecz czarnoleska, Kraków 1977.*
  9. *J. Błoński, Mikołaj Sęp-Szarzyński a początki polskiego baroku, Kraków 1996.*
  10. *J. Białostocki, Barok – styl, epoka, postawa, [w:] tegoż, Pięć wieków myśli o sztuce, Warszawa 1976.*
  11. *J. Pelc, Obraz – słowo – znak. Studium o emblematyce w literaturze staropolskiej, Wrocław 1973.*
  12. *T. Kostkiewiczowa, Klasycyzm, sentymentalizm, rokoko. Szkice o prądach literackich polskiego Oświecenia, Warszawa 1975.*
  13. *Z. Libera, Problemy polskiego Oświecenia. Kultura i styl, Warszawa 1969.*
  14. *Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia, red. Z. Goliński, seria 1-2, Wrocław 1973-1977.*
  15. *P. Żbikowski, Klasycyzm postanisławowski, Warszawa 1984.*

Prowadzący: dr Marzena Wydrych-Gawrylak, dr Małgorzata Krzysztofik

Historia literatury polskiej: romantyzm

Wymagania wstępne: zaliczenie przedmiotu: Historia literatury polskiej: staropolska /oświecenie

Cele kształcenia: Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami literatury okresu romantyzmu.

Metody dydaktyczne: analiza i interpretacja, heureka, wykład

Forma zaliczenia: egzamin

Treści programowe: Światopogląd romantyczny i jego podstawy filozoficzne – kontekst europejski. Biografia romantycznego poety – Byron i Mickiewicz. Modele polskiej poezji romantycznej. Sztuka romantyczna wobec doświadczenia historycznego i egzystencjalnego (Malczewski, Mickiewicz, Słowacki, Krasiński); Mickiewicz, Rzewuski, Fredro wobec kultury sarmackiej. Przemiany poetyki: fragmentaryzm, dzieło otwarte, autotematyzm, ironia romantyczna. Romantyczna korespondencja sztuk: dramat romantyczny i jego widowiskowość. Powieść historyczna.

Podręczniki, słowniki, antologie

- R. Przybylski, A. Witkowska *Romantyzm*, Warszawa 1997
- D. Siwicka, *Romantyzm 1822-1863*, Warszawa 1995
- *Literatura krajowa w okresie romantyzmu 1831-1863*, t.1-3, zespół red. M. Janion, B. Zakrzewski, M. Dernałowicz, Kraków 1975-Warszawa 1992 (Obraz Literatury Polskiej XIX i XX wieku, seria 3)
- *Słownik literatury XIX wieku*, red. J. Bachórz, A. Kowalczykova, Wrocław 1991

- *Idee programowe romantyków polskich. Antologia*, oprac. A. Kowalczykowa, Wrocław 1991 (BN I 261)
- *Manifesty romantyzmu 1790-1830. Anglia, Niemcy, Francja*, oprac. A. Kowalczykowa, Warszawa 1975
- *Antologia poezji krajowej 1831-1863*, oprac. M. Janion i M. Grabowska, Warszawa 1958
- *Walka romantyków z klasykami*, oprac. S. Kawyn, Wrocław 1963, BN I 183

Opracowania (do wyboru)

- J. Bachórz, *Romantyzm a romanse. Studia i szkice o prozie polskiej w pierwszej połowie XIX wieku*, Gdańsk 2005
- M. Janion, *Gorączka romantyczna*, Warszawa 1975
- M. Janion, M. Żmigrodzka, *Romantyzm i historia*, Warszawa 1978
- M. Janion, M. Żmigrodzka: *Romantyzm i egzystencja. Fragmenty niedokończonego dzieła*, Gdańsk 2004
- J. Kamionka-Straszakowa, *Nasz naród jak lawa. Studia z literatury i obyczaju doby romantyzmu*, Warszawa 1986
- J. Maciejewski, *Cyprian Norwid*, Warszawa 1992
- J. Skuczyński, *Odmiany form dramatycznych w okresie romantyzmu. Słowacki – Mickiewicz – Krasiński*, Toruń 1993
- Z. Stefanowska, *Próba zdrowego rozumu. Studia o Mickiewiczu*, Warszawa 1976
- Z. Stefanowska, *Strona romantyków. Studia o Norwidzie*, Lublin 1993
- *Style zachowań romantycznych. Propozycje i dyskusje*, red. M. Janion, M. Zielińska, Warszawa 1986
- S. Treugutt, *Beniowski. Kryzys indywidualizmu romantycznego*, Warszawa 1964
- *Trzyście arcydzieł romantycznych*, red. E. Kiślak, M. Gumkowski, Warszawa 1996 (wybór)
- W. Weintraub, *Poeta i prorok. Rzecz o profetyzmie Mickiewicza*, Warszawa 1982
- Z. Trojanowiczowa, *Sybir romantyków*, Kraków 1992
- Cz. Zgorzelski, *Liryka w pełni romantyczna. Studia i szkice o wierszach Słowackiego*, Warszawa 1981
- Cz. Zgorzelski, *O sztuce poetyckiej Mickiewicza. Próby zbliżeń i uogólnień*, Warszawa 1976

Prowadzący: dr Anna Kurska

Historia literatury polskiej: pozytywizm i Młoda Polska

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymaganiami wstępnymi: zaliczenie przedmiotów: Historia literatury polskiej: staropolska/oświecenie, Historia literatury polskiej: romantyzm.

Założenia i cele kształcenia: Zapoznanie studentów z panującymi na ziemiach polskich (we wszystkich trzech zaborach) poglądami na temat celów i zadań literatury, z głównymi prądami literackimi, z najwybitniejszymi polskimi i europejskimi dziełami literackimi lat 1860 – 1918. Kształtowanie wśród studentów umiejętności trafnej, a zarazem twórczej interpretacji utworów literackich i tekstów dyskursywnych (eseistycznych, filozoficznych, krytycznoliterackich) z tego okresu, ze szczególnym uwzględnieniem specyficznego kontekstu historycznego, socjologicznego oraz kulturowego i filozoficznego.

Metody dydaktyczne: wykład, interpretacja tekstów oraz dyskusja na temat problemów kulturowo-filozoficznych i socjologicznych epok pozytywizmu i Młodej Polski w ramach ćwiczeń; samodzielna praca studentów (przygotowywanie referatów na temat poszczególnych autorów, utworów lub zagadnień historycznoliterackich – na ćwiczeniach z historii literatury pozytywizmu i Młodej Polski; referowanie założeń metodologicznych i merytorycznych pracy magisterskiej oraz jej poszczególnych rozdziałów – na seminarium magisterskim).

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: Znajomość problematyki historycznoliterackiej i kulturowej epok pozytywizmu i Młodej Polski, periodyzacji procesu historycznoliterackiego, udziału poszczególnych pisarzy, myślicieli i artystów w kształtowaniu kultury tych epok. Umiejętność osadzenia zjawisk kulturowych i historycznoliterackich na tle historycznym oraz w kontekście ewolucji ówczesnej kultury europejskiej i światowej w ramach szeroko rozumianej formacji społeczno-kulturowej epoki nowoczesności. Umiejętność trafnej i twórczej interpretacji tekstów kultury z epok pozytywizmu i Młodej Polski. Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną (ćwiczenia). Wymagania egzaminacyjne: uzyskanie zaliczenia ćwiczeń z przedmiotu Historia literatury polskiej - literatura okresu pozytywizmu i Młodej Polski i z przedmiotu Literatura powszechna 1850-1900. Warunki zaliczenia seminarium magisterskiego: twórczy udział w

zajęciach – określenie tematu oraz wstępnych założeń metodologicznych i merytorycznych pracy magisterskiej (na IV roku studiów); wykazanie się istotnym postępowaniem w pisaniu konkretnych rozdziałów pracy magisterskiej (na V roku studiów).

Treści programowe:

1. Periodyzacja literatury polskiej lat 1864-1918 z uwzględnieniem nowych propozycji historyków literatury, a także kwestii spornych, dotyczących wewnętrznych cesur czasowych (przełom antypozytywistyczny 1880-1890, rok 1905) i przemian świadomości społeczno-kulturowej społeczeństwa polskiego; wpływ zmian cywilizacyjnych (rozwój przemysłu, upowszechnienie prasy) na społeczny kontekst literatury.
  2. Wpływ zagranicznych przedstawicieli filozofii pozytywistycznej (A. Comte, J.S. Mill, H. Spencer, H. Taine, E. Renan, K. Darwin) na obraz literatury polskiej i kształtowanie charakterystycznych dla epoki poglądów (monizm przyrodniczy, utylitaryzm, organicyzm, scjentyzm, ewolucjonizm, determinizm). Recepcja myśli A. Schopenhauera, F. Nietzschego, H. Bergsona, Z. Freuda, C. Lombroso, G. Le Bona wśród twórców i myślicieli okresu Młodej Polski. Zjawisko dekadencji jako motyw przewodni wczesnej fazy modernizmu; witalizm i awangardyzm jako główne nurty twórczości dojrzałego i schyłkowego modernizmu na ziemiach polskich.
  3. Literatura wobec głównych wydarzeń historycznych i politycznych: pozytywizm warszawski i konserwatyści galicyjscy, obrazy powstania styczniowego, rewolucji 1905 roku oraz I wojny światowej, „ludzie podziemni” i narodziny „kulturalizmu polskiego”.
  4. Problemy życia literackiego i geografia literacka (salony literackie Warszawy w drugiej połowie XIX w., warszawska Szkoła Główna, cenzura i obiegi alternatywne literatury, młodopolski kabaret, teatr i cyganeria krakowska, Młoda Polska „tatrzańska”, młodopolski Paryż literacki, wokół kulturotwórczej funkcji skandalu i legendy literackiej, antagonizm artysty i filistra).
  5. Prasa jako forum dyskusji literackiej i medium literatury – wokół sporów „starej” i „młodej” prasy, polemiki na temat powieści historycznej, dyskusja wokół naturalizmu w Polsce, batalia „Wędrowca” o nową sztukę, rola „Chimery” i „Życia” w sporze o cele sztuki i jej stosunek do społeczeństwa, pozytywści i młodopolanie wobec romantyzmu, skierowana przeciw H. Sienkiewiczowi kampania na łamach „Głosu”; artykuły programowe i manifesty ideologiczne pozytywizmu i Młodej Polski.
  6. Twórczość najwybitniejszych polskich pisarzy doby pozytywizmu: E. Orzeszkowej, B. Prusa, H. Sienkiewicza, M. Konopnickiej, A. Sygietyńskiego, A. Dygasińskiego, W. Sieroszewskiego. Publicystyka i felietonistyka doby pozytywizmu z uwzględnieniem najważniejszych polemik („młodzi” - „starzy”, tendencyjność – realizm, wiarygodność powieści historycznej, kwestia „kobieca”, problem asymilacji Żydów etc.) oraz światopoglądowych przemian.
  7. Rola „przełomu antypozytywistycznego” i jego założeń (W. Dilthey, reprezentanci „filozofii życia”) w świadomości społecznej i artystycznej lat dziewięćdziesiątych XIX w. Nowe ugrupowania polityczne i nowe czasopisma („Wędrowiec”, „Głos”, warszawskie „Życie”); antyurbanizm; narodziny naturalizmu; polscy zwolennicy naturalizmu. Twórczość Gabrieli Zapolskiej.
  8. Historia, przedstawiciele oraz wyznaczniki estetyczne i światopoglądowe głównych prądów i stylów literackich okresu Młodej Polski: naturalizm, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm, secesja, parnasizm, neoklasycyzm, początki awangardy. Rola publikacji prasowych („Życie”, „Chimera”, „Głos”) w kształtowaniu się nowych poglądów na temat sztuki i roli artysty w społeczeństwie. Liryka impresjonistyczno-nastrojowa i liryka ekspresjonistyczno-symboliczna. Twórczość poetki Kazimierza Tetmajera, Jana Kasprowicza, Tadeusza Micińskiego, Leopolda Staffa, Bolesława Leśmiana. Legenda biograficzna i twórczość Stanisława Przybyszewskiego. Idee reformy teatru i twórczość Stanisława Wyspiańskiego.
  9. Główne toposy i motywy literatury modernistycznej (rola natury, erotyki, synkretyzm - „otwarcie” na inne kultury: Daleki Wschód, krąg kultury żydowskiej i prawosławnej; egzotyka i topika „powrotu do źródeł”).
  10. Przemiany w poetyce ówczesnej prozy i ich światopoglądowe implikacje (problemy narracji, języka, konstytucji podmiotu, temporalno-logicznej konstrukcji fabuły): twórczość Żeromskiego, Reymonta, Struga, Berenta, Irzykowskiego, Micińskiego, Żuławskiego.
  11. Gatunki literackie i ich odmiany charakterystyczne dla danej epoki: powieść tendencyjna, powieść realistyczna, naturalistyczna powieść eksperymentalna, szkic, obrazek, nowela, felieton, kronika, listy z podróży, reportaż – w dobie pozytywizmu oraz powieść młodopolska, powieść polifoniczna, powieść autotematyczna, dziennik intymny, dramat symboliczny, poemat prozą – w epoce Młodej Polski.
- Wybrane tematy ówczesnej literatury oraz publicystyki (emancypacja kobiet, asymilacja mniejszości narodowych, problem nierówności społecznej, praca u podstaw, praca organiczna, legenda powstania styczniowego, nastrojowy pejzaż, erotyka, folklor, Daleki Wschód, egzotyka, Biblia, antyk) i postawy artystyczne, społeczne oraz filozoficzne (organicznikowska,

racjonalistyczna, naturalistyczna, dekadencja, autotematyczna, szydercza, rewolucyjna, neoromantyczna).

12. Założenia aksjologiczne i światopoglądowe krytyki literackiej oraz ich przemiany (P. Chmielowski, A. Świętochowski, E. Orzeszkowa, B. Prus, A. Sygietyński, S. Witkiewicz, I. Matuszewski, Z. Przesmycki, W. Feldman, S. Brzozowski, K. Irzykowski, T. Boy-Żeleński).

13. Popularny obieg literatury (np. proza M. Rodziewiczówny, H. Mniszek, M. Srokowskiego, K. Przerwy-Tetmajera, W. Gąsiorowskiego)

Opracowania obowiązkowe:

1. Podręczniki, słowniki i kompendia:

Pozytywizm

H. Markiewicz, *Pozytywizm*

J. Bachórz, *Pozytywizm* (podręcznik dla szkół ponadpodstawowych)

G. Borkowska, *Pozytywiści i inni*

E. Ihnatowicz, *Literatura polska drugiej połowy XIX w. (1864-1914) w.: Obraz Literatury Polskiej*, seria IV: *Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu*

Słownik Literatury Polskiej XIX wieku pod red. J. Bachórze i A. Kowalczykowej.

J. Tomkowski, *Mój pozytywizm*

Młoda Polska

A. Hutnikiewicz, *Młoda Polska*

J. Krzyżanowski, *Neoromantyzm polski 1890 – 1918*

M. Podraza-Kwiatkowska, *Literatura Młodej Polski*;

A. Makowiecki, *Młoda Polska* (w serii: Biblioteka „Polonistyki”)

A. Makowiecki, *Literatura Młodej Polski* (podręcznik dla kl. III szkoły średniej)

J. Tomkowski, *Młoda Polska*

J. Kulczycka-Saloni, I. Maciejewska i in., *Młoda Polska* (w serii: *Literatura polska*)

Obraz Literatury Polskiej, seria V: *Literatura okresu Młodej Polski*

Słownik Literatury Polskiej XX wieku pod red. A. Brodzkiej, M. Puchalskiej i in.

K. Wyka, *Młoda Polska*

2. Monografie, zbiory studiów, opracowania szczegółowe:

Pozytywizm

A. Baczewski, *Poezja Adama Asnyka*, Rzeszów 1991.

A. Brodzka, *Maria Konopnicka*, Warszawa 1961.

T. Bujnicki, *Sienkiewicz i historia. Studia*, Warszawa 1981.

J. Detko, *Eliza Orzeszkowa*, Warszawa 1971.

Dziedzictwo literackie powstania styczniowego, Warszawa 1964.

E. Ihnatowicz, *Literacki świat rzeczy. O realiach w pozytywistycznej powieści obyczajowej*. Warszawa 1995.

Inspiracje i motywy biblijne w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski, red.

H. Filipkowska i S. Fita, Lublin 1999.

J. Z. Jakubowski, *Zapomniane ogniwo. Studium o Adolffie Dygasińskim*, Warszawa 1978.

J. Krzyżanowski, *Henryka Sienkiewicza żywot i sprawy*, Warszawa 1966.

„Lalka” i inne, red. J. Bachórze, M. Głowiński, Warszawa 1992.

J. Rurawski, *Gabriela Zapolska*, Warszawa 1981.

J. Kulczycka-Saloni, *Nowelistyka Bolesława Prusa*, Warszawa 1969.

J. Kulczycka-Saloni, *Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892*, Warszawa 1970.

Literatura i historia, Kraków 1994.

H. Markiewicz, *Spór o przełom pozytywistyczny*, „Teksty Drugie” 1990 nr 5/6.

A. Martuszevska, *Poetyka polskiej powieści dojrzałego realizmu*, Wrocław 1977.

Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy, pod red. A. Z. Makowieckiego, Warszawa 1992.

E. Paczoska, *Krytyka literacka pozytywistów*, Warszawa 1988

Piśmiennictwo – systemy kontroli – obiegi alternatywne, pod red. J. Kosteckiego

i A. Brodzkiej, Warszawa 1992.

Problemy życia literackiego w Królestwie Polskim drugiej połowy XIX wieku, pod red.

S. Frybesa, Wrocław 1983.

Z. Szwejkowski, *Twórczość Bolesława Prusa*, Poznań 1947 (i wyd. nast.)

J. Tynecki, *Światopogląd pozytywizmu*. Wybór pism, Łódź 1996.

Warszawa pozytywistów, pod red. J. Kulczyckiej – Saloni i E. Ihnatowicz, Warszawa

1992.

Z domu niewoli. Sytuacja polityczna a kultura literacka w drugiej połowie XIX wieku, pod red. J. Maciejewskiego, Wrocław 1988.

Z historii filozofii pozytywistycznej w Polsce. Ciągłość i przemiany, pod red. A. Hochfeldowej i B. Skargi, Wrocław 1972.

M. Żmigrodzka, *Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu*, Warszawa 1956.

Młoda Polska

L. Eustachiewicz, *Dramaturgia Młodej Polski*, Wrocław 1982.

M. Głowiński, *Powieść młodopolska*, Wrocław 1969.

M. Głowiński, *Zaświat przedstawiony. Szkice o poezji Leśmiana*, Warszawa 1981.

S. Helsztyński, *Przybyszewski*, Kraków 1966.

A. Hutnikiewicz, *Żeromski*, Warszawa 1987.

J. Kolbuszewski, *Młoda Polska „tatrzańska”*, w: tegoż: *Tatry w literaturze polskiej 1805 – 1939*, Kraków 1982.

D. Knysz-Rudzka, *Ignacy Dąbrowski czyli naturalistyczne progi Młodej Polski* w: J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, *Naturalizm i naturaliści w Polsce. Poszukiwania, doświadczenia, kreacje*, Warszawa 1992.

B. Kocówna, *Władysław Reymont*, Warszawa 1986.

Z. Kuderowicz, *Artyści i historia. Koncepcje historiozoficzne polskiego modernizmu*, Wrocław 1980

J. J. Lipski, Wstęp do: J. Kasprówicz, *Wybór poezji*, Wrocław 1990, BN

I. Maciejewska, *Rewolucja i niepodległość. Z dziejów literatury polskiej lat 1905-1920*, Kielce 1991.

A. Z. Makowiecki, *Artysta i filistrzy: Konflikt czy symbioza* w: tegoż, *Młodopolski portret artysty*, Warszawa 1971.

A. Z. Makowiecki, *Wokół modernizmu. Szkice*, Warszawa 1985.

H. Markiewicz, *Młoda Polska i „izmy”* w: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*, t. Młoda Polska, Warszawa 1965.

Młodopolski świat wyobraźni. Studia i eseje, pod red M. Podrazy-Kwiatkowskiej, Kraków 1977.

J. Nowakowski, *Wyspiański. Studia o dramatach*, Kraków 1972.

Obraz zdrajcy i szpiega w kulturach słowiańskich, pod red. T. Dąbek-Wirgowej i A. Z. Makowieckiego, Warszawa 1999.

M. Podraza-Kwiatkowska, *Wolność i transcendencja. Studia i eseje o Młodej Polsce*. Kraków 2001

M. Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1975, 1995.

M. Popiel, *Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999.

J. Prokop, *Żywiół wyzwolony. Studium o poezji Tadeusza Micińskiego*, Kraków 1978

Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej końca XIX wieku, red. J. Maciejewski, T. Bujnicki, Wrocław 1986

T. Walas, *Ku otchłani (dekadentyzm w literaturze polskiej lat 1890-1905)*, Kraków 1986.

T. Weiss, *Przełom antypozytywistyczny w Polsce w latach 1880 – 1890*, Kraków 1996.

T. Weiss, *Cyganeria Młodej Polski*, Kraków 1970 (cztery pierwsze rozdziały).

Z problemów literatury polskiej XX wieku, t. 1: Młoda Polska, pod red. J. Babickiego i Z. Kwiatkowskiego, Warszawa 1965.

Opracowania uzupełniające:

E. Boniecki, *Modernistyczny dramat ciała. Maria Komornicka*, Warszawa 1998.

B. Cywiński, *Rodowody niepokornych*, Paryż 1985.

J. Detko, *Warszawa naturalistów*, Warszawa 1980.

G. Durand, *Wyobrażenia symboliczne*, Warszawa 1986.

M. Głowiński, *Ekspresja i empatia. Studia o młodopolskiej krytyce literackiej*, Kraków 1997.

J. Jedlicki, *Jakiej cywilizacji Polacy potrzebują: studia z dziejów idei i wyobraźni XIX wieku*, Warszawa 1988

Jubileuszowe „żniwo u Prusa”, red. Z. Przybyła, Częstochowa 1998.

M. Kabata, *Warszawska batalia o nową sztukę. („Wędrowiec” 1884-1887)*, Warszawa 1978.

- Z. Kępiński, *Impresjonizm*, Warszawa 1986.
- K. Kłosińska, *Powieści o „wieku nerwowym”*, Katowice 1988.
- S. Kohl, *Teoria realizmu. Próba syntezy*, „Pamiętnik Literacki” 1981, z.3.
- J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, *Naturalizm i naturaliści w Polsce*, Warszawa 1992.
- J. Maciejewski, *Przedburzowcy. Z problematyki przełomu między pozytywizmem a modernizmem*, Kraków 1971
- A. Mazur, *Parnasizm w poezji polskiej drugiej połowy XIX i początku XX wieku*, Opole 1993.
- H. Michalski, *Andrzej Strug*, Warszawa 1988
- Mieszczanństwo i mieszczaństwo w literaturze polskiej drugiej połowy XIX wieku*, red. E. Ichnatowicz, Warszawa 2000.
- A. Z. Makowiecki, *Młodopolski portret artysty*, Warszawa 1971.
- R. Nycz, *Język modernizmu. Prolegomena historycznoliterackie*, Wrocław 1997.
- Odkrywanie modernizmu. Przekłady i komentarze*, pod red. i ze wstępem R. Nycza, Kraków 1998 W. Okoń, *Sztuki siostrzane. Malarstwo i literatura w drugiej połowie XIX wieku*, Wrocław 1992.
- M. Pąckiński, *Konserwatyzm na rozdrożu. „Młodzi konserwatyści” warszawscy wobec ideowych dylematów schyłku XIX wieku*, Warszawa 1994.
- „Pamiętnik Literacki” 2000, z. 2 – prace o pozytywizmie.
- J. Prokop, *Szczególna przygoda - żyć nad Wisłą*, Londyn 1985.
- L. Pułka, *Hołota, masa, tłum. Bohater zbiorowy w prozie polskiej 1890-1918*, Wrocław 1996
- I. Sadowska, *Wśród obcych i wśród swoich. Wacława Sieroszewskiego portret wielokrotny*, Kielce 2007
- Sienkiewicz i epoki. Powinowactwa*, red. E. Ichnatowicz, Warszawa 1999.
- A. Sieradzka, *Peleryna, tren i konfederatka. O modzie i sztuce polskiego modernizmu*, Wrocław 1991.
- Stulecie Młodej Polski. Studia*, red. M. Podraza – Kwiatkowska, Kraków 1985.
- M. Stala, *Metafora w liryce Młodej Polski*, Warszawa 1988.
- T. Weiss, *Fryderyk Nietzsche w piśmiennictwie polskim lat 1890-1914*, Kraków 1961.
- F. Ziejka, *W kręgu mitów polskich*, Kraków 1977.
- R. Zimand, *„Dekadentyzm” warszawski*, Warszawa 1964.
- Prowadzący: dr hab., prof. UJK Marek Pąckiński, dr Grażyna Legutko, dr Beata Utkowska

Historia literatury polskiej XX wieku (1918-1939)

Forma zaliczenia: egzamin

Wymagania wstępne: Historia literatury polskiej do 1918 roku

Założenia i cele przedmiotu:

Zapoznanie studentów filologii polskiej z podstawowymi tekstami kultury polskiej XX wieku oraz analiza filologiczna dzieł literackich; ukazanie różnorodności i bogactwa zjawisk artystycznych Dwudziestolecia międzywojennego, wykształcenie umiejętności poprawnej metodologicznie interpretacji dzieł literackich, doskonalenie rozumienia przemian w obrębie życia literackiego epoki, ukazanie związków literatury polskiej z kulturą i piśmiennictwem europejskim.

Metody dydaktyczne: wykładowa (wykład konwencjonalny, z wykorzystaniem środków audiowizualnych, m.in. prezentacje komputerowe, wykład z dyskusją), metody poszukujące (dyskusja, rozmowa heurystyczna), metody aktywizujące.

Treści kształcenia:

Najważniejsze zjawiska artystyczne okresu Dwudziestolecia międzywojennego. W zakresie poezji: omówienie głównych formacji poetyckich powstałych po roku 1918 (ekspresjonizm poznański, krąg „Zdroju”; futuryści; „Czartak”; awangarda krakowska; Skamander; „Kwadryga”; druga awangarda wileńska i lubelska; grupa „Przedmieście”. Nurty w prozie: **werystyczny** (problematyka okresu I wojny światowej, zwrot ku konkretowi, obraz wojny, konsekwencje zachwianych norm moralnych i obyczajowych, elementy pacyfistyczne, różny stosunek do martyrologii i mitologii wojennej; powieść polityczna; realizm psychologiczny, zwrot ku autentyzmowi, realizm klasycyzujący; realizm społeczny; uspołeczniona proza ekspresjonizująca; powieść historyczna i historiozoficzna); **nurt fantastyczny** (proza fantastyczna: fantastyka metafizyczna, science-fiction, antyutopijna, katastroficzna); **nurt eksperymentalny** (proza nowatorska S. I. Witkiewicza, B. Schulza, W. Gombrowicza). Zjawiska w zakresie dramatu: (dramat

awangardowy; ekspresjonizujący-młodopolski; realistyczny: polityczny, społeczny i historyczny).

Literatura

OPRACOWANIA OBOWIĄZKOWE

1. *Literatura polska 1918–1975*. Red. naukowci: Alina Brodzka, Helena Zaworska, Stefan Żółkiewski. Warszawa 1975 –
  - T. 1. *Literatura polska 1918–1932*. 1975 (tu zwłaszcza: *Kultura literacka* – oprac. Stefan Żółkiewski, *Czasopisma literackie* – oprac. Krystyna Sierocka, *Krytyka literacka* – oprac. Tomasz Burek, Andrzej Werner) – i wyd. nast.
  - T. 2. 1933–1944. 1994 (tu zwłaszcza: *Kultura literacka* – oprac. Stefan Żółkiewski, *Czasopisma literackie* – oprac. Krystyna Sierocka, *Krytyka literacka* – oprac. Tomasz Burek).
2. Jerzy KWIATKOWSKI: *Literatura Dwudziestolecia*. Noty biograficzne i wskazówki bibliograficzne oprac. Jan Wojnowski. Warszawa 1990.
3. *Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Sylwetki*. Pod red. Bolesława Farena. Warszawa 1972 (tu: Jerzy Jarzębski: *Między chaosem a formą – Witold Gombrowicz*) – i wyd. nast.
4. *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku*. Red. naczelna Kazimierz Wyka, Stefan Żółkiewski, Henryk Markiewicz, Irena Wyczańska. S. 6. *Literatura polska w okresie międzywojennym*. Zespół red. Jerzy Kądziała, Jerzy Kwiatkowski, Irena Wyczańska. Kraków 1979 –
  - T. 2. 1979 (tu: *Jarosław Iwaszkiewicz* – oprac. Jerzy Speina, Jerzy Kwiatkowski, *Antoni Słonimski* – oprac. Alina Kowalczykowska, *Józef Wittlin* – oprac. Jan Prokop).
  - T. 3. 1993 (tu: *Tytus Czyżewski* – oprac. Jan Józef Lipski, *Aleksander Wat* – oprac. Tomasz Burek, *Julian Przyboś* – oprac. Zdzisław Łapiński, *Jan Brzękowski* – oprac. Andrzej K. Waśkiewicz).
5. *Poeci dwudziestolecia międzywojennego. (Sylwetki)*. Pod red. Ireny Maciejewskiej. T. 1–2. Warszawa 1982.
  - T. 1 (tu zwłaszcza: Jan Błoński: „*Lęki, sny i prorocтва*” – Czesław Miłosz).
  - T. 2 (tu zwłaszcza: Janusz Kryszak: *Poeta „urojonej perspektywy”* – Tadeusz Peiper).
7. *Słownik literatury polskiej XX wieku*. Zespół red. Alina Brodzka i in. Wrocław 1992 (tu: wybrane hasła).

OPRACOWANIA ZALECONE

- Stanisław BEREŚ: *Ostatnia wileńska plejada. Szkice o poezji kręgu Żagarów*. Warszawa 1990.
- Tadeusz DREWNOWSKI: *Rzecz Russowska. O piarstwie Marii Dąbrowskiej*. Kraków 1981 – i wyd. nast.
- Lesław EUSTACHIEWICZ: *Dwudziestolecie 1919–1939*. Warszawa 1983.
- Jerzy FICOWSKI: *Regiony wielkiej herezji. Szkice o życiu i twórczości Brunona Schulza*. Wyd. 2. Kraków 1975.
- Daniel GEROULD: *Stanisław Ignacy Witkiewicz jako pisarz*. Przeł. Ignacy Sieradzki. Warszawa 1981.
- Michał GŁOWIŃSKI: *Zaświat przedstawiony. Szkice o poezji Bolesława Leśmiana*. Warszawa 1981.
- Gombrowicz i krytycy*, wybór Z. Łapiński, 1984.
- Stanisław JAWORSKI: *Między awangardą a nadrealizmem. Główne kierunki przemian poezji polskiej w latach trzydziestych na tle europejskim*. Kraków 1976.
  - *U podstaw Awangardy*. T. Peiper, pisarz i teoretyk, 1968.
- Tadeusz KŁAK: *Czasopisma Awangardy*. Cz. 1–2. Wrocław 1978–1979.
  - *Czechowicz – mity i magia*, 1973.
- Janusz KRYSZAK: *Katastrofizm ocalający. Z problematyki poezji tzw. „Drugiej Awangardy”*. Wyd. 2 rozszerzone. Bydgoszcz 1985.
- Piotr KUNCEWICZ: *Agonia i nadzieja. Literatura polska od 1918*. T. I 1918–1939. Warszawa 1991.
- Jerzy KWIATKOWSKI: *Świat poetycki Juliana Przybosia*. Warszawa 1972.
  - *U podstaw liryki Leopolda Staffa*, 1966.
- Andrzej LAM: *Polska awangarda poetycka. Programy lat 1917–1923*. T.1–2. Kraków 1969.
- Polska krytyka literacka (1919–1939)*. Materiały. Red. tomu Jan Zygmunt Jakubowski. Warszawa 1966 (tu zwłaszcza: Tadeusz Boy-Żeleński, Stanisław Baczyński, Andrzej Stawar, Ludwik Fryde, Julian Przyboś, Karol Ludwik Koniński, Kazimierz Czachowski, Karol Wiktor Zawodziński, Ignacy Fik).
- Czesław MIŁOSZ, *Wyprawa w Dwudziestolecie*, Kraków 1999
- Ryszard PRZYBYLSKI: *Eros i Tanatos. Proza Jarosława Iwaszkiewicza 1916–1938*. Warszawa 1970.
- Artur SANDAUER: *Poeci czterech pokoleń*. Kraków 1977 (lub w:) *Pisma zebrane*. T. 1. *Studia o literaturze współczesnej*. Warszawa 1985.
- Janusz SŁAWIŃSKI: *Koncepcja języka poetyckiego Awangardy Krakowskiej*. Wrocław 1965.
- Michał SPRUSIŃSKI: *Juliusz Kaden–Bandrowski. Życie i twórczość*. Kraków 1971.
- Janusz STRADECKI: *W kręgu Skamandra*. Warszawa 1977.
- Marek ZALESKI: *Przygoda drugiej awangardy*. Wrocław 1984.
- Helena ZAWORSKA: *O nową sztukę. Polskie programy artystyczne lat 1917–1922*. Warszawa 1963.

Z problemów literatury polskiej XX wieku. Księga zbiorowa. Komitet red. Stefan Żółkiewski, Henryk Wolpe, Henryk Markiewicz. T. 1–3. Warszawa 1965. T. 2. *Literatura międzywojenna.* Red. tomu Jerzy Kwiatkowski, Zbigniew Żabicki (tu: Michał GŁOWIŃSKI: *Grupa literacka a model poezji*, Hanna Maria Małgowska: *Nowa formuła powieści społecznej*).

Alina KOWALCZYKOWA, *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939*, 1981.

Anatol STERN, *Poezja zbuntowana. Szkice i wspomnienia*. 1970

Włodzimierz WÓJCIK, *Zofia Nałkowska*, 1973

Literatura polska XX w. (1939-1975)

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymaganiami wstępnymi: zal. przedmiotów: Historia literatury polskiej: staropolska/ oświecenie (I rok); HLP: romantyzm (II rok); HLP: pozytywizm/Młoda Polska (III rok); Literatura polska XX wieku: międzywojnie – IV rok.

Założenia i cele przedmiotu: Zapoznanie z tekstami literackimi twórców reprezentujących różne pokolenia i prądy artystyczne współistniejące ze sobą po roku 1939. Zapoznanie z tendencjami w krytyce literackiej tego okresu.

Metody dydaktyczne: Wykład. Ćwiczenia: praca z tekstem, (analiza i interpretacja wybranych utworów); przygotowanie przez studentów referatu na zadany temat, dyskusja.

Formy i warunki zaliczenia przedmiotu: egzamin po zal. ćwiczeń z oceną.

Treści programowe: Literatura polska w latach II wojny światowej (liryka, dramat, publicystyka kulturalno-literacka). Sytuacja w poezji i prozie (1945-1948) – pisarze wobec dwudziestolecia międzywojennego: krytyka i nawiązanie. Wstrząs wojenny i jego konsekwencje w twórczości prozatorskiej. Kryzys etyczny i światopoglądowy we wczesnej liryce T. Różewicza. Proza „obrachunków inteligencji”. Socrealizm i jego poetyka. Dokonania twórców emigracyjnych (C. Miłosz, G. Herling-Grudziński, W. Gombrowicz. Przełom roku 1956 i lata sześćdziesiąte w poezji i prozie. Twórczość dramatyczna T. Różewicza, S. Mrożka, Z. Herberta. Literatura po roku 1968 – Nowa Fala w poezji a przemiany w prozie lat siedemdziesiątych. Literatura tzw. drugiego obiegu. Ważniejsze zjawiska w krytyce literackiej.

Wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej:

Opracowania obowiązkowe

1. E. Balcerzan, *Poezja polska w latach 1939-1965*. Cz. I. Strategie liryczne, Warszawa 1982, cz. II. Ideologie artystyczne, Warszawa 1988
2. S. Burkot, *Proza powojenna 1945- 1987. Analizy i interpretacje*, wyd. 2 zmienione, Warszawa 1991
3. S. Burkot, *Literatura polska w latach 1939-1999*, Warszawa 2002
4. M. Danilewicz Zielińska, *Szkice o literaturze emigracyjnej*, Wrocław 1992
5. T. Drewnowski, *Próba scalenia. Obiegi – wzorce – style*, Warszawa 1997
6. Z. Jarosiński, *Literatura lat 1945-1975*, Warszawa 1997
7. R. Matuszewski, *Literatura polska 1939-1991*, Warszawa 1992
8. *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*, pod red. A. Brodzkiej i L. Burskiej, t. 1-3, Warszawa 1994-1996
9. J. Święch, *Literatura polska w latach II wojny światowej*, Warszawa 1997

Opracowania zalecane

1. *Autorzy naszych lektur. Szkice o pisarzach współczesnych*, pod. red. W. Maciąga, wyd. 4 zmienione, Wrocław 1987
2. E. Balcerzan, *Przez znaki. Granice autonomii sztuki poetyckiej. Na materiale polskiej poezji współczesnej*, Poznań 1972
3. S. Barańczak, *Uciekinier z Utopii. O poezji Zbigniewa Herberta*, Wrocław 1994
4. S. Bereś, *Historia literatury polskiej w rozmowach XX-XXI wiek*, Warszawa 2002
5. S. Burkot, *Spotkania z poezją współczesną*, Warszawa 1972
6. T. Cieślukowska, *Pisarstwo Teodora Parnickiego*, Warszawa 1965
7. E. Czaplewicz, *Polska literatura łagrowa*, Warszawa 1992
8. T. Drewnowski, *Walka o oddech. Bio-poetyka. O pisarstwie Tadeusza Różewicza*, Warszawa 2002
9. *Etos i aryzm. Rzecz o Herlingu-Grudzińskim*, pod red. S. Wyśłouch i R. K. Przybylskiego, Poznań 1991
10. L. Eustachiewicz, *Dramaturgia polska w latach 1945-1977*, Warszawa 1979
11. A. Falkiewicz, *Fragmenty o polskiej literaturze*, Warszawa 1982
12. *Gombrowicz i krytycy*. Wybór i oprac. Z. Łaciński, Kraków 1984
13. J. Jarzębski, *Pożegnanie z emigracją. O powojennej prozie polskiej*, Kraków 1998
14. J. Kwiatkowski, *Klucze do wyobraźni*, Kraków 1973 lub *Magia poezji*
15. T. Nyczek, *Powiedz tylko słowo. Szkic o poezji „pokolenia 68”*, Warszawa 1985
16. J. Paclawski, *Powieści i eseje Juliana Stryjowskiego*, Kielce 1999
17. *Pisanie Białoszewskiego. Szkice*, pod red. M. Sławińskiego i Z. Łapińskiego, Warszawa 1993

18. *Poznanwanie Miłosza. Studia i szkice o twórczości poety*, pod. red. J. Kwiatkowskiego, Kraków 1985
19. M. Stala, *Chwile pewności. 20 szkiców o poezji i krytyce*, Kraków 1991
20. M. Sugiera, *Dramaturgia Sławomira Mrożka*, Kraków 1996
21. *Światy nowej prozy*, pod red. S. Jaworskiego, Kraków 2001
22. J. Święch, *Poeci i wojna. Rozprawy i szkice*, Warszawa 2000
23. A. Werner, *Zwyczajna apokalipsa. Tadeusz Borowski i jego wizja świata obozów*, Warszawa 1981
24. W. Wielkopolski, *Młoda proza przełomu 1956*, Wrocław 1987

Prowadzący: dr hab., prof. UJK Anna Świrek, dr Iwona Mityk

Literatura najnowsza

Przedmioty wprowadzające wraz z wymaganiami wstępnymi: zaliczenie ćwiczeń z historii literatury polskiej do roku 1976 oraz z literatury powszechnej.

Założenia i cele przedmiotu: Zapoznanie z najważniejszymi, reprezentatywnymi dziełami literatury polskiej ostatniego ćwierćwiecza XX wieku i początku XXI wieku. Charakterystyka procesów rozwojowych literatury tego okresu wobec przemian historycznych. Zaznajomienie z wybranymi pracami interpretacyjnymi i historycznoliterackimi poświęconymi literaturze współczesnej. Kształcenie umiejętności interpretacji tekstów literackich.

Metody dydaktyczne: poszukujące (dyskusja z merytoryczną argumentacją, rozmowa heurystyczna, metoda majeutyczna), problemowe, aktywujące.

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną.

Treści programowe: Przemiany w życiu literackim po 1975 roku. Powstanie niezależnego, tzw. „drugiego” obiegu. Specyfika twórczości stanu wojennego. Wpływ transformacji ustrojowej na kształt polskiej literatury. Poezja „Starych Mistrzów”: Tadeusza Różewicza, Czesława Miłosza, Zbigniewa Herberta, Wisławy Szymborskiej. Twórczość dramatyczna Tadeusza Różewicza, Sławomira Mrożka, Janusza Andermana. Przemiany programowe w twórczości przedstawicieli Nowej Fali: kierunek egzystencjalny i metafizyczny. Debiuty prozatorskie a dzieła pisarzy starszych generacji. Literatura małych ojczyzn. Inspiracje feministyczne w prozie. Proza niefikcyjna. Znaczące poetyckie debiuty pokolenia „bruLionu”: Jacek Podsiadło, Marcin Świetlicki, Marcin Baran, Jarosław Klejnocki, Krzysztof Koehler, Artur Szlosarek, Robert Tekieli, Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki, Wojciech Wencel, Adam Wiedemann. „Barbarzyńcy” i klasycyści. Recepta postmodernizmu w literaturze polskiej. Twórczość pisarzy „roczników siedemdziesiątych”.

Wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej (oba semestry):

OPRACOWANIA PODSTAWOWE

1. Czapliński P., Śliwiński P., *Literatura polska 1976-1998*, Kraków 1999.
2. Burkot S., *Literatura polska w latach 1986-1995*, Kraków 1997.
3. Burkot S., *Literatura polska po roku 1939*, Warszawa 2006.
4. Drewnowski T., *Próba scalenia. Literatura polska 1944-1989*, Warszawa 1997.
5. Legeżyńska Anna, Śliwiński Piotr, *Poezja polska po roku 1968*, Warszawa 2000.
6. Nasiłowska Anna, *Literatura okresu przejściowego*, Warszawa 2006.
7. Stabro Stanisław, *Literatura polska 1944-2000 w zarysie*, Kraków 2002.
8. Tomkowski Jan, *Dwadzieścia lat z literaturą 1977-1996*, Warszawa 1998.

OPRACOWANIA UZUPEŁNIAJĄCE

1. Baran B., *Postmodernizm i końce wieku*, Kraków 2003.
2. Bauer G., *Radość pytania. Wiersze Wisławy Szymborskiej*, Kraków 2007, tu: *Rachunek niepewności; Pokonanie barier poznawczych człowieka*.
3. Czapliński P., *Ruchome marginesy. Szkice o literaturze lat 90.*, Kraków 2002.
4. Czapliński P., *Ślady przełomu. O prozie polskiej 1976-1996*, Kraków 1997.
5. Kiec I., Grupiński R., *Niebawem spadnie błoto, czyli kilka uwag o literaturze nieprzyjemnej*, Poznań 1997.
6. Klejnocki J., Sosnowski J., *Chwilowe zawieszenie broni. O twórczości tzw. pokolenia „bruLionu” (1986-1996)*, Warszawa 1996.
7. *Literatura polska 1990-2000*, red. K. Cieślak, K. Pietrych, Kraków 2002-2003.
8. Malewski J. (Bolecki W.), *Cóż po poecie w czasie marnym? Przegląd tomików poetyckich stanu wojennego*, w: *Widziałem wolność Warszawie*, Londyn 1989.
9. *Polska proza i poezja po 1989 roku wobec tradycji*, red. A. Głowczewski, M. Wróblewski, Toruń 2007.
10. *Przekraczanie granic. O twórczości Tadeusza Różewicza*, red. W. Browarny, J. Orska, A. Poprawa, Kraków 2007.
11. Śliwiński P., *Przygody z wolnością. Uwagi o poezji współczesnej*, Kraków 2002.

12. *Światy nowej prozy*, red. S. Jaworski, Kraków 2001.
13. *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*, red. A. Brodzka, L. Burska, W-wa 1994-1996.

Prowadzący: dr Iwona Mityk, dr Zbigniew Trzaskowski (studia stacjonarne), dr Anna Kurska (studia niestacjonarne).

Literatura powszechna

Założenia i cele przedmiotu: zapoznanie z reprezentatywnymi dziełami literatury powszechnej poszczególnych epok oraz z najważniejszymi zjawiskami w historii literatury powszechnej. Doskonalenie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich.

Metody dydaktyczne: wykład, praca z tekstem – analiza i interpretacja utworu

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: obowiązkowa obecność na ćwiczeniach; kolokwium sprawdzające znajomość lektur oraz pojęć; egzamin obejmujący całość materiału

Treści programowe:

Zapoznanie z pojęciami: antyk, mit, mitologia, heros, epos (epopeja), epos heroiczny, dygresja, retardacja, porównanie homeryckie, epitet, epitet stały, postawa tyrtejska, teatr grecki, Dionizje, dramat, dramat satyrowy, akcja, komedia, komizm, kult, tragedia grecka, tragizm, katharsis, fatum (fatalizm), deus ex machina, konflikt, katastrofa tragiczna, hybris, patos, perypetia, prolog, epilog, mimesis, stoicyzm, elegia, melika, liryka, horacjanizm, pieśń, oda, średniowiecze, romans, romans rycerski, *Biblia*, (*Stary i Nowy Testament*), ewangelia, przypowieść, odrodzenie (renesans), humanizm, miłość dworna, summa, nowela, sokół noweli, wątek, barok, dramat szekspirowski, bohater szekspirowski, hamletyzm, epoka elżbietańska, teatr elżbietański, tragikomedialność, bohater korneliański, oświecenie, parodia, powieść, powiastka filozoficzna, utopia, dydaktyzm, narrator, narracja, powieść poetycka, antropomorfizm, teocentryzm, antropocentryzm, teizm, deizm, ateizm, libertynizm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko, romantyzm, ironia, przełom romantyczny, bohater romantyczny, dramat otwarty, dramat poetycki, dramat niesceniczny, poemat dygresyjny, ballada romantyczna, autotematyzm, tendencyjność, powieść tendencyjna, pozytywizm, utylitaryzm, organicyzm, scjentyzm, ewolucjonizm, determinizm, cenzura (kościelna, polityczna, obyczajowa), emancypacja kobiet, realizm, powieść realistyczna, naturalizm, naturalistyczna powieść eksperymentalna, szkic, obrazek, nowela XIX-wieczna, felieton, reportaż, modernizm, fin-de-siecle, parnasizm, „sztuka dla sztuki”, estetyzm, hedonizm, dandyzm, spleen, dekadentyzm, impresjonizm, symbolizm, synestezja, analogia, dramat symboliczny, secesja, ekspresjonizm, neoklasycyzm, powieść modernistyczna, powieść polifoniczna, dostojewszczyzna, Conradowska powieść punktów widzenia, awangarda, dadaizm, futurizm, surrealizm, imaginizm, egzystencjalizm.

Zagadnienia: Najważniejsze zjawiska w historii literatury powszechnej. Literatura starożytna (antyk grecki, rzymski, biblijny) jako źródło kultury europejskiej; charakterystyka literatury angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego obszaru językowego. Inspiracje literatury obcych w piśmiennictwie polskim.

Literatura:

- M. Cytowska, H. Szelest, *Literatura grecka i rzymska w zarysie*, Warszawa 1985 (i wyd. nast.)
- W. Harrington, *Klucz do Biblii*, Warszawa 2000 (i wyd. nast.)
- *Dzieje literatur europejskich*, red. W. Florian, t. 1-3, Warszawa 1977-1991
- *Encyklopedia literatury światowej*, red. J. Maślanka, Kraków 2005
- *Literatura świata. Literatury narodowe, twórcy i dzieła, prądy i kierunki*, red. B. Kaczorowski, Warszawa 2007
- J. Tomkowski, *Literatura powszechna*, Warszawa 1995 (i wyd. nast.)

Prowadzący: dr Małgorzata Krzysztofik, dr Marzena Wydrych – Gawrylak.

Literatura dla dzieci i młodzieży

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną (ćwiczenia), zaliczenie (wykład)

Cele kształcenia: zrozumienie specyfiki literatury, która wymaga aktywnego odbioru i „nauki lektury”; uświadomienie wartości literatury dla dzieci i dla młodzieży (m.in. estetycznych i ludycznych); wyodrębnienie cech ideowych i warsztatowych; poznanie wybitnych twórców oraz wartościowych utworów adresowanych do młodych odbiorców (literatura polska i powszechna); zaznajomienie z tekstami krytycznymi i historycznoliterackimi (m.in. najnowszy stan badań).

Treści kształcenia: realizacja przedmiotu obejmuje cztery działy wiedzy humanistycznej: wiedzy o książce i czasopiśmie we współczesnej cywilizacji, wiadomości o zjawiskach estetycznych literatury dla dzieci i młodzieży, wiadomości o rodzajach piśmiennictwa i cechach specyficznych literatury pięknej oraz historii literatury dla dzieci. W skład zagadnień wchodzi przede wszystkim: obszary i funkcje tzw. literatury osobnej; podkultura dziecięca, jej kryteria i warunki rozwoju; zasady doboru książek według wieku; archetypy literatury; rodzaje piśmiennictwa i typologia gatunkowa (np. zjawisko synkretyzmu); modele „wierszy”; pośrednik lektury, rola odbiorcy, kody i style odbioru; przekład intersemiotyczny; tendencje współczesnej prozy dla nastolatków; miejsce literatury dla dzieci i młodzieży w kulturze.

Metody dydaktyczne: wykład, dyskusja, praca z tekstem

LITERATURA PRZEDMIOTOWA (obowiązkowa):

1. *Antologia poezji dziecięcej*, wstęp i oprac. J. Cieślowski, wyd. III, Wrocław 1991.
2. A. Baluch, *Archetypy literatury dziecięcej*, Wrocław 1993.
3. A. Baluch, *Dziecko i świat przedstawiony, czyli tajemnice dziecięcej lektury*, Wrocław 1994.
4. A. Baluch, *Książka jest światem*, Kraków 2005.
5. J. Z. Białek, *Przymierze z dzieckiem. Studia i szkice o literaturze dla dzieci*, Kraków 1994.
6. J. Z. Białek, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939*, Warszawa 1987.
7. J. Cieślowski, *Literatura i podkultura dziecięca*, Warszawa 1975.
8. J. Cieślowski, *Wielka zabawa. Folklor dziecięcy, wyobraźnia, wiersze dla dzieci*, Wrocław 1985.
9. S. Frycie, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970*, cz. I i II, Warszawa 1978, 1982.
10. K. Heska-Kwaśniewicz (red.), *Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980)*, Katowice 2008.
11. I. Kaniowska-Lewańska, *Literatura dla dzieci i młodzieży do roku 1864*, Warszawa 1973.
12. K. Kulickowska, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1918*, Warszawa 1975.
13. J. Ługowska (red.), *Baśnie nasze współczesne*, Wrocław 2005.
14. J. Paclawski, M. Kątny, *Literatura dla dzieci i młodzieży*, Kielce 2004.
15. J. Papuzińska, *Dziecko w świecie emocji literackich*, Warszawa 1996.
16. R. Waksmund, *Od literatury dla dzieci do literatury dziecięcej (tematy – gatunki – konteksty)*, Wrocław 2000.
17. B. Żurkowski, *W świecie poezji dla dzieci*, Warszawa 1981.

Prowadzący: dr hab. prof. UJK Zofia Ożóg-Winiarska, dr Marta Bolińska

Literatura popularna

Z a ł o ż e n i a i c e l e: poznanie miejsca i funkcji literatury popularnej w kulturze i literaturze; kształcenie umiejętności rozpoznawania i oceny literatury popularnej

M e t o d y: wykład, analiza tekstu

F o r m a z a l i c z e n i a: zaliczenie z oceną, egzamin

T r e ś c i p r o g r a m o w e: warunki społeczne powstania i rozwoju literatury popularnej, produkcja, dystrybucja, obiegi, dynamika; struktura tekstu literatury popularnej; topika, stereotyp, kicz; gatunki literatury popularnej

L i t e r a t u r a:

R. Callois, *Odpowiedzialność i styl*, Warszawa 1967

Formy literatury popularnej, *Studia* pod red. Al. Okopień-Sławińskiej, Wrocław 1973

R. Hoggart, *Spojrzenie na kulturę robotniczą w Anglii*, Warszawa 1976

J. Jastrzębski, *Czas relaksu. O literaturze masowej i jej okolicach*, Wrocław 1982

A. Martuszevska, *Ta trzecia. Problemy literatury popularnej*, Gdańsk 1997

Cz. Miłosz (opr.) *Kultura masowa*, Kraków 2000

A. Moles, *Kicz czyli sztuka szczęścia*, Warszawa 1978

N. Postman, *Zabawić się na śmierć*, Warszawa 2002

Słownik Literatury popularnej pod red. T. Zabrskiego, Wrocław 1997

D. Strinati, *Wprowadzenie do kultury popularnej*, Poznań 1998

J. Szyłak, *Komiks*, Kraków 2000

Prowadzący: dr hab., prof. UJK Marta Meducka, dr Krzysztof Jaworski

Tradycje kulturalne regionu

Z a ł o ż e n i a i c e l e: utrwalanie wiedzy o tradycji, regionie kulturowym i roli regionu w umacnianiu tożsamości kulturowej; poznawanie i ocena wartości elementów kultury regionu

M e t o d y: wykład, analiza źródeł

F o r m a z a l i c z e n i a: zaliczenie z oceną

Treści programowe: zarys historii badań regionalnych w kraju i regionie; kierunki badań regionalnych. Związki kultury regionalnej z kulturą narodową, podstawy kulturowe w regionalizacji Polski. Rola znajomości dziedzictwa kulturowego w edukacji humanistycznej. Analiza „mapy kulturowej” regionu świętokrzyskiego.

Literatura:

Edukacja regionalna, red. A.W. Brzezińska, Al. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006

I.Gralak, Góry Świętokrzyskie w literaturze polskiej, Kielce 1997

J.Nowak – Dłużewski, Udział regionu kieleckiego w kulturze narodu, Warszawa 1947

Al.Patkowski, Sandomierskie. Góry Świętokrzyskie, Poznań b.r.w.

Al.Patkowski, W hołdzie dla ziemi rodzinnej, Warszawa 1923

Polskie regiony. Podstawy kulturowe regionalizacji Polski, pod red. E.Wysockiej i M.Konopki, Ciechanów 1997

Wł. Siarkowski, Materiały do etnografii ludu polskiego z okolic Kielc, Kielce 2000

R.Sulima, Literatura a dialog kultur, Warszawa 1982

S.Zeromski, Snobizm i postęp, Warszawa 1923

Prrowadzący: dr hab., prof. UJK Marta Meducka, mgr Monika Bator

Wiedza o kulturze popularnej

Założenia i cele: poznanie warunków i mechanizmów rozwoju kultury popularnej; kształcenie umiejętności oceny wartości kultury popularnej
wykład, ćwiczenia

Treści programowe: teoria kultury masowej, warunki rozwoju kultury popularnej. Przemysł kulturalny, reklama, konsumeryzm. Nośniki kultury popularnej, literatura w kulturze popularnej

Literatura:

A.Kłoskowska, Kultura masowa, Warszawa 1980

Kultura popularna, pod red.J.Godzica, Kraków 2002

D.Strinati, Wprowadzenie do kultury popularnej, Warszawa 1998

R.Sulima, Antropologia codzienności, Kraków 2000

W świecie mediów, pod red. E.Nurczyńskiej-Fidelskiej, Kraków 2001

Prowadzący: dr hab., prof. UJK Marta Meducka

Podstawy antropologii kultury

Cele: Dydaktyczne zadania przedmiotu prowadzą do umiejętności rozumienia i wyjaśniania przedstawionych na wykładzie treści, które są wzajemnie skorelowane i odpowiadają naukowym standardom współczesnej wiedzy kulturologicznej. Studenci uzupełniają wiedzę na podstawie podanej literatury. Zaliczenie przedmiotu odbywa się na podstawie udziału w wykładzie.

Tematyka i problematyka zajęć

I. PODSTAWOWE POJĘCIA WIEDZY O KULTURZE: Wartości, wzory, normy, zachowania. Instytucje kultury. Znaki i symbole w kulturze. Krytyczny przegląd definicji kultury.

Literatura:

1. Kłoskowska A., *Kultura*. W: *Encyklopedia kultury polskiej XX w.*, Wrocław 1991, s. 17-50; przedruk: *Socjologia. Lektury*. Pod red. P. Sztompki i M. Kuci. Kraków 2005, s. 288-298.

2. Kłoskowska A., *Kultura*. W: *Encyklopedia socjologii*. Warszawa 1999, s. 99-110.

3. Definicje kultury w dawnych i współczesnych opracowaniach leksykograficznych, encyklopedycznych i podręcznikach akademickich. Analiza i wnioski. Akademickie rozumienie kultury.

II .ROZUMIENIE KULTURY W SOCJOLOGII I ANTROPOLOGII: Fakty kulturalne – fakty społeczne. Podstawowe pojęcia antropologii kultury. Rozumienie i wyjaśnianie kultury w socjologii.

Literatura:

1. Kłoskowska A., *Rozumienie kultury*. W: *Kultura masowa*. Warszawa 1980, s. 9-93.

2. I. C. Brown, *Człowiek i kultura*. W: *Socjologia. Lektury*. Pod red. P. Sztompki i M. Kuci. Kraków 2005, s.277-287.

3. Nowicka E., *Podstawowe pojęcia antropologii*. W: *Świat człowieka – świat kultury*. Warszawa 1991, s. 55-110.

4. Burszta W. J., *Antropologia kultury. Tematy, teorie, interpretacje*. Poznań 1998. Rozdz. 1: *Spotkanie z innością – u korzeni antropologii*, s. 13 – 34; Rozdz. 2: *Kultura i kultury*, s. 35-57.

III. ANTROPOLOGIA SPOŁECZNA B. MALINOWSKIEGO: Potrzeby – standardy – instytucje. Główne idee funkcjonalizmu. Warsztat antropologa kultury.

Literatura:

1. Malinowski B., *Argonauci Zachodniego Pacyfiku*. [w:] *Dzieła*. T. 3. Warszawa 1991. [tutaj:] *Przedmowa, Wprowadzenie*, [rozdz.:] *Istota Kula*, s.126-155; [rozdz.:] *Znaczenie Kula*, s. 640-651; A. Waligórski, *Postłowie do przekładu polskiego*, s. 652-694.
2. Paluch A. K., *Malinowski*. Warszawa 1981 [tutaj rozdz.:] *Człowiek i kultura*, s. 55-81; *Kultura*, s. 133-162.
3. Paluch A. K., *Malinowski* [w:] *Mistrzowie antropologii społecznej*. Warszawa 1990, s. 122-152.

IV. NAUKI O KULTURZE FLORIANA ZNANIECKIEGO: Postawy, role i wzory w kulturze. Współczynnik humanistyczny. Świat wartości w kulturze.

Literatura:

1. Znaniecki F., *Nauki o kulturze*. Warszawa 1992 [tutaj:] *Wstęp*, s. IX-XVI; rozdz. XI *Wzory kulturowe i systemy czynności*, s. 295-327.
2. Szacki J., *Znaniecki*. Warszawa 1986 [rozdz.:] *System socjologii teoretycznej*, s. 86-114; *Rozróżnianie faktów przyrodniczych i kulturowych*, s. 236-238; *Humanistyczny współczynnik faktów kulturowych*, s. 239-241; *Wartości jako przedmioty kulturowe*, s. 242-245.
3. Dmitruk K., *Współczesne polskie koncepcje kultury*. Warszawa 1990, s. 83-119.

V. PROBLEMY ROZWOJU KOMUNIKOWANIA MASOWEGO I KULTURY MASOWEJ: Wprowadzenie do kultury elitarnej i masowej. Funkcje kultury popularnej. Książka i prasa jako media. Literatura popularna.

Literatura:

1. K. Dmitruk, *Kultura masowa* [oraz E. K. Koralewska] *Kultura popularna*. W: *Słownik literatury polarnej*. Pod redakcją T. Żabskiego. Wrocław 1997, s. 195-200;
2. M. Czerwiński, *Kultura elitarna i kultura masowa*. W: *Encyklopedia socjologii Tom 2*. Warszawa 1999, s. 110-116.
3. D. Strinati, *Kultura masowa i kultura popularna*. W: *Wprowadzenie do kultury popularnej*. Poznań 1998, s. 15-50.

VI. KRYTYKA I OBRONA KULTURY MASOWEJ: Przygody kultury w świecie globalnym. Istota kultury masowej. Sztuczne raje w świecie mediów. Przemysł kulturalny i masowy odbiorca. Problematyka kiczu. „Czy kryzys kultury współczesnej?”

Literatura

1. D. Macdonald, *Teoria kultury masowej*. W: *Kultura masowa*. Przełożył i opracował Cz. Miłośz. Paryż 1959, s. 11-30, t o ż. W: *Wiedza o kulturze. Część I. Antropologia Kultury. Zagadnienia i wybór tekstów*. Opracowali G. Godlewski in. Warszawa 1995, s. 479-490.
2. A. Kłoskowska, *Obraz kultury masowej*. W: *Kultura masowa. Krytyka i obrona*. Wydanie drugie. Warszawa 1980, s. 212-399.
3. W. J. Burszta W. Kuligowski, *Metakultura w której żyjemy*. W: *Sequel. Dalsze przygody kultury w globalnym świecie*. Warszawa 2005, s. 17-43.

VII. KULTURA – WIARA – RELIGIA: Wiara i kultura. Kulturotwórcza rola chrześcijaństwa. Koncepcja kultury Jana Pawła II.

Literatura:

1. Jan Paweł II, *Wiara i kultura*. Lublin 1988. [rozdz.:] *W imię przyszłości kultury*, s. 51-68; *Upowszechnianie, uniwersalność, zmysł humanizmu – autentyczne wartości każdej kultury*, s. 409-416.
2. Kowalczyk S., *Filozofia kultury. Próba personalistycznego ujęcia problematyki*. Lublin 1997. Cz. V: *Kultura a religia*, s. 171-206.
3. M. A. Krapiec, *Zwieńczenie*. W: *U podstaw rozumienia kultury. Dzieła t. XV*. Lublin 1991, s. 251-259.

VIII. DUCHOWY TESTAMENT JANA PAWŁA II: Ideologie zła. Boska miara wyznaczona złu. Nauki płynące z historii. Powszedniość zła. Myśli o ojczyźnie i Europie. Naród a kultura.

Literatura:

1. Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przelomie tysiącleci*. Kraków 2005.
2. Filek J., *Zło, które czynimy. Próba sprowokowania dyskusji niebezowocnej*. „Znak” 1998, nr 5 (516), s. 79-84; *Nasze zło powszednie*, „Znak” 1998, nr 5 (516), s. 84-100.
3. Kłoskowska A., *Skąd i po co naród?* „Znak” 1997, nr 3 (502), s. 69-78.

IX. ROZUMIENIE I CHARAKTERYSTYKA KULTURY NARODOWEJ: Etniczność i naród. Sprawa tożsamości narodowej. Kanon kultury narodowej.

Literatura:

1. Kłoskowska A., *Kultura narodowa*. [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX w.*. Wrocław 1991, s. 51-62.
2. Kłoskowska A., *Uniwersalne i narodowe tendencje w kulturze*. „Kultura i Społeczeństwo” 1990 nr 2, s. 3-24.
3. Barker Ch., *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*. Kraków 2005, [rozdz. IX] *Etniczność, rasa i naród*, s. 282-318.

X POSTMODERNIZM.

Literatura:

1. Jameson F., *Postmodernizm i społeczeństwo konsumpcyjne*. [w:] *Postmodernizm. Antologia przekładów*. Wybrał, opracował i przedmową opatrzył R. Nycz. Kraków 1997, s. 190-213.
2. Bauman Z. *Moralność bez etyki*. [w:] *Dwa szkice o moralności ponowoczesnej*, Warszawa 1994, s. 41-88.
3. Bronk A., *Spór o postmodernizm*. [w:] *Zrozumieć świat współczesny*, Lublin 1998, s.23-74.

XI. SPOŁECZNA ROLA INTELIGENCJI POLSKIEJ. FUNKCJE INTELEKTUALISTÓW W KULTURZE: Rodowód społeczny i struktura inteligencji polskiej. Inteligenci jako twórcy kultury reprezentacyjnej narodu. Intelktualiści jako eksperci kultury

Literatura:

1. Szczepański, J., *Inteligencja* [w:] *Pojęcia i problemy wiedzy o kulturze*. Wrocław 1991 s. 111-126.
2. Kurczewska J. *Inteligencja* [w:] *Encyklopedia socjologii*, T. I. Pod red. W. Kwaśniewicza. Warszawa 1998, s. 337-343.
3. Szczepański J., *Intelektualiści* [w:] *Pojęcia i problemy wiedzy o kulturze*. Wrocław 1991 s. 127-142.
4. Szczepański, J., *Intelektualiści* [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX w. Pojęcia i problemy wiedzy o kulturze*. Pod red. A. Kłoskowskiej, Wrocław 1991, s. 127-141.

XII. ANTROPOLOGICZNE DIAGNOZY KULTURY WSPÓŁCZESNEJ: Między filozofią kultury a antropologią empiryczną. Nowe spojrzenia i refleksje w antropologii kultury.

Literatura:

1. Geertz C., *Kultura jako religia i jako wielka opera* [w:] A. Kuper, *Kultura. Model antropologiczny*. Przekład I. Kołbon. Kraków 2005, s. 65-104.
2. Geertz C., *Wiedza lokalna. Dalsze eseje z zakresu antropologii interpretatywnej*. Przekład D. Wolska. Kraków 2005, s. 29-44, 81-125.
3. Geertz C., *Interpretacja kultur. Wybrane eseje*. Przekład M. M. Piechaczek. Kraków 2005, s. 17-47, 51-74.
4. Geertz C., *Zastane światło. Antropologiczne refleksje na tematy filozoficzne*. Przekład i wstęp Z. Pucek. Kraków 2003, s. 270-325.

Prowadzący: dr hab., prof. UJK Jerzy Stefan Ossowski

Historia literatury polskiej do 1918 roku

Przedmioty wprowadzające: Język polski w szkole średniej, polonistyczne studia I stopnia.

Wymagania wstępne: Ukończenie szkoły średniej, zakończone egzaminem maturalnym z języka polskiego, ukończenie licencjackich studiów polonistycznych.

Założenia i cele przedmiotu: Przegląd reprezentatywnych dzieł poszczególnych epok literackich. Wprowadzenie do metodologii ich interpretacji, osadzenie tekstów w tradycji literackiej. Charakterystyka procesów rozwojowych literatury, prądów literackich, konwencji artystycznych. Historycznoliteracka interpretacja i analiza wybranych utworów, reprezentatywnych dla poszczególnych epok, nurtów, gatunków literackich oraz ważniejszych autorów. Zapoznanie z wybranymi pracami analitycznymi i systematycznymi historyków literatury oraz przykładami publicystyki krytycznoliterackiej. Kształcenie i doskonalenie umiejętności samodzielnej analizy i interpretacji dzieł literackich poszczególnych epok.

Metody dydaktyczne: interpretacja i analiza wybranych dzieł literackich, praca z tekstem, heureka, wykład.

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: egzamin ustny z oceną, po uprzednim zaliczeniu sprawdzianów pisemnych cząstkowych.

Treści programowe:

1. Rodowody epok literackich:

- cechy kultury średniowiecznej,
- średniowieczna integracja działań kulturowych,
- renesans, humanizm, reformacja – podstawowe nurty kulturowe epoki odrodzenia,
- nowa, renesansowa hierarchia sztuk, jej znaczenie dla ukształtowania się nowożytnej mentalności artystycznej,
- barok – pierwsza nowożytna epoka kultur narodowych (sarmatyzm),

- skomplikowanie epoki i różnorodność propozycji twórczych (słowo, obraz, dźwięk – nowa integracja sztuk, barokowy eklektyzm estetyczny) – jako wynik różnorodnych czynników formujących epokę baroku,
- klasycyzm, sentymentalizm, rokoko – podstawowe pojęcia epoki oświecenia,
- fazy rozwojowe polskiego oświecenia – pozaliterackie uwarunkowania ich istnienia,
- światopogląd romantyczny, romantyczna historiozofia, koncepcja człowieka, poety i poezji, sztuka i literatura romantyczna wobec historii i egzystencji,
- Wielka Emigracja – dramat romantyczny jako propozycja formy otwartej,
- przemiany świadomości społeczno-kulturowej społeczeństwa polskiego po klęsce powstania styczniowego; wpływ zmian cywilizacyjnych doby pozytywizmu (rozwój przemysłu, upowszechnienie prasy) na społeczny kontekst literatury,
- wpływ europejskich koncepcji filozofii pozytywistycznej (A. Comte, J.S. Mill, H. Spencer, H. Taine, E. Renan, K. Darwin) na obraz literatury polskiej i kształtowanie charakterystycznych dla epoki poglądów (monizm przyrodniczy, utylitaryzm, organicyzm, scjentyzm, ewolucjonizm, determinizm),
- recepcja myśli A. Schopenhauera, F. Nietzschego, H. Bergsona, Z. Freuda, C. Lombroso, G. Le Bona wśród twórców i myślicieli okresu Młodej Polski; postawa dekadenska jako zamię zachowań wczesnej fazy modernizmu; witalizm i awangardyzm jako główne nurty twórczości dojrzałego i schyłkowego modernizmu na ziemiach polskich.

2. Dorobek literacki i zjawiska kulturowe poszczególnych epok:

- w procesie formowania się języka polskiego,
- łacina i polszczyzna w poszczególnych epokach (wrogość czy współistnienie – zasady i tendencje),
- religia a literatura – opozycja czy inspiracja?,
- polemiki literackie na temat nowych, charakterystycznych dla epoki wzorców osobowych (koncepcje bohaterów literackich),
- w zakresie gatunków literackich (gatunki charakterystyczne dla epoki – przyczyny popularności),
- znaczenie osiągnięć artystycznych poszczególnych epok dla rozwoju epok następnych,
- literatura wobec głównych wydarzeń historycznych i politycznych: romantyzm wobec powstania listopadowego; pozytywizm warszawski i konserwatyści galicyjscy wobec powstania styczniowego; Młoda Polska wobec rewolucji lat 1905 - 1907 oraz I wojny światowej, „ludzie podziemni” i narodziny „kulturalizmu polskiego”,
- problemy życia literackiego i geografia literacka (salony literackie Warszawy w XIX wieku, warszawska Szkoła Główna, sprawy dotyczące cenzura i obiegi alternatywne literatury, młodopolski kabaret, teatr i cyganeria krakowska, Młoda Polska „tatrzańska”, młodopolski Paryż literacki, wokół kulturotwórczej funkcji skandalu i legendy literackiej, antagonizm artysty i filistra);
- rola „przełomu antypozytywistycznego” i jego założeń (W. Dilthey, reprezentanci „filozofii życia”) w świadomości społecznej i artystycznej lat dziewięćdziesiątych XIX w.; nowe ugrupowania polityczne i nowe czasopisma; antyurbanizm; narodziny naturalizmu; polscy zwolennicy naturalizmu,
- wyznaczniki estetyczne i światopoglądowe głównych prądów i stylów literackich okresu Młodej Polski: parnasizm, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm, secesja, neoklasycyzm, początki awangardy; rola publikacji prasowych („Życie”, „Chimera”, „Głos”) w kształtowaniu się nowych poglądów na temat sztuki i roli artysty w społeczeństwie; liryka impresjonistyczno-nastrojowa i liryka ekspresjonistyczno-symboliczna (wyznaczniki poetyki i światopoglądu),
- wybrane tematy literatury oraz publicystyki pozytywistycznej (emancypacja kobiet, asymilacja mniejszości narodowych, problem nierówności społecznej, praca u podstaw, praca organiczna) oraz młodopolskiej (legenda powstania styczniowego, nastrojowy pejzaż, erotyka, folklor, fascynacje kulturą Dalekiego Wschodu, egzotyzm, Biblia, antyk);
- postawy artystyczne, społeczne oraz filozoficzne drugiej połowy XIX w. i *fin de siècle*'u (organicznikowska, racjonalistyczna, naturalistyczna, dekadenska, autotematyczna, szydercza, rewolucyjna, neoromantyczna),
- narodziny popularnego obiegu literatury.

3. Ważniejsi pisarze staropolscy, oświeceniowi, romantyczni, pozytywistyczni i młodopolscy – biografia literacka, osadzenie w epoce, orientacja w tematyce twórczości oraz uprawianych gatunkach literackich.

4. Zapoznanie z następującymi pojęciami i utrwalenie umiejętności posługiwania się nimi:

alegoria, anakreontyk, antropocentryzm, antyk, apokryf, arkadia, ateizm, bajka, ballada, barok, biblia, biografia, bohater romantyczny, czasopiśmiennictwo, czucie, czułość, cykl literacki, deizm, dialog, diariusz,

dowcip, dramat liturgiczny, dramat romantyczny, elegia, emblemat, emigracja (Wielka Emigracja) epigramat, epika, epikureizm, epitafium, epos, epos (poemat) heroikomiczny, erotyk, fabuła, figlik, filozofia, fraszka, gawęda (szlachecka) geniusz, gust, hagiografia, historiografia, horacjanizm, humanizm, hymn, imaginacja, kazanie, klasycyzm, komedia, Komisja Edukacji Narodowej, komizm, koncept, konceptyzm, kontrreformacja, kronika, krytyka literacka i teatralna, Kuźnica Kołłątajowska, legenda, libertynizm, liryka, list poetycki, literatura mieszczańska, literatura okolicznościowa, literatura sowizdrzalska, literatura ziemiańska, makaronizm, manieryzm, mecenat, metafora, mesjada, mimesis, misterium, mitologia, „Monitor”, moralitet, narrator kontuszowy, natura, neostoicyzm, obiady czwartkowe, oda, osjanizm, oświecenie, pamflet, pamiętnik, panegiryk, parabola, parodia, paszkwil, petrarkizm, pieśń, planctus, poemat opisowy, poezja kunsztowna, poezja polityczna, polemiki literackie, powieść, powieść poetycka, przysłowie, psalm, psalterz, pseudonim, publicystyka, reformacja, relatywizm, renesans, retoryka, rokoko, romans, romantyzm, romantyczna historiozofia, romantyczna wyobraźnia, salony literackie, sarmatyzm, satyra, sentencja, sentymentalizm, sielanka, sonet, stoicyzm, symbol, średniowiecze, teatr, Teatr Narodowy, teizm, teocentryzm, tragedia, tragizm, tren, utopia, waleta, wieszcz, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne”, zakony; tendencyjność; powieść tendencyjna (cechy poetyki); pozytywizm; „praca organiczna” i „praca u podstaw”; realizm; powieść realistyczna (wyznaczniki gatunkowe); wiarygodność powieści historycznej; kwestia „kobieca” (emancypacja); problem asymilacji Żydów; powieść realistyczna, naturalistyczna powieść eksperymentalna; szkic; obrazek; nowela; felieton; kronika; listy z podróży; reportaż; pojęcie przełomu antypozytywistycznego; parnasizm; dekadentyzm; *fin de siècle*; impresjonizm; symbolizm; ekspresjonizm; synkretyzm; synestezja; polifonia narracji; powieść młodopolska (cechy gatunkowe); powieść autotematyczna; dziennik intymny; dramat symboliczny; młodopolski poemat prozą.

L i t e r a t u r a :

Podręczniki:

1. Teresa Michałowska, *Średniowiecze, Warszawa 1995.*
2. Jerzy Ziomek, *Renesans, Warszawa 1980 i nast.*
3. Czesław Hernas, *Barok, Warszawa 1980 i nast.*
4. Mieczysław Klimowicz, *Oświecenie, Warszawa 1980 i nast.*
5. Alina Witkowska, Ryszard Przybylski, *Romantyzm, Warszawa 1997 i nast.*
6. Henryk Markiewicz, *Pozytywizm*
7. Ewa Ihnatowicz, *Literatura polska drugiej połowy XIX w. (1864-1914)*
8. Artur Hutnikiewicz, *Młoda Polska*
9. Andrzej Makowiecki, *Młoda Polska* (w serii: Biblioteka „Polonistyki”)

Słowniki i encyklopedie:

1. Słownik literatury staropolskiej, red. T. Michałowska, Wrocław 1990 i nast.
2. Słownik literatury polskiego oświecenia, red. T. Kostkiewiczowa, Wrocław 1991 i nast.
3. Słownik literatury polskiej XIX wieku, red. A. Kowalczykowa, J. Bachórz, Wrocław 1991 i nast.
4. Słownik Literatury Polskiej XX wieku, red. A. Brodzkiej, M. Puchalskiej i in., Wrocław 1992.
5. Słownik terminów literackich, red. J. Sławiński, Wrocław 1988 i nast.
6. Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t. 1, Warszawa 1984 (i nast.), t. 2, Warszawa 1985 (i nast.)

Prowadzący: dr Grażyna Legutko, dr Marzena Wydrych-Gawrylak

Poetyka

Brak wymagań wstępnych.

Cel kształcenia: zapoznanie z podstawowymi pojęciami służącymi do opisu utworu literackiego; kształcenie umiejętności praktycznego stosowania tych pojęć w analizie tekstów literackich.

Metody dydaktyczne: ćwiczenia praktyczne.

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną.

Treści programowe:

WERSYFIKACJA

Podstawowe pojęcia wersyfikacyjne; zasady analizy wersyfikacyjnej; systemy wersyfikacyjne wiersza polskiego; odmiany heterometryczne i nieregularne wierszy regularnych; najpopularniejsze strofy w polskiej tradycji poetyckiej; rymy – różne możliwości klasyfikacji i związana z tym terminologia.

STYLISTYKA

Podstawowe pojęcia stylistyczne; rodzaje środków stylistycznych: związane z warstwą brzmieniową, słowotwórcze, przekształcenia semantyczne (tropy), składniowe, odwołania do zjawisk spoza języka literackiego danej epoki, odwołania do stylów literackich; rozpoznawanie i opis środków stylistycznych w tekstach literackich.

GENOLOGIA

Kryteria podział na rodzaje.

Liryka: pojęcia podstawowe; problem fikcja w liryce: romantyczny i nowoczesny wzorec liryki; problem fikcji w liryce; gatunki liryczne.

Epika: pojęcia podstawowe; epickie formy językowo-stylistyczne; sposoby przytaczania wypowiedzi postaci; analiza narracji; podstawowe gatunki epickie i ich odmiany; gatunki mieszane; gatunki pograniczne.

Dramat: podstawowe pojęcia; gatunki dramatyczne.

Literatura:

(patrz **Teoria literatury**)

Osoby prowadzące: dr A. Wzorek, mgr M. Dzikowski.

Teoria literatury

Wymagane zaliczenie zajęć: Poetyka

Cel kształcenia: zapoznanie z podstawami teorii dzieła literackiego i procesu historycznoliterackiego; problem wielości koncepcji teoretycznoliterackich i ich dialogicznych wzajemnych odniesień; oswojenie ze specyfiką tekstu teoretycznoliterackiego.

Metody dydaktyczne: ćwiczenia praktyczne, wykład.

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną, egzamin.

Treści programowe: podział wiedzy o literaturze; wyznaczniki literatury i problemy związane z ich poszukiwaniem; przykłady wielości stanowisk w nauce o literaturze: problem definicji wiersza; różne koncepcje metafory i ich historyczne uwarunkowania; teatralna i literacka koncepcja dramatu; problemy interpretacji dzieła literackiego.

Literatura:

Podręczniki

E. Miodońska-Brookes, A. Kuławik, M. Tatara, *Zarys poetyki*, Warszawa 1979 (i wyd. nast.)

M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, wyd. drugie zmienione, Warszawa 1967 (i wyd. nast.)

Teksty obowiązkowe

M. Dłuska, *Wiersz [W:] Problemy teorii literatury*, pod red. H. Markiewicza, Wrocław 1988, seria 1.

A. Kulawik, *Tak zwany wiersz emocyjny wśród innych metod kształtowania wiersza*, „Przegląd Humanistyczny” 1975 nr 6 – lub – [W:] *Z zagadnień języka artystycznego*, oprac. J. Bubak, A. Wilkoń, Kraków 1977.

H. Markiewicz, *Uwagi o semantyce i budowie metafory [w:] Wymiary dzieła literackiego*, Kraków 1984 (i wyd. nast.)

H. Markiewicz, *Autor i narrator [w:] Wymiary dzieła literackiego*, Kraków 1984 (i wyd. nast.)

S. Skwarczyńska, *Niektóre praktyczne konsekwencje teatralnej teorii dramatu [w:] Problemy teorii literatury*, pod red. H. Markiewicza, Wrocław 1988, seria 1.

J. Abramowska, *Literatura – dramat – teatr [w:] Problemy teorii literatury*, pod red. H. Markiewicza, Wrocław 1988, seria 2.

Lektury zalecane

Co się stało z teatralną teorią dramatu?, „Teatr” 1997, nr 3 (wypowiedzi M. Głowińskiego, S. Świontki, J. Deglera).

M. Dłuska, *Próba teorii wiersza polskiego*, wyd. 2, Warszawa 1980.

T. Dobrzyńska, *Metafora*, Wrocław 1984.

T. Dobrzyńska, *Mówiąc przenośnie... Studia o metaforze*, Warszawa 1994

U. Eco, R. Rorty, J. Culler, C. Brooke-Rose, *Interpretacja i nadinterpretacja*, przeł. T. Bieroń, Kraków 1996.

H. Friedrich, *Struktura nowoczesnej liryki. Od połowy XIX do połowy XX wieku*, przeł. i opatrzyła wstępem E. Feliksiak, Warszawa 1978

Genologia dzisiaj, pod red. W. Boleckiego i I. Opackiego, Warszawa 2000.

Genologia polska. Wybór tekstów, pod red. E. Miodońskiej-Brookes, A. Kulawika, M. Tatary, Warszawa 1983.

M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, T. Kostkiewiczowa, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1988 (i wyd. nast.)

A. Kulawik, *Poetyka. Wstęp do teorii dzieła literackiego*, Warszawa 1990.

A. Kulawik, *Wprowadzenie do teorii wiersza*, Wrocław 1988.

G. Lakoff, M. Johnson, *Metafory w naszym życiu*, przeł. i wstępem opatrzył T. P. Krzeszowski, Warszawa 1988.

- H. Markiewicz, *Główne problemy wiedzy o literaturze*, wyd. piąte przejrzane i uzupełnione, Kraków 1980 i nast.
- H. Markiewicz, *Wymiary dzieła literackiego*, Kraków 1984 (i wyd. nast.)
- M. R. Mayenowa, *Poetyka teoretyczna. Zagadnienia języka*, wyd. drugie uzupełnione i poprawione, Wrocław 1979.
- M. Podraza-Kwiatkowska, *Pojęcie symbolu*, w: *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1975
- Poetyka. Zarys encyklopedyczny*, pod r ed. M. R. Mayenowej (seria).
- L. Pszczołowska, *Wiersz polski. Zarys historyczny*, Wrocław 1997.
- Studia o narracji*, pod red. J. Błońskiego, S. Jaworskiego, J. Sławińskiego, Wrocław 1982.
- Stylistyka polska. Wybór tekstów*, pod red. E. Miodońskiej-Brookes, A. Kulawika, M. Tatary, Warszawa 1973
- J. Ziomek, *Retoryka opisowa*, Wrocław 1990.

Prowadzący: prof. dr hab. S. Żak, dr P. Pietrych.

Język staro-cerkiewno-słowiański

Cele przedmiotu: Wstępne przygotowanie do studiów nad gramatyką historyczną i historią języka polskiego, a także gramatyką porównawczą języków słowiańskich. Szczegółowe omówienie zjawisk fonologicznych i fleksyjnych, które dokonały się w epoce wspólnoty prasłowiańskiej lub niedługo po jej rozpadzie, a mają kontynuację i konsekwencje tak w scs., jak i w staropolszczyźnie. Poznanie struktury języka scs. ma służyć wykształceniu umiejętności rekonstruowania systemu języka prasłowiańskiego jako przodka języka polskiego i innych języków słowiańskich.

Metody dydaktyczne: ćwiczenia w czytaniu, tłumaczeniu i analizie tekstów scs., ustne i pisemne analizy form wyrazowych, samokształcenie kierowane (w związku z przygotowaniem się do ćwiczeń), etymologiczne ćwiczenia słownikowe;

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną; obecność na zajęciach i aktywne w nich uczestnictwo, kolokwium;

Treści programowe:

I. Genealogia języków słowiańskich. Filologiczny, religijny i kulturowy aspekt misji Cyryla i Metodego. Alfabety scs. Zasady czytania i transkrypcji tekstów scs. Znaczenie języka scs.

II. Szczególne cechy struktury fonologicznej języka scs. (samogłoski, sonanty, spółgłoski; opozycje samogłoskowe i spółgłoskowe; prawo otwartej sylaby, prawo korelacji miękkości; prozodia: iloczasa, akcent, intonacja). Wokalizm: metateza grup *or ol er el* w śródgłosie i nagłosie; charakterystyka i los sonantów; rozwój jerów; ślady apofonii praindoeuropejskiej. Konsonantyzm: trzy prasłowiańskie palatalizacje tylnojęzykowych *k g ch*; palatalizacje wywołane sąsiedztwem joty; asymilacje i dysymilacje w grupach spółgłoskowych.

III. System fleksyjny języka scs. Struktura morfologiczna wyrazu prasłowiańskiego. Kryteria wyróżniania deklinacji rzeczownika scs. Budowa, odmiana i znaczenie zaimków. Odmiana rzeczownikowa i zaimkowa przmiotników. Kryteria podziału na koniugacje czasownika scs. Tryb rozkazujący i warunkowy. System i funkcje czasów przeszłych: prostych (imperfectum, aoryst) i złożonych (perfectum, plusquamperfectum). Czas przyszły. Funkcje, znaczenie i struktura morfologiczna imiesłowów czasu teraźniejszego i przeszłego (czynnych i biernych).

Literatura podstawowa:

Cz. Bartuła, *Podstawowe wiadomości z gramatyki staro-cerkiewno-słowiańskiej na tle porównawczym*, Warszawa 1981.

J. Strutyński, *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego*, Kraków 1993.

T. Brajerski *Język staro-cerkiewno-słowiański. Podręcznik dla polonistów*, Lublin 1977.

Literatura uzupełniająca:

T. Lehr-Splawiński, Cz. Bartuła, *Zarys gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego na tle porównawczym*, Wrocław 1976.

L. Moszyński, *Wstęp do filologii słowiańskiej*, Warszawa 1984.

L. Bednarczuk /red./, *Języki indoeuropejskie*, t. I-II, Warszawa 1986-1988.

Apostołowie Słowian. Żywoty Konstantyna i Metodego, przekład, wstęp i objaśnienia T. Lehr-Splawiński, uzup., komentarze i posłowie L. Moszyński, Warszawa 1988.

M. Małecki, *Najstarszy język literacki Słowian*, Kraków 1947.

Prowadzący: dr Elżbieta Michow, mgr Aneta Rachtan.

Gramatyka historyczna języka polskiego

Przedmioty wprowadzające wraz z wymaganiami wstępnymi: zaliczenie przedmiotu *Gramatyka języka staro-cerkiewno-słowiańskiego*,

Liczba godzin:

Założenia i cele przedmiotu:

Poznanie praw i tendencji rozwojowych istotnych dla ewolucji systemu gramatycznego języka polskiego (z uwzględnieniem epoki prasłowiańskiej). Szczegółowe omówienie zjawisk fonologicznych i fleksyjnych, które dokonały się w języku doby staropolskiej, średniopolskiej (częściowo także nowopolskiej) i przyniosły ważne konsekwencje dla ukształtowania się dawnej i współczesnej polszczyzny.

Metody dydaktyczne: ćwiczenia w analizowaniu tekstów staropolskich pod kątem omawianych zagadnień gramatycznych, zespołowa i indywidualna praca ze słownikiem etymologicznym, ćwiczenia ustne i pisemne w sporządzaniu etymologicznych analiz wyrazowych, samokształcenie kierowane studenta (w ramach samodzielnego przygotowania się do ćwiczeń),

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie ćwiczeń z oceną, egzamin z oceną; obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo, obecność na wykładach, testy cząstkowe i kolokwia semestralne;

Treści programowe:

I. Wiadomości wstępne: język polski na tle innych języków słowiańskich. Geneza języka polskiego. Periodyzacja ewolucji polskiego systemu językowego. Najdawniejsze zabytki języka polskiego.

II. Fonetyka i fonologia: Podstawa rozwojowa polskiego systemu wokalicznego. Najważniejsze tendencje w rozwoju wokalizmu polskiego; stadia ewolucji. Przegląd lechicki i jego konsekwencje w polszczyźnie. Konsekwencje zaniku i wokalizacji jerów. Rozwój iloczasu w języku polskim: źródła długości samogłosek na gruncie polskim; zanik iloczasu i jego konsekwencje; losy samogłosek pochylonych; zanik samogłosek pochylonych. Akcent. Metateza dwugłosek or ol er el na gruncie polskim. Rozwój sonantów. Ewolucja samogłosek nosowych. Podstawa rozwojowa polskiego konsonantyzmu. Najważniejsze tendencje rozwojowe. Fonologizacja miękkości spółgłosek. Polskie palatalizacje spółgłoskowe. Procesy dyspalatalizacyjne. Rozwój spółgłosek w pozycjach zależnych i grupach spółgłoskowych.

III. Fleksja historyczna. Kierunki rozwoju prasłowiańskich szeregów fleksyjnych na podłożu języka polskiego. Fleksja imienna: Ewolucja podstawowych kategorii fleksyjnych: prasłowiańskie – polskie. Rozwój deklinacji rzeczowników na gruncie polskim. Tendencja do uproszczeń odmiany – tendencja do komplikacji odmiany. Deklinacja zaimków. Najważniejsze zmiany w deklinacji zaimków rodzajowych. Polskie innowacje w odmianie zaimków jednorodajowych. Odmiana przymiotników. Formy odmiany prostej w staropolszczyźnie – ich funkcja składniowa; szczątki w języku współczesnym. Ewolucja form odmiany złożonej; rodzaj męskożywotny i męskoosobowy. Deklinacja liczebników w języku polskim. Tendencje rozwojowe polskiej fleksji imiennej. Fleksja werbalna: Struktura morfologiczna wyrazu a koniugacja w języku prasłowiańskim i polskim. System koniugacyjny w języku polskim. Tematy i koniugacje. Konsekwencje przekształceń klas koniugacyjnych. Formy czasu teraźniejszego. Zmiany w zakresie tematów i końcówek. Staropolska odmiana słowa posiłkowego *być*; kształtowanie się nowej odmiany i jej upowszechnienie w XVI wieku. Rozwój czasów przeszłych. Pozostałości aorystu i imperfectum w staropolszczyźnie. Ewolucja form czasu przeszłego złożonego. Budowa i funkcje czasu zaprzęskiego. Czas przyszły złożony i prosty. Ewolucja form trybu rozkazującego. Budowa i zmiany w zakresie form trybu warunkowego. Historia imiesłów; ewolucja form i funkcji. Bezokolicznik. Tendencje rozwojowe polskiej fleksji werbalnej.

Literatura podstawowa:

K. Długosz-Kurczabowa, S. Dubisz, *Gramatyka historyczna języka polskiego*. Warszawa 2006.

Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Spławiński, S. Urbańczyk, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1981 i nast.

S. Rospond, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 2000 (wyd. IV zmienione i nast.).

J. Strutyński, *Elementy gramatyki historycznej języka polskiego*, Kraków 1993 i nast.

Literatura uzupełniająca:

H. Koneczna, *Charakterystyka fonetyczna języka polskiego na tle innych języków słowiańskich*, Warszawa 1965.

Z. Stieber, *Historyczna i współczesna fonologia języka polskiego, cz. I. Rozwój fonologiczny języka polskiego*, Warszawa 1966.

W. Boryś, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 2005.

A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1927.

F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. I-V (A-Ł), Kraków 1952-1982.

K. Długosz-Kurczabowa, *Wielki słownik etymologiczno-historyczny języka polskiego*, Warszawa 2008.

S. Vrtel-Wierczyński, *Wybór tekstów staropolskich. Czasy najdawniejsze do roku 1543*, Warszawa 1969.
W. Wydra, W. Rzepka, *Chrestomatia polska. Teksty do roku 1543*, Wrocław 2005.

Prowadzący: dr hab. prof. UJK Elżbieta Koniusz, dr Elżbieta Michow

Historia języka polskiego

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymaganiami wstępnymi: zaliczenie przedmiotu:

Gramatyka języka staro-cerkiewno-słowiańskiego, zdany egzamin z przedmiotu: *Gramatyka historyczna języka polskiego*;

Założenia i cele przedmiotu: Przedstawienie losów języka polskiego i jego przeobrażeń strukturalnych w ścisłym związku z historią polityczną, kulturalną i gospodarczą społeczeństwa; zwrócenie uwagi na kulturotwórczą rolę języka w życiu narodu;

Metody dydaktyczne: indywidualna praca studentów w związku z przygotowaniem się do ćwiczeń i studiowaniem literatury przedmiotu; historycznojęzykowa analiza tekstów artystycznych, publicystycznych, naukowych z różnych epok; przygotowywanie, wygłaszanie referatów – dyskusja;

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną; czynny udział w ćwiczeniach, obecność na zajęciach, kolokwium;

Treści programowe:

I. Przedmiot i zadania historii języka polskiego, jej źródła, podstawy teoretyczne i metody. Historia języka a gramatyka historyczna języka polskiego. Periodyzacja dziejów języka polskiego.

II. Ogólna charakterystyka poszczególnych okresów rozwojowych polszczyzny ze względu na kierunki i nasilenie zmian językowych oraz ich uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne: 1. Tendencje rozwojowe systemu fonologicznego polszczyzny. 2. Tendencje rozwojowe systemu fleksyjnego doby staropolskiej i średniopolskiej. 3. Charakterystyka systemu składniowego doby staro- i średniopolskiej. Przekształcanie się tego systemu w XVIII w. Interpunkcja intonacyjna a syntaktyczno-logiczna.

III. Geneza polskiego języka ogólnego i jego odmiany literackiej: 1. Zagadnienie początków i podstawy dialektycznej polskiego języka ogólnego i jego odmiany literackiej. 2. Kształtowanie się polskiego języka ogólnego i jego odmiany literackiej na tle zróżnicowania dialektalnego polszczyzny. 3. Dyskusja nad powstaniem polskiego języka literackiego. 4. Wkład poszczególnych regionów w dalszy rozwój polskiego języka ogólnego i jego literackiej odmiany od poł. XVI w. (rola Małopolski, udział Mazowsza – Warszawy, udział Kresów wschodnich).

IV. Odbicie dziejów kultury duchowej i materialnej w słownictwie polskim. Charakterystyka typów słownictwa wnoszonego przez poszczególne doby – uwarunkowania wewnątrzjęzykowe i zewnętrzne. Staropolskie i średniopolskie nazwy osobowe na tle językowym, historycznym i kulturowym.

V. Wpływy języków obcych na język polski. Charakterystyka zapożyczeń leksykalnych z różnych języków z punktu widzenia wewnątrzjęzykowego oraz ze względu na ich uwarunkowania historyczno-kulturowe. Rola łaciny w rozwoju języka polskiego.

VI. Funkcjonalno-stylistyczne zróżnicowanie polszczyzny w ujęciu diachronicznym, np.: język kazań, apokryfów a przekładów Pisma św. w XVI w.; styl potoczny a styl retoryczny w XVI i XVII w.; styl normatywno-dydaktyczny w XVIII w.; styl urzędowy w XIX w. i początkach XX stulecia.

VII. Język artystyczny na tle języka ogólnego w poszczególnych epokach (charakterystyka językowa *Bogurodzicy*, utworów J. Kochanowskiego, A. Mickiewicza i in. pisarzy – do wyboru). Rola wielkich pisarzy w rozwoju języka.

VIII. Regionalne odmiany polszczyzny w historii języka polskiego. Polszczyzna Kresów wschodnich dawnej Rzeczypospolitej.

IX. Wybrane zagadnienia z historii polskiej myśli językoznawczej (np. historia słowników i gramatyk; informacje o osiągnięciach wybitnych językoznawców polskich XIX i XX w.).

Literatura podstawowa:

1. Z. Klemensiewicz, *Historia języka polskiego*, cz. I-III, Warszawa 1961-1972 i wyd. n.

2. I. Bajerowa, *Zarys historii języka polskiego 1939-2000*, Warszawa 2003.

3. I. Bajerowa, *Kształtowanie się systemu polskiego języka literackiego w XVIII w.*, Wrocław 1964.

Literatura uzupełniająca:

4. I. Bajerowa, *Polski język ogólny XIX w. Stan i ewolucja*, t. I: *Ortografia, fonologia z fonetyką, morfonologia*, Katowice 1986; t. II: *Fleksja*, 1992; t. III: *Składnia. Synteza*, Katowice 2000.

5. *Polszczyzna XVII wieku. Stan i przeobrażenia*, praca zbiorowa pod red. D. Ostaszewskiej, Katowice 2002.

6. *Staropolszczyzna piękna i interesująca. Zbiór studiów*, pod red. E. Koniusz,

S. Cygan, t. I – II, Kielce 2006.

7. S. Rospond, *Kościół w dziejach języka polskiego*, Wrocław 1985.
8. S. Urbańczyk, *Prace z dziejów języka polskiego*, Wrocław 1979.
9. Z. Kurzowa, *Język polski na kresach północno-wschodnich*, Studia nad polszczyzną kresową, t. I, Wrocław – Warszawa – Kraków 1982.
10. J. Zaleski, *Polszczyzna kresów południowo-wschodnich*, Studia nad polszczyzną kresową, t. II, 1983.
Prowadzący: dr hab. prof. UJK Elżbieta Koniusz, dr S. Cygan

Dialektologia

Cele kształcenia: Zapoznanie z terytorialnym (geograficznym) zróżnicowaniem języka polskiego (aspekt lingwistyczny i kulturowy); kształcenie umiejętności analizy cech językowych tekstów wypowiedzi mieszkańców wsi (tekstów zapisanych bądź odtwarzanych materiałów fonograficznych i/lub audiowizualnych).

Treści:

Dialektologia a dialektografia – cele, metody, opracowania. Dialektologia opisowa, historyczna i dialektologia socjologizująca. Zakres i znaczenie terminów: gwara - dialekt – narzecze, dyfrencjacja językowa, integracja językowa, cecha gwarowa, cecha dialektalna, izoglosa gwarowa.

- Typologia odmian współczesnej polszczyzny. Terytorialne odmiany polszczyzny: gwary ludowe, dialekty, regionalne odmiany polszczyzny wobec języka ogólnego. Dialektyzmy a regionalizmy języka polskiego.

- Z historii polskiej dialektologii. Szkoły dialektologiczne.

- Metody i techniki badań gwarowych. Sposoby zapisu fonetycznego tekstów gwarowych. Kwestionariusz i jego miejsce w badaniach gwaroznawczych. Typy kwestionariuszy gwarowych.

- Z zagadnień kartografii lingwistycznej. Sposoby mapowania materiału gwarowego w wybranych regionalnych atlasach gwarowych, np. w Atlasie gwar polskich, sektor VII (kielecki), Atlasie języka i kultury ludowej Wielkopolski, Atlasie gwar mazowieckich oraz w atlasie ogólnogwarowym - Małym Atlasie Gwar Polskich. Typy kartogramów językowych.

- Podział i ugrupowanie dialektów polskich wg K. Nitscha na podstawie skrzyżowania dwóch izoglos: izofony mazurzenia i izofony fonetyki międzywyrazowej. Istota, geneza, chronologia mazurzenia (mazurzenie w postaci „czyste”, „siakanie”, „ciakanie”, „ziakanie”) i zjawisk mu towarzyszących: jabłonkowanie i kaszubienie. Gwary mazurzące i niemazurzące.

- Charakterystyka językowa poddialektów Małopolski. Archaiczna gwara podhalańska: omówienie starych cech małopolskich z nawiązaniem do historii języka polskiego. Językowa i etniczna odrębność Podhala. Wymowa spółgłosek tylnojęzykowych. Czasowniki w czasie przeszłym. Samogłoski nosowe w dialekcie małopolskim. Gwary okolic Krakowa. Gwary Małopolski środkowo-północnej: Sandomierskie, Kieleckie, Miechowskie. Liczba podwójna. Końcówki liczby podwójnej w funkcji liczby mnogiej (zasięg geograficzny). Rozwój i zasięgi stp. e ścieśnionego. Rozwój grup śrz, źrz. Małopolskie gwary peryferyczne: pogranicze małopolsko-mazowieckie, Łowickie, Małopolska zachodnia (Łęczyckie, Sieradzkie). Analiza tekstu gwarowego z grupy dialektalnej kielecko-miechowskiej, sandomierskiej, lasowskiej, tekstu sądeckiego i tekstu z pasa podkarpackiego.

- Ugrupowania dialektu śląskiego. Zróżnicowanie narzecza śląskiego: śląskie gwary mazurzące i niemazurzące. Regionalne słownictwo śląskie. Archaizmy leksykalne (polskie), zapożyczenia czeskie i niemieckie w gwarach śląskich.

- Centralny dialekt wielkopolski. Dialektalna Wielkopolska południowa i Wielkopolska pn.-zachodnia. Rozwój stp. a ścieśnionego, o ścieśnionego w gwarach wielkopolskich. Dyftongiczna wymowa samogłosek w gwarach wielkopolskich.

Wpływy interdialektalne śląsko-wielkopolskie. Małopolsko-śląsko-wielkopolskie pogranicze językowe.

- Dialekt mazowiecki. Wymowa asynchroniczna spółgłosek wargowych miękkich. Mazowieckie cechy fonetyczne i morfologiczne. Podziały językowe Mazowsza na tle podziałów pozajęzykowych. Zasięgi niektórych mazowizmów fonetycznych, morfologicznych i leksykalnych w gwarach polskich.

- Wybrane cechy językowe kaszubszczyzny. Status językowy kaszubszczyzny: język czy dialekt kaszubski?

- Zróżnicowanie leksykalne gwar polskich. Wybrane zagadnienia z geografii wyrazów (na podstawie Małego Atlasu Gwar Polskich, słowników gwarowych, monografii leksykalnych).

- Warianty fleksyjne polskich tekstów gwarowych. Wartość składniowa polskich tekstów gwarowych. Archaizmy i innowacje językowe w gwarach polskich.

- Kultura ludowa wybranych regionów. Folklor słowny.

Część praktyczna.

1. Analiza cech języka mieszkańców wsi (na podstawie tekstów zapisanych, a także nagrań fonograficznych i audiowizualnych).
2. Zapis fonetyczny tekstów mówionego języka mieszkańców wsi.

3. Samodzielne przygotowanie materiału zawierającego cechy geograficznego zróżnicowania językowego (nagranie tekstów mówionego języka mieszkańców wsi).

Literatura:

- Acta Universitatis Lodzianis, Folia Linguistica 12. Zbiór studiów poświęconych stosunkowi dialektologii do innych dyscyplin naukowych, Łódź 1986.
- Bartmiński J., O języku folkloru, Wrocław 1973.
- Bartnicka-Dąbkowska B., Podstawowe wiadomości z dialektologii polskiej z ćwiczeniami, Warszawa 1959.
- Basara A., Studia nad wokalizmem w gwarach Mazowsza, Wrocław 1965.
- Bąk P., Mowa polska na Śląsku, Ossolineum 1974.
- Brencz A., Wielkopolska jako region etnograficzny, Poznań 1996.
- Cząstka – Szymon B., Synowiec H., Polszczyzna w szkole śląskiej, cz. I. Ćwiczenia dla uczniów, Katowice 1996.
- Dejna K., Atlas polskich innowacji dialektalnych, Warszawa – Łódź 1981.
- Dejna K., Dialekty polskie, Wrocław 1973.
- Dialektologia jako dziedzina językoznawstwa i przedmiot dydaktyki. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Karolowi Dejnemu pod red. S. Gali, Łódź 2002.
- Gardzińska J., Z zagadnień składni dialektalnej. Zbiór studiów, Siedlce 2001.
- Język kaszubski. Poradnik encyklopedyczny pod redakcją J. Tredera, Gdańsk 2002.
- Gruchmanowa M., Gwary zachodniej Wielkopolski, Poznań 1970.
- Kaszubszczyzna, Kaszëbizna. Red. naukowy E. Breza, Opole 2001.
- Kąs J., Wariantywność fonetyczna w mowie mieszkańców Obrzeży Krakowa, ZN UJ, Prace Językoznawcze z. 90, Kraków 1988.
- Kąs J., Interferencja leksykalna słownictwa gwarowego i ogólnopolskiego (na przykładzie gwar orawskich), Kraków 1994.
- Kowalska A., Studia nad dialektem mazowieckim, Warszawa 2001.
- Kucała M., Twoja mowa cię zdradza. Regionalizmy i dialektyzmy języka polskiego, Kraków 1994.
- Kucała M., O słownictwie ludzi wyzbywających się gwary, „Biuletyn PTJ” XIX, 1960, s. 141-156.
- Kurek H., Metodologia socjolingwistycznego badania fonetyki języka mówionego środowisk wiejskich (na przykładzie kilku wsi Beskidu Niskiego), Kraków 1990.
- Kurek H., Przemiany językowe wsi regionu krośnieńskiego. Studium socjolingwistyczne, Kraków 1995.
- Lorentz F., Fischer A., Lehr-Splawiński T., Kaszubi. Kultura ludowa i język, Toruń 1934.
- Mała ojczyzna. Świętokrzyskie. Dziedzictwo kulturowe pod red. Grażyny Okty, Kielce 2002.
- Nitsch K., Dialekty języka polskiego, Wrocław 1957 (wydanie trzecie). Przedruk wraz z uzupełnieniem, (w:) K. Nitsch, Wybór pism polonistycznych, Wrocław 1958, t. IV, s. 7 – 115.
- Nitsch K., Wybór polskich tekstów gwarowych, Warszawa 1968 (wydanie III offsetowe).
- Popowska-Taborska H., Leksyka kaszubska na tle słowiańskim, Warszawa 1996.
- Polszczyzna śląska. Historia i współczesność, Red. Naukowa B. Wyderka, Opole 1997.
- Pomorze – mała ojczyzna Kaszubów (Historia i współczesność). Redakcja: J. Borzyszkowski, D. Albrecht, Gdańsk – Lubeka 2000.
- Reichan J., Gwary polskie w końcu XX w., (w:) Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci pod red. W. Pisarka, Kraków 1999, s. 262 - 278.
- Skudrzykowska A., Tambor J., Urban K., Wolińska O., Gwara śląska – świadectwo kultury, narzędzie komunikacji. Sytuacja językowa w miastach Górnego Śląska, Katowice 2001.
- Słownictwo gwarowe a kultura. Księga referatów pod red. M. Karasia, Kraków 1975.
- Synak B., Kaszubska tożsamość. Ciągłość i zmiana, Gdańsk 1998.
- Urbańczyk S., Zarys dialektologii polskiej, Warszawa 1981 (wydanie szóste).
- Wilkoń A., Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny, Katowice 1987.
- Zagórski Z., Wewnętrzne tendencje rozwojowe gwar północnowielkopolskich, Poznań 1967.
- Zaręba A., Praca dialektologa w terenie, Wrocław 1958.
- Zaręba A., Szkice z dialektologii śląskiej, Katowice 1988.
- Zaręba A., Śląsk w świetle geografii językowej, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1974.
- Zduńska H., Studia nad fonetyką gwar mazowieckich. Konsonantyzm, Wrocław 1965.

Gramatyka opisowa języka polskiego

Założenia i cele przedmiotu: Założeniem jest prezentacja analizy lingwistycznej systemu współczesnego języka polskiego; celami kształcenia - nabycie wiedzy o funkcjonowaniu systemu współczesnego języka polskiego, o jego podsystemach, nabycie umiejętności myślenia synchronicznego w analizie zjawisk językowych, poznanie mechanizmów kompetencyjnych w posługiwaniu się językiem ojczystym.

Metody dydaktyczne: metoda wykładu, metoda analizy lingwistycznej materiału językowego.

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie ćwiczeń z oceną, egzamin.

Treści programowe:

I. Fonetyka, fonologia

1. Cechy dźwięków mowy. Pojęcie głoski. Narządy mowy i ich funkcje.
2. Wymowa a pisownia. Alfabet fonetyczny. Transkrypcja fonetyczna tekstu.
3. Kryteria klasyfikacji i schematy klasyfikacyjne spółgłosek. Cechy podstawowe (wystarczające) i redundantne w określaniu spółgłosek.
4. Artykulacyjna istota miękkości. Miękkość jako podstawowe i dodatkowe miejsce artykulacji. Podział spółgłosek miękkich fonetycznie na miękkie (palatalne) i zmiękczone (spalatalizowane).
5. Charakterystyka spółgłosek półotwartych.
6. Kryteria klasyfikacji samogłosek, trójkąt samogłoskowy.
7. Tzw. „samogłoski nosowe”, ich dystrybucja.
8. Kontekstowe uwarunkowania artykulacji głosek: perseweracja i antycypacja. Synchroniczna i asynchroniczna artykulacja cechy miękkości i nosowości.
9. Upodobnienia wewnątrzwyrazowe i międzywyrazowe. Wymowa regionalna.
10. Fonetyka a fonologia. Pojęcie fonemu, opozycji fonologicznej, pary minimalnej. Typy opozycji.
11. Pojęcie wariantu fonologicznego. Wariant główny i poboczny. Warianty spółgłoskowe i samogłoskowe, pozycyjne i fakultatywne.
12. Rejestr polskich fonemów spółgłoskowych i ich wariantów.

II. Morfologia

1. Fleksja a słowotwórstwo. Podstawowe pojęcia morfologiczne. Morfonologia. Typy alternacji w tematach fleksyjnych i słowotwórczych: jakościowe spółgłoskowe i samogłoskowe, ilościowe.
2. Spółgłoski funkcjonalnie miękkie i ich miejsce w systemie oboczności.
3. Podział wyrazów na części mowy. Różne systemy klasyfikacyjne.
  - A. Fleksja
    1. Budowa form fleksyjnych. Paradygmaty.
    2. Deklinacja rzeczowników. Kategorie gramatyczne rzeczownika. Pojęcie kategorii fleksyjnej i klasyfikującej. Typy deklinacyjne. Motywacje doboru końcówek – wpływ czynnika semantycznego w deklinacji męskiej.
    3. Deklinacja przymiotników. Kategorie fleksyjne przymiotnika. Typy i wzorce odmiany przymiotników.
    4. Deklinacja liczebników. Tradycyjna i nietradycyjna klasyfikacja. Kategorie fleksyjne liczebników. Typy deklinacyjne liczebników.
    5. Zaimki – ujęcie tradycyjne.
    6. Koniugacja. Kategorie fleksyjne czasownika. Finitowność. Typy odmiany czasowników.
    7. Struktura morfemowa form czasownikowych. Czasowniki atematyczne i tematyczne. Rdzeń, morfemy słowotwórcze i formotwórcze, temat rozszerzony, końcówka osobowa. Obciążenie funkcjonalne czasownikowych morfemów fleksyjnych.
  - B. Słowotwórstwo
    1. Przedmiot słowotwórstwa synchronicznego. Pojęcie motywacji słowotwórczej w sensie synchronicznym. Pojęcie derywatu, podstawy słowotwórczej, tematu słowotwórczego, formantu, parafrazy. Kategorie słowotwórcza i typ słowotwórczy. Rodzaje i funkcje formantów. Ogólna klasyfikacja derywatów: derywaty mutacyjne, modyfikacyjne, transpozycyjne.
    2. Kategorie słowotwórcze rzeczowników, przymiotników, czasowników.
    3. Schematy słowotwórcze przysłówków.
    4. Gniazda słowotwórcze.

III. Składnia

1. Podstawowe pojęcia składni: grupa i zdanie, związek i szereg, składnik, człon, konstrukcja, schemat, zdanie nierozwinięte, zdanie minimalne. Problem redukowalności członów zdania rozwiniętego.
2. Łączliwość składniowa leksemów. Typy zależności składniowej leksemów. Konstrukcje endocentryczne i egzocentryczne. Pojęcie wypowiedzenia i wypowiedzi. Rodzaje wypowiedzeń.
3. Trzy porządki organizacji zdania: linearny, strukturalny i semantyczny.
4. Walencja i konotacja. Przystosowanie składniowe (akomodacja).
5. Model predykcji. Struktury predykatowo-argumentowe. Role semantyczne argumentów – schematy zdarzeń.

6. Osadzanie zdarzeń w kontekście pragmatycznym. Wyznaczoność. Rama przestrzennoczasowa. Modalność.
7. Struktura zdań pojedynczych. Pojęcie związku głównego. Typy podmiotów i orzeczeń (próba ujednoczenia opisu).
8. Budowa zdań złożonych. Struktury wielozdaniowe (spójność tekstu). Standardy semantyczne jako kognitywne zaplecze kompetencji komunikacyjnej.

Wykaz literatury podstawowej:

1. D. Ostaszewska, J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*. Warszawa 2004.
2. J. Tambor, *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*. Ćwiczenia. Warszawa 2007.
3. H. Wróbel, *Gramatyka języka polskiego*. Kraków 2001.
4. A. Nagórko, *Zarys gramatyki polskiej*. Warszawa 2005.
5. *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkowska, R. Lasowski, H. Wróbel. Warszawa 1998.
6. J. Tokarski, *Fleksja polska*. Warszawa 1973. Rozdział III *Koniugacja*, par. 4-9.
7. S. Jodłowski, *Podstawy polskiej składni*. Warszawa 1976.
8. A. Awdiejew (red.), *Gramatyka komunikacyjna*. Warszawa 1999.
9. A. Awdiejew, *Gramatyka interakcji werbalnej*. Kraków 2004.

Wykaz literatury uzupełniającej:

1. T. Milewski, *Językoznawstwo*. Rozdział *Typologia fonologiczna*. Warszawa 2004.
2. B. Greszczuk, *O wartości fonologicznej dźwięków i, y (uwagi polemiczne)*. Zeszyty Naukowe WSP w Rzeszowie. Językoznawstwo 3, z.20/1996.
3. B. Greszczuk, *Fonetyka i fonologia w aspekcie diachronicznym i synchronicznym*. [w:] *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*, t. LI, red. S. Gała. Łódź 2006.
4. M. Skarżyński, *Powstanie i rozwój polskiego słowotwórstwa opisowego*. Kraków 1999. Rozdział II, par 6. *Gniazda słowotwórcze*.
5. H. Jadacka, *Zagadnienie motywacji słowotwórczej w opisie gniazdowym*. [w:] *Słowotwórstwo gniazdowe. Historia, metoda, zastosowanie*, red. M. Skarżyński. Kraków 2003.
6. Z. Saloni, M. Świdziński, *Składnia współczesnego języka polskiego*. Wyd. IV zmienione. Warszawa 1998.
7. R. Grzegorzczkowska, *Wykłady z polskiej składni*. Warszawa 2004.
8. *Z problematyki kształcenia językowego*. T. II. *Składnia – teoria a praktyka szkolna i akademicka*, red. H. Sędziak. Białystok 2002.
9. *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, red. Z. Topolińska. Warszawa 1984.
10. B. Greszczuk, *Struktura składniowa a komunikatywność wypowiedzi (wybrane zagadnienia)*. „Rocznik Świętokrzyski”, Kielce 2004.
11. B. Greszczuk, *Problemy modalności raz jeszcze – niektóre aspekty jej pojmowania i definiowania*. „Studia Filologiczne Akademii Świętokrzyskiej”, Kielce 2006.
12. *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, red. E. Tabakowska. Kraków 2001.
13. A. Awdiejew, G. Habrajska, *Wprowadzenie do gramatyki komunikacyjnej*, t.1. Łask 2004.

Prowadzący : prof. zw. dr hab. Barbara Greszczuk, prof. zw. dr hab. Marek Ruszkowski, dr Alicja Gałczyńska, dr Andrzej Kominek, mgr Agnieszka Rosińska-Mamej.

Semantyka

Przedmioty wprowadzające i wymagania wstępne: podstawowe wiadomości z zakresu językoznawstwa ogólnego, gramatyki języka polskiego, stylistyki

Założenia i cele przedmiotu: student zna teorie semantyczne XX wieku, zdobywa wiadomości z zakresu semantyki leksykalnej (z elementami leksykologii), semantyki zdania; potrafi korzystać z różnego typu słowników; zauważa zmiany w znaczeniu wyrazów

Metody dydaktyczne: pogadanka; dyskusja; elementy wykładu; analiza tekstów;

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną; aktywność w zajęciach, czynny udział w dyskusjach, wygłoszenie referatu

Treści programowe:

1. Semantyka jako dziedzina semiotyki. Główne działy semantyki. Semantyka lingwistyczna a inne dyscypliny językoznawcze.

2. Problem definicji znaczenia. Koncepcje znaczenia: filozoficzne (referencjalne, areferencjalne) i lingwistyczne.
3. Znaczenie systemowe wypowiedzi a jej znaczenie pragmatyczne.
4. Hierarchia językowa. Przegląd znaczących jednostek języka.
5. Desygnat, zakres, treść nazwy. Nazwy pospolite a nazwy własne.
6. Struktura znaczeniowa jednostek słownictwa. Typy i hierarchia składników semantycznych. Denotacyjne i konotacyjne składniki znaczenia. Język semantyczny. Różne propozycje rozkładania znaczeń.
7. Przegląd dwudziestowiecznych teorii semantycznych.
8. Słownictwo jako interpretacja świata. Kategoryzacja językowa. Wartościowanie. Językowy obraz świata. Stereotypy językowe.
9. Sposoby wzbogacania słownictwa języka: neologizmy słowotwórcze, frazeologiczne, neosemantyzmy, zapożyczenia zewnętrzne i wewnętrzne.
10. Typy słowników. Definicje semantyczne w słownikach. Analiza artykułów hasłowych ze szczególnym uwzględnieniem różnych typów definicji leksykograficznych (słowniki dawnej i współczesnej polszczyzny; słowniki ogólne a słowniki specjalne).
11. Relacje semantyczne między jednostkami leksykalnymi: synonimia, antonimia, hiponimia, konwersja. Problem opisu wieloznaczności. Polisemia a homonimia.
12. Rozwój semantyczny wyrazów. Zmiany znaczenia wyrazów usytuowanych w różnych kontekstach.
13. Charakterystyka struktury znaczeniowej zdania. Struktura predykatowo-argumentowa. Modalność (typy modalności). Charakterystyka temporalna. Charakterystyka lokatywna. Perspektywa funkcjonalna wypowiedzi (struktura tematyczno-rematyczna).

Literatura podstawowa:

1. J.D. Apresjan, *Semantyka leksykalna. Synonimiczne środki języka*, Wrocław 2000.
2. D. Buttler, *Koncepcje pola znaczeniowego*, "Przegląd Humanistyczny" 1967, z. 2.
3. D. Buttler, *Odmiany polskiej homonimii*, "Poradnik Językowy" 1971, z. 1-2.
4. D. Buttler, *Struktura znaczeniowa wyrazów*, "Prace Filologiczne" 1976, t. XXVI.
5. D. Buttler, *Rozwój semantyczny wyrazów polskich*. Warszawa 1978.
6. *Encyklopedia kultury polskiej XX w.*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński. Wrocław 1993.
7. A. Bednarek, M. Grochowski, *Zadania z semantyki językoznawczej*, Toruń 1997.
8. M. Grochowski, *Zarys leksykologii i leksykografii. Zagadnienia synchroniczne*, Toruń 1982.
9. M. Grochowski, *Semantyka a językoznawstwo i inne dziedziny humanistyki*, "Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego" 1982, nr 39.
10. R. Grzegorzczakowa, *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Warszawa 2001.
11. *Językowy obraz świata*, red. J. Bartmiński, Lublin 1990.
12. *Konotacja*, red. J. Bartmiński, Lublin 1989.
13. J. Lyons, *Semantyka*, t.1, Warszawa 1984.
14. T. Piotrowski, *Z zagadnień leksykografii*, Warszawa 1994.
15. R. Tokarski, *Struktura pola znaczeniowego (studium językoznawcze)*, Warszawa 1984.
16. R. Tokarski, *Znaczenie słowa i jego modyfikacje w tekście*, Lublin 1987.
17. S. Urbańczyk, *Słowniki i encyklopedie. Ich rodzaje i użyteczność*, Kraków 2000.

Literatura uzupełniająca:

1. *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1992.
2. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, Wrocław 1993.
3. Kania, J. Tokarski, *Zarys leksykologii i leksykografii polskiej*, Warszawa 1984.
4. G. Lakoff, M. Johnson, *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 1988.
5. W. Miodunka, *Podstawy leksykologii i leksykografii*, Warszawa 1989.
6. *Nazwy wartości. Studia leksykalno-semantyczne I*, red. J. Bartmiński, M. Mazurkiewicz-Brzozowska, Lublin 1993.
7. *O definicjach i definiowaniu*, red. J. Bartmiński. Lublin 1993.
8. J. Puzynina, *Język wartości*, Warszawa 1992.
9. J. Jaworski, *Językowy obraz kobiety w tekstach publicystycznych ostatniej dekady XVIII wieku*, "Język Polski" 2005, z. LXXXV, s. 43 – 50.
10. A. Rosińska, *Językowy obraz pojęcia <<mężczyzna>> w reklamach prasowych*, "Studia Medioznawcze" 2003, nr 4 (14), s. 62 – 73.
11. A. Schaff, *Wstęp do semantyki*, Warszawa 1960.
12. *Słownictwo w opisie języka*, red. K. Polański, Katowice 1984.
13. E. Tabakowska, *Gramatyka i obrazowanie. Wprowadzenie do językoznawstwa kognitywnego*, Kraków 1995.
14. A. Wierzbicka, *Dociekania semantyczne*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1969.

15. A. Wierzbicka, *English Speech Acts Verbs. A semantic dictionary*, Sydney 1987.
16. A. Wierzbicka, *Kocha, lubi, szanuje. Medytacje semantyczne*, Warszawa 1971.
17. A. Wierzbicka, *Semantyka. Jednostki elementarne i uniwersalne*, Lublin 2006.
18. J. Wierchowski, *Semantyka językoznawcza*, Warszawa 1980.
19. *Język a kultura*, t. 8: *Podstawy metodologiczne semantyki współczesnej*, red. I. Nowakowska-Kempna, Wrocław 1992.

Prowadzący: mgr Agnieszka Rosińska-Mamej

Pragmatyka

Przedmioty wprowadzające: gramatyka opisowa języka polskiego

Cele kształcenia:

1. Ukazanie relacji pomiędzy nadawcą i odbiorcą tekstu a systemem językowym używanym do konstruowania tekstu.
2. Ustalenie zasad najlepszego wykorzystania systemu językowego w określonej sytuacji komunikacyjnej.
3. Przygotowanie do racjonalnej oceny poprawności lub niepoprawności wypowiedzi językowych.

Metody dydaktyczne: ćwiczeniowa, grupowa.

Forma zaliczenia – zaliczenie cząstkowych kolokwiiw przynajmniej na ocenę dostateczną, wygłoszenie referatu opracowanego samodzielnie lub w grupie

Treści kształcenia:

1. Zakres zainteresowania pragmatyki. Relacje pomiędzy nadawcą i odbiorcą tekstu a systemem znakowym. Określenie ogólnych potrzeb współczesnego użytkownika polszczyzny, m.in.: znajomość reguł komunikacji językowej i świadomość zależności doboru środków językowych od sytuacji, wytworzenie intuicyjnych mechanizmów posługiwania się poprawną polszczyzną oraz przekonania o wartości języka jako najdoskonalszego systemu znakowego.
2. Elementy aktu komunikacji: nadawca, odbiorca, kontekst, kontakt, komunikat, kod. Funkcje aktów komunikacyjnych: informacyjna, ekspresywna, impresywna, fatyczna, metajęzykowa, poetycka, performatywna. Wykładniki językowe i niewerbalne funkcji aktów komunikacyjnych. Zakłócenia aktu komunikacji i ich przyczyny, m.in.: niewłaściwa interpretacja intencji, błędy w używaniu kodu.
3. Teoria aktów mowy: lokucja, illokucja, perlokucja w aspekcie pragmatycznym; powodzenie aktu mowy; językowe wykładniki illokucji. Konstatywy i performatywy; bezpośrednie i pośrednie akty mowy
4. Zasady konwersacji według założeń H.P. Grice'a: maksymy ilości, jakości, stosunku i sposobu.
5. Język ciała w komunikacji – gest, mimika jako przejawy silnych i wyrazistych niewerbalnych komunikatów; proksemika, czyli nauka o zależnościach przestrzennych i ich wpływ na rodzaj komunikacji i dobór środków językowych.
6. Przemówienie i inne teksty natury perswazyjnej; strategie językowego oddziaływania na ludzi podczas przemówienia, analiza oczekiwań słuchaczy i językowe sposoby ich spełniania. Elementy retoryki – przygotowanie tekstu z uwzględnieniem sytuacji komunikacyjnej, celu, właściwego doboru środków językowych. Pozajęzykowe aspekty udanego przemówienia.
7. Asertywność w komunikacji: cele, ekspresja, słuchanie, odpowiadanie na krytykę; grzeczność i etykieta językowa; eufemizmy.
8. Językoznawstwo normatywne; współczesna norma wysoka i potoczna; zwyczaj językowy, uzasadnione i nieuzasadnione innowacje językowe, kryteria diagnozowania poprawności doboru środków językowych. Wydawnictwa poprawnościowe - aktualność i praktyczność w aspekcie kształcenia językowego i codziennej komunikacji.
9. Typy błędów językowych – zewnątrzjęzykowe (ortograficzne, interpunkcyjne) i wewnątrzjęzykowe (gramatyczne, słownikowe, stylistyczne). Obniżanie skuteczności komunikacyjnej spowodowanej pojawianiem się błędów językowych. Pragmatyczny aspekt językoznawstwa normatywnego – uczenie skutecznej komunikacji językowej.
10. Najczęstsze wahania w zakresie fleksji rzeczowników(w tym odmiana nazwisk i nazw własnych), czasowników i liczebników.
- Nietypowe leksemy i ich odmiana. Poprawność w zakresie składni - akomodacje w obrębie fraz z uwzględnieniem składni zgody i rzędu, szyk wyrazów w zdaniu.
11. Ortografia i interpunkcja – kulturowe przesłanki wysokiej rangi tych dziedzin w świadomości współczesnych użytkowników polszczyzny; zasady polskiej ortografii; najczęstsze wahania w zakresie orografii i interpunkcji.
12. Zróżnicowanie języka polskiego na warianty terytorialne i socjalne: gwara, gwara środowiskowa, zawodowa, żargon, slang, język: etniczny, ogólny, potoczny, środowiskowy; argotyzm, profesjonalizm, regionalizm. Poprawność różnych odmian polszczyzny.

Literatura podstawowa:

- Awdiejew A. (1987) *Pragmatyczne podstawy interpretacji wypowiedzi*, Kraków (s. 5–61).
- Encyklopedia języka polskiego* (1991), red. S. Urbańczyk, Wrocław-Warszawa-Kraków.
- Grice H. P. (1980), *Logika a konwersacja* [w:] B. Stanisławski, red. *Język w świetle nauki*, Warszawa.
- Grzegorzczak R. (1990), *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Warszawa (s. 26–34, i 83–89).
- Jadacka H. (2005), *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*, Warszawa.
- Kalisz R. (1992), *Pragmatyka językowa*.
- Lyons J. (1984), *Semantyka 2*, Warszawa (s. 324–377).
- Markowski A. (2005), *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa.
- McCay i in. (2002), *Sztuka skutecznego porozumiewania się*, Gdańsk.
- Morreale S., Spitzberg B., Barge J. (2007), *Komunikacja między ludźmi. Motywacja, wiedza i umiejętności*, Warszawa.
- Pisarkowa K. (1994), *Pragmatyczne spojrzenie na akt mowy*, [w:] *Z pragmatycznej stylistyki, semantyki i historii języka*, IJP PAN Kraków.
- Pease A. (1993), *Język ciała*, Warszawa.
- Wielki słownik poprawnej polszczyzny* (2004), red. A. Markowski, Warszawa (część poświęcona terminologii i zagadnieniom związanym z językoznawstwem normatywnym).
- Wielki słownik ortograficzny języka polskiego* (2003), red. E. Polański, Warszawa (część wstępna).
- Literatura uzupełniająca:**
- Bańko M., Krajewska M. (1994), *Słownik wyrazów kłopotliwych*, Warszawa.
- Batko A. (2003), *Sztuka perswazji*, Gliwice.
- Gronbeck B., German K. i in. (2001), *Zasady komunikacji werbalnej*, Poznań.
- Miodek J. (2002), *Słownik ojczyzny polszczyzny*.
- Marcjanik M. (2000), *Polska grzeczność językowa*, Kielce.
- Markowski A. (1993), *Polszczyzna znana i nie znana*, Warszawa.
- Prowadzący: dr Joanna Senderska, dr Anna Różyło

Praktyczna stylistyka

Cele kształcenia: Zdobycie wiedzy na temat czynników kształtujących działania werbalne człowieka. Wykształcenie umiejętności dostosowania swych działań językowych do każdego typu sytuacji komunikacyjnej. Poznanie zasad skutecznego porozumiewania się.

Metody: ćwiczeniowa, grupowa

Treści:

1. Komunikacja językowa. Styl – tekst – gatunek mowy. Kompozycja i spójność wypowiedzi językowej. Intertekstualność.
2. Warunki skuteczności wypowiedzi różnego typu.
3. Język i jego odmiany. Wewnętrzne zróżnicowanie odmian języka
4. Style konwersacyjne. Język kobiet a język mężczyzn.
5. Język Internetu.

Literatura :

1. Awdiejew A., Labocha J., Rudek K., O typologii tekstów języka mówionego, "Polonica" VI, 1980, s. 183 – 187.
2. Bańko M., Słownik dobrego stylu, czyli wyrazy, które się lubią, Warszawa 2006.
3. Encyklopedia kultury polskiej XX wieku, t. 2: Współczesny język polski, red. J. Bartmiński, Wrocław 1993.
4. Gatunki mowy i ich ewolucja, t. 1: Mowy piękno wielorakie, red. D. Ostaszewska, Katowice 2000.
5. Gatunki mowy i ich ewolucja, t. 2: Tekst a gatunek, red. D. Ostaszewska, Katowice 2004.
6. Grabias S., Język w zachowaniach społecznych, Lublin 1997.
7. Grzenia J., Komunikacja językowa w Internecie, Warszawa 2007.
8. Języka trzeciego tysiąclecia, red. G. Szpila, Kraków 2001.
9. Marcjanik M., Grzeczność w komunikacji językowej, Warszawa 2007.
10. Markowski A., Polszczyzna końca XX wieku, Warszawa 1992.
11. Nowy słownik poprawnej polszczyzny, red. A. Markowski, Warszawa 2002.
12. Ożóg K., Język w służbie polityki. Językowy kształt kampanii wyborczych, Rzeszów 2004.
13. Ożóg K., Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia, Rzeszów 2001.
14. Polszczyzna na co dzień, red. M. Bańko, Warszawa 2006.
15. Tannen D., Co to ma znaczyć. Jak style konwersacyjne kobiet i mężczyzn wpływają na to, kto jest wysłuchany, kto zbiera laury i co jest zrobione w pracy, przekł. A. Sylwanowicz, Poznań 1997.
16. Tannen D., Ty nic nie rozumiesz! Kobieta i mężczyzna w rozmowie, przekł. A. Sylwanowicz, Poznań 1999.

17. Wilkoń A., Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny, Katowice 1987.

18. Wilkoń A., Spójność i struktura tekstu. Wstęp do lingwistyki testu, Kraków 2002.

Prowadzący: dr Piotr Zbróg

Językoznawstwo ogólne

Przedmioty wprowadzające: gramatyka opisowa języka polskiego

Cele ogólne: Omówienie wybranych problemów z zakresu językoznawstwa ogólnego, m.in. istoty i struktury języka, opisu języka jako systemu znaków, założenia typologii i klasyfikacji historycznej języków; zagadnienia uniwersaliów językowych, sposoby klasyfikowania języków świata; główne kierunki i metodologie współczesnego językoznawstwa; wybrane dyscypliny językoznawstwa zewnętrznego oraz nauki pomocnicze językoznawstwa (m.in. psycholingwistyka, socjolingwistyka, etnolingwistyka, statystyka językoznawcza); związki języka z kulturą; podstawowe zagadnienia współczesnej semantyki i pragmatyki.

Metody dydaktyczne: monograficzna

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: egzamin obejmujący znajomość zagadnień omawianych na wykładzie oraz indywidualne rozszerzone opracowanie wybranego zagadnienia z zakresu treści programowych na podstawie zaproponowanych lektur.

Treści programowe:

1. Przedmiot i zadania językoznawstwa ogólnego: cele i zakres, związki z filologią, filozofią, logiką, historią; paradygmaty nauki a językoznawstwo (indukcjonizm, weryfikacjonizm, falsyfikacjonizm, postmodernizm); intuicyjne i naukowe myślenie o języku, modele systemu językowego, wyjaśnianie nomotetyczne w językoznawstwie.
2. Istota języka jako systemu znaków: znaki, znaki językowe, cechy znaków językowych, język jako system znaków, funkcje języka; językoznawstwo a semiotyka; działy językoznawstwa: syntaktyka, semantyka, pragmatyka; językoznawstwo teoretyczne, synchroniczne, diachroniczne, porównawcze i kontrastywne; języki: naturalne – sztuczne, etniczne, kreolskie, żywe – martwe, gestów (m.in. kinetyczne, proksemiczne).
3. Dawne i współczesne koncepcje, kierunki językoznawcze i metodologie badań językoznawczych: prehistoria językoznawstwa, językoznawstwo starożytne (naturaliści i konwencjonalisci greccy, logika Arystotelesa), lingwistyka od V do XVIII w.; językoznawstwo historyczno-porównawcze, młodogramatyka, psychologizm, neoidealizm, strukturalizm (szkoła praska, dystrybucjonizm amerykański, glossemantyka), generatywizm, kognitywizm.
4. Zagadnienia uniwersaliów językowych.
5. Pragmatyka językowa (akty mowy) i językoznawstwo zewnętrzne: etnolingwistyka, psycholingwistyka, socjolingwistyka.
6. Systemy języka: fonologiczny (fonem, fonologia a fonetyka, prozodia), gramatyczny (znaczenie gramatyczne i jego wyrażanie, kategorie gramatyczne, morfologia i składnia), leksykalny i semantyczny (leksykologia, semantyka, leksem, wieloznaczność, relacje semantyczne: homonimia, antonimia, enantiosemia, hiponimia), morfonologia i słowotwórstwo, frazeologia jako pośrednie płaszczyzny.
7. Język mówiony i / a język pisany: mowa, pismo, cechy mowy i pisma, rodzaje pisma.
8. Klasyfikacja języków świata: zróżnicowanie języków (typologiczne, genetyczne, socjalne, geograficzne), pochodzenie współczesnych języków, rodziny językowe świata; wpływy pomiędzy językami.
9. Język i jego odmiany: środowiskowe, regionalne, funkcjonalne odmiany języka; norma językowa, norma skodyfikowana, pedagogika językowa.

Literatura podstawowa

I. Bobrowski, *Zaproszenie do językoznawstwa*, Kraków 1998.

Encyklopedia językoznawstwa ogólnego, pod red. K. Polańskiego, Wrocław 1993.

J. Fisiak, *Wstęp do współczesnych teorii lingwistycznych*, Warszawa 1985.

A. Heinz, *Dzieje językoznawstwa w zarysie*, Warszawa 1978.

Ch. F. Hockett, *Zagadnienia uniwersaliów języka [w:] Językoznawstwo strukturalne. Wybór tekstów*, pod red. H. Kurkowskiej i A. Weinsberga, Warszawa 1979.

C. Lachur, *Zarys językoznawstwa ogólnego*, Opole, 2004.

J. Lyons, *Wstęp do językoznawstwa*, przekł. K. Bogacki, Warszawa 1975.

E. Łuczynski, J. Maćkiewicz, *Językoznawstwo ogólne. Wybrane zagadnienia*, wyd. II, Gdańsk 2002;

Językoznawstwo strukturalne. Wybór tekstów, pod red. H. Kurkowskiej i A. Weinsberga, Warszawa 1979.

A. Majewicz, *Języki świata i ich klasyfikowanie*, Warszawa 1989.

Literatura uzupełniająca

A. Duszak, *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*, Warszawa 1998.

R. Grzegorzczkova, *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Warszawa 1990.

G. Helbig, *Dzieje językoznawstwa nowożytnego*, Wrocław 1982.

Ch. F. Hockett, *Kurs językoznawstwa współczesnego*, Warszawa 1968;

- T. Milewski, *Językoznawstwo*, Warszawa 1967.
 F. de Saussure, *Kurs językoznawstwa ogólnego*, wyd. II, Warszawa 1991;
 E. Sapir, *Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje*, Warszawa 1978.
 E. Tabakowska, *Gramatyka i obrazowanie. Wprowadzenie do językoznawstwa kognitywnego*, Kraków 1995.
 A. Weinsberg, *Językoznawstwo ogólne*, Warszawa 1983.
 A. Wierzbicka, *Język – umysł – kultura*, Warszawa 1999.
 A. Wierzbicka, *Uniwersalne pojęcia ludzkie i ich konfiguracje w różnych kulturach*, „Etnolingwistyka” 1991, z. 4.
 Osoby prowadzące: dr Piotr Zbróg, dr Andrzej Kominek, dr Anna Różyło

Współczesne kierunki w językoznawstwie

Założenia i cele przedmiotu: Zapoznanie z głównymi współczesnymi nurtami w językoznawstwie – ich założeniami i metodami.

Metody dydaktyczne: wykład

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: egzamin

Treści programowe:

I. Nurt strukturalistyczny

1. Strukturalizm F. de Saussure’a; wpływ szkoły kazańskiej. Koncepcje ogólnojęzykoznawcze F. de Saussure’a. Podstawowe pojęcia językoznawstwa strukturalistycznego. Langue i parole. Systemowy i społeczny charakter języka. Synchronia i diachronia w badaniach językoznawczych. Związki syntagmatyczne i paradygmatyczne między elementami języka i tekstu. Kazańska szkoła polskiej lingwistyki. (Poglądy J. Baudouina de Courtenay i M. Kruszewskiego w zakresie teorii języka, ich wpływ na doktrynę F. de Saussure’a. Początki fonologii i językoznawstwa funkcjonalnego. Zapowiedź dekompozycji fonemu.)

2. Praska szkoła strukturalna. Psychologia postaci a praska teoria języka. Fonologia N. Trubieckiego. Binarizm R. Jakobsona. Osiągnięcia szkoły praskiej w zakresie morfologii i składni (W. Mathesius). Praskie językoznawstwo zewnętrzne, zwłaszcza stylistyka i kultura języka – początki lingwistyki tekstu (tekstologii).

3. Szkoła kopenhaska. Glossematyka i jej stosunek do filozofii neopozytywistycznej. Kopenhaski strukturalizm a doktryna F. de Saussure’a. Podstawowe pojęcia i koncepcje glossematyki L. Hjelmsleva: substancja i forma w języku, plan wyrażania i plan treści, rodzaje funkcji (relacji) między elementami językowymi w systemie (języku) i tekście (procesie). Polscy strukturaliści bliscy glossematyce (J. Kuryłowicz, A. Heinz).

4. Generatywizm Chomsky’ego. Gramatyka transformacyjno-generatywna. Pojęcie transformacji. Typy transformacji. Reguły transformacyjne. Zdania matrycowe. Struktura powierzchniowa i głęboka wypowiedzi. Reguły przepisywania. Gramatyka frazowa – model derywacyjny wypowiedzenia. Założenia gramatyki generatywnej i transformacyjnej w ujęciu N. Chomsky’ego, jej fazy rozwojowe (dwie wersje: z 1957 r. i z 1965 r.). Generatywizm a strukturalizm. Semantyka generatywna.

II. Myśl kognitywna. Badania E. Rosch – przełom w myśleniu o kategoryzacji w języku. Kategorie logiczne (Arystotelesowskie) a kategorie naturalne (radialne). Pojęcie prototypu – centrum i peryferie kategorii. Psychologiczne korzenie kognitywizmu.

5. Badania metafory konceptualnej. Metafory pojęciowe wg. Lakoffa i Johnsona (oparte na relacji między domeną źródłową a docelową).

6. Profilowanie jako modelowanie i modyfikowanie znaczenia prototypowego („podświetlanie sceny”). Pojęcie ramy interpretacyjnej.

III. W kręgu językowego obrazu świata

7. Źródła koncepcji. Teoria W. von Humboldta (teoria światopoglądu i relatywizmu językowego). Neohumboldtyzm, lingwistyka antropologiczna. Deskryptywizm amerykański L. Bloomfielda (programowe ignorowanie znaczenia, teoria dystrybucji elementów językowych (dystrybucjonizm), metoda podziału konstrukcji językowej na składniki bezpośrednie.) Psycholingwistyka. Badania Boasa, Sapira i Whorfa. Hipoteza Sapira-Whorfa a teoria relatywizmu językowego W. von Humboldta. Stosunek między językiem a poznaniem warunkowany kulturowo.

8. Polskie badania JOS. Definicje JOS i metody badań. Problem definicji leksemu - definicja otwarta, hierarchiczna struktura znaczenia; opis pól semantycznych – modele kategoryzacji; poziomy profilowanie; pojęcia perspektywy i punktu widzenia; rola stylu potocznego i tekstów artystycznych w rekonstruowaniu JOS. Relatywizm kulturowy a uniwersalia językowe.

9. Pragmatyka językowa. Teoria aktów mowy Austina i Searle’a, genry mowy i skrypty kulturowe Wierzbickiej. Mowa nie wprost: implikatury Grice’a, teoria relewancji.

10. Zestawienie pojęć i terminów poszczególnych kierunków językoznawstwa.

Literatura podstawowa:

1. J. Fisiak, *Wstęp do współczesnych teorii lingwistycznych*. Warszawa 1978.
2. M. Ivić, *Kierunki w lingwistyce*. Wrocław 1975.
3. T. Milewski, *Językoznawstwo*. Warszawa 2004.
4. J. Apresjan, *Koncepcje i metody współczesnej lingwistyki strukturalnej*. Warszawa 1971.
Cz. I. *Z historii lingwistyki strukturalnej*.

Literatura uzupełniająca:

1. A. Heinz, *Dzieje językoznawstwa w zarysie*. Warszawa 1978.
2. J. Lyons, *Wstęp do językoznawstwa*. Warszawa 1976.
3. F. de Saussure, *Kurs językoznawstwa ogólnego*. Warszawa 2002.
4. B. Malmberg, *Nowe drogi w językoznawstwie*. Warszawa 1969.
5. W. Miodunka, *Teoria pól językowych: społeczne i indywidualne ich uwarunkowania*. Warszawa 1980.
6. J. Greene, *Psycholingwistyka. Chomsky a psychologia*. Warszawa 1977.
7. B. L. Whorf, *Język, myśl, rzeczywistość*. Warszawa 1982.
8. *Praska szkoła strukturalna w latach 1926-1948: wybór materiałów*, red. M. R. Mayenowa. Warszawa 1966.
9. *Zagadnienia socjo- i psycholingwistyki*, red. A. Schaff. Wrocław 1980.
10. *Podstawy gramatyki kognitywnej*, red. H. Kardela. Warszawa 1994.
11. *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, red. E. Tabakowska. Kraków 2001.
12. R. Grzegorzczkowska, *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Warszawa 2001.

Prowadzący: dr Anna Różyło

Lingwistyka kulturowa

Założenia i cele przedmiotu:

Zapoznanie studentów z najważniejszymi zagadnieniami lingwistyki kulturowej, wykształcenie u nich umiejętności referowania osiągnięć tej dyscypliny i przeprowadzenia pod kierunkiem badań z wykorzystaniem metodologii językowego obrazu świata

Metody dydaktyczne:

Mini-wykład, heurystyka, samodzielna praca – indywidualna lub zespołowa – pod kierunkiem prowadzącego, komentowanie wyników pracy

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu:

Treści programowe:

1. Pojęcie językowego obrazu świata – źródła i tradycje. Pośredniczący charakter języka.
2. antropocentryzm języka. Inne cechy języka polszczyzny.
3. Relatywizm kulturowy a uniwersalia językowe. Język kluczem do kultury (od eksplikacji znaczeń po skrypty kulturowe)
4. Kategoryzacja językowa. Kategorie naturalne a kategorie logiczne.
5. Badania pól semantycznych.
6. Wartościowanie w języku. Pojęcie stereotypu.
7. Metafory pojęciowe. Metafora i metonimia w słowniku.
8. Profilowanie, perspektywa i punkt widzenia. Rola tekstów artystycznych w rekonstrukcji języka.
9. Znaczenie słowa jako interpretacja elementu rzeczywistości. Konotacje semantyczne. Pojęcie definicji otwartej.
10. Metodologia językoznawstwa.

Wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej:

1. Amerykańska antropologia kognitywna. Poznanie, język, klasyfikacja i kultura, 1993, pod red. M. Buchowskiego, tłum. J. Dankowska, o. I w. Kubiński,
- A. Szczepankiewicz, a. Zaporowski, Warszawa
2. Anusiewicz J., 1990b/1999, problematyka językowego obrazu świata
3. W poglądach niektórych językoznawców i filozofów niemieckich XX wieku [w:] językowy obraz świata, pod red. J. Bartmińskiego, Lublin
4. Anusiewicz J., 1995, lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki, Wrocław
5. Apresjan J. D., 1994, naiwny obraz świata a leksykografia, etnolingwistyka VI, Lublin
6. Bartmiński J., 1980, założenia teoretyczne słownika [w:] słownik ludowych stereotypów językowych. Zeszyt próbny, Wrocław
7. Bartmiński J., 1990b/1999, punkt widzenia, perspektywa, językowy obraz świata [w:] językowy obraz świata, pod red. J. Bartmińskiego, Lublin

8. Bartmiński j., 1993b., styl potoczny [w:] encyklopedia kultury polskiej xx wieku, t. 2: współczesny język polski, pod red. J. Bartmińskiego, wrocław
  9. Bartmiński j., tokarski r., 1993, definicja semantyczna: czego i dla kogo? [w:] o definicjach i definiowaniu, pod red. J. Bartmińskiego i r. Tokarskiego, lublin
  10. Bytniewski p., 1991, język i kultura w koncepcji e. Sapira i b. L. Whorfa [w:] język a kultura, t. 2: zagadnienia leksykalne i aksjologiczne, pod red. J. Puzyniny i j. Bartmińskiego, wrocław
  11. Encyklopedia języka polskiego, 1978/1991, pod red. S. Urbańczyka, wrocław- warszawa-kraków
  12. Encyklopedia języka polskiego, 1978/1991, pod red. S. Urbańczyka, wrocław- warszawa-kraków
  13. Hołówka t., 1986, myślenie potoczne. Heterogeniczność zdrowego rozsądku, warszawa
  14. Językowa kategoryzacja świata, 1996, pod red. R. Grzegorzycowej i a. Pajdzińskiej, lublin
  15. Językowy obraz świata, pod red. J. Bartmińskiego, lublin
  16. Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa, 2001, pod red. E. Tabakowskiej, kraków
  17. Konotacja, 1988, pod red. J. Bartmińskiego, lublin
  18. Kurcz i., 1987, język a reprezentacja świata w umyśle, warszawa
  19. Lakoff g., johnson m., 1988, metafory w naszym życiu, przekł. I wstęp t. P. Krzeszowski, warszawa
  20. Marody m., 1987, technologie intelektu. Językowe determinanty wiedzy potocznej i ludzkiego działania, warszawa
  - 21.
  22. O definicjach i definiowaniu, 1993, pod red. J. Bartmińskiego i r. Tokarskiego, lublin
  23. Pajdzińska a., tokarski r., 1996, językowy obraz świata - konwencja i kreacja,
  24. Podstawy gramatyki kognitywnej, 1994, pod red. H. Kardeli, warszawa
  25. Profilowanie w języku i w tekście, 1998, pod red. J. Bartmińskiego i r. Tokarskiego, lublin
  26. Tabakowska e., 1995, gramatyka i obrazowanie. Wprowadzenie do językoznawstwa kognitywnego, kraków
  27. Whorf b. L., 1982, język, myśl i rzeczywistość, tłum. T. Hołówka, wstępem opatrzył a. Schaff, warszawa
  28. Wierzbicka a., 1983, genry mowy [w:] tekst i zdanie, pod red. T. Dobrzyńskiej i e. Janus, wrocław
  29. Wierzbicka a., 1999, język-umysł-kultura, wybór prac pod red. J. Bartmińskiego, warszawa
- Prowadzący: dr Anna Różyło

Metodologia badań nad językiem

Cele kształcenia: Celem zajęć jest zapoznanie studentów z metodologią językoznawstwa diachronicznego i synchronicznego, jej założeniami i aparatem pojęciowym.

Treści:

I. Nauka i jej struktura

1. Gatunki wiedzy ludzkiej: potoczna, naukowa, artystyczno-literacka, spekulatywna, irracjonalna.
2. Typy nauk:
  - a) nauki dedukcyjne i empiryczne
  - b) nauki przyrodnicze i społeczne
  - c) nauki nomotetyczne, idiograficzne i aksjologiczne.
3. Klasyfikacja nauk:
  - a) nauki matematyczne
  - b) nauki fizyczne
  - c) nauki biologiczne
  - d) nauki społeczne
  - e) nauki pograniczne
  - f) nauki kompleksowe
  - g) nauki stosowane.

II. Miejsce językoznawstwa w strukturze nauki.

III. Metodologia nauki i jej zadania.

IV. Metalingwistyka jako refleksja nad sposobami uprawiania językoznawstwa.

V. Metody badań językoznawstwa diachronicznego

1. Metoda filologiczna
2. Metoda rekonstrukcji wewnętrznej
3. Metoda historyczno-porównawcza
4. Wykorzystywanie toponomastyki
5. Wykorzystywanie danych archeologicznych

6. Metoda geograficzna
  7. Rekonstrukcja z zapożyczeń
  8. Wnioskowanie z błędów ortograficznych i rymów.
- VI. Paradygmaty nauki i paradygmaty językoznawcze
1. Indukcjonizm – językoznawstwo historyczno-porównawcze
  2. Weryfikacjonizm – strukturalizm
  3. Falsyfikacjonizm – generatywizm
  4. Postmodernizm – kognitywizm.

Wybrane pozycje bibliograficzne

1. Bobrowski I., Językoznawstwo racjonalne. Z zagadnień teorii językoznawczej i metodologii opisów gramatycznych, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1993.
2. Bobrowski I., Zaproszenie do językoznawstwa, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1998.
3. Grabowski M., Istotne i nieistotne w nauce. Szkice z aksjologii nauki, Wydawnictwo Rolewski, Toruń 1998.
4. Grobler A., Metodologia nauk, Wydawnictwo Aureus – Wydawnictwo Znak, Kraków 2006.
5. Grucza F., Zagadnienia metalingwistyki. Lingwistyka – jej przedmiot, lingwistyka stosowana, PWN, Warszawa 1983.
6. Grzegorzczkova R., Wstęp do językoznawstwa, PWN, Warszawa 2007.
7. Perlin J., Metodologia językoznawstwa diachronicznego, Dialog, Warszawa 2004.
8. Stalmaszczyk P. (red.), Metodologie językoznawstwa. Podstawy teoretyczne, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2006.
9. Such J., Szcześniak M., Filozofia nauki, Wydawnictwo UAM, Poznań 1997.

Teoria kultury

Cele kształcenia: Zapoznanie z podstawowymi terminami i pojęciami kultury oraz przekazanie podstawowego zasobu wiadomości, pomagającego w zrozumieniu najważniejszych współczesnych tendencji i zjawisk w kulturze w świetle uwarunkowań historycznych w oparciu o literaturę z zakresu antropologii społeczno-kulturowej, filozofii kultury, socjologii kultury, refleksji postmodernistycznej i *gender studies*.

Treści kształcenia: Definicje kultury i teorii kultury. Geneza kultury. Kultury prehistoryczne. Wzory kultury. Filozoficzne podstawy teorii kultury. Mit i religia, symbol i archetyp. Kultura masowa. Współczesne modele przemian kulturowych. Postmodernizm. Feminizm. Płeć uwarunkowana kulturowo (*gender*). Globalizacja. Pojęcie wielokulturowości. Oddziaływanie przemian kulturowych na refleksję literaturoznawczą i językoznawczą.

Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje:

Stosowanie wiedzy kulturoznawczej w kontekście nauki o literaturze i języku.

Literatura:

I. Pojęcie kultury i jej dziedziny:

1. Czarnowski S., *Kultura* (rozdz. I), wyd. 3, Warszawa 1958.
2. Czerwiński M., *Kultura i jej badanie*, Wrocław 1971.
3. Girard R., *Początki kultury*, tłum. M. Romanek, Kraków 2006.
4. Kluckhohn C., *Badanie kultury w: Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej, wybór i red. W. Derczyński, A. Jasińska-Kania, J. Szacki*, 1975 Warszawa 1975.
5. Kmita J., *Kultura i poznanie*, Warszawa 1985 (rozdz. I i III).
6. *Pojęcia i problemy wiedzy o kulturze*, pod red. A. Kłoskowskiej, Wrocław 1991
7. *Studia z teorii kultury i metodologii badań nad kulturą*, pod red. J. Kmity, Warszawa 1982.
8. *Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Zagadnienia i wybór tekstów*, pod red. G. Godlewskiego, Warszawa 1998.

II. Filozofia i antropologia kultury. Wzory kultury:

2. *Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej*, red. i wybór M. Kempny, E. Nowicka, Warszawa 2003.
3. Benedict R., *Wzory kultury*, tłum. J. Prokopiuk, wstęp A. Kłoskowska, Warszawa 2002.
4. Cassirer E., *Esej o człowieku: Wstęp do filozofii kultury*, Warszawa 1977 (rozdz. II, III i VII).
5. Kroeber A. L., *Istota kultury* (rozdz. *Kultura rzeczywistości i kultura wartości*), tłum. P. Sztompka, wyd. 3, Warszawa 2002.
6. Lévi-Strauss C., *Smutek tropików* (rozdz. *Spółczesność tubylców i jego styl*), tłum. A. Steinsberg, wstęp L. Stomma, posłowie J. Kuroń i A. Friszke, wyd. 3, Łódź 1992.

7. Mencwel A., *Wiedza o kulturze*, cz. I: *Antropologia kultury*, Warszawa 2001.

8. Znaniecki F., *Nauki o kulturze. Narodziny i rozwój* (rozdz. *Wzorce i normy. Systemy ideologiczne*), tłum. J. Szacki, wstęp J. Szczepański, wyd. 2, Warszawa 1992.

III. Kultura a społeczeństwo:

– Bachtin M., *Twórczość Franciszka Rabelais’go a kultura ludowa średniowiecza i renesansu*, Kraków, 1975.

– Brzozowski S., *Kultura i życie w: tegoż, Eseje i studia o literaturze*, wybór, wstęp i oprac. H. Markiewicz, Wrocław 1990, t. 1.

– Chałasiński J., *Kultura i naród. Studia i szkice*, Warszawa 1958.

– Huizinga J., *Homo ludens. Zabawa jako źródło kultury*, tłum. M. Kurecka i W. Wirpsza, Warszawa 1967.

IV. Mit, symbol, archetyp:

1. Eliade M., *Sacrum, mit, historia*, tłum. A. Tatarkiewicz, wybór i wstęp M. Czerwiński, wyd. 2, Warszawa 1974.

2. Kmita J., *O kulturze symbolicznej*, Warszawa 1982.

3. Malinowski B., *Mit w psychologii ludów pierwotnych w: tegoż, Szkice z teorii kultury*, tłum. H. Buczyńska, H. Stasiak, T. Święcicka, Warszawa 1958.

V. Mowa a pismo:

a) Escarpit R., *Rewolucja książki*, tłum. J. Pański, Warszawa 1969.

b) McLuhan M., *Galaktyka Gutenberga w: tegoż, Wybór pism*, tłum. K. Jakubowicz, wybór J. Fuksiewicz, wstęp. K. T. Toeplitz, Warszawa 1975.

c) Riesman D., *Tradycja mówiona i pisana*, „Odra 1975 z. 3.

VI. Kultura masowa:

14. Barańczak S., *Słowo – perswazja – kultura masowa*, „Twórczość” 1975 z. 7.

15. Kłosowska A., *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, Warszawa 1964.

16. McLuhan M., *Przekaznik, czyli przedłużenie człowieka w: tegoż, Wybór pism*, tłum. K. Jakubowicz, wybór J. Fuksiewicz, wstęp. K. T. Toeplitz, Warszawa 1975.

17. Żółkiewski S., *Kultura, socjologia, semiotyka literacka. Studia*, Warszawa 1979.

VII. Przemiany kulturowe. Wybrane kierunki kultury współczesnej:

1. Appadurai A., *Nowoczesność bez granic. Kulturowe wymiary globalizacji*, Warszawa 2005 (wstęp, rozdz. *Tu i teraz*).

2. Barker Ch., *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*, Kraków 2005.

3. Bauman Z., *Globalizacja: I co z tego dla ludzi wynika*, Warszawa 2000.

4. Bauman Z., *Ponowoczesność jako źródło cierpienia*, Warszawa 2000.

5. Fatyga B., *Śmietnik symboliczny w: Kulturowy wymiar przemian społecznych*, pod red. A. Jawłowskiej i in., Warszawa 1993.

6. *Nowa świadomość płci w modernizmie. Studia spod znaku gender w kulturze polskiej i rosyjskiej u schyłku stulecia*, pod red. G. Ritza i in., Kraków 2000.

7. *Różnica i różnorodność. O kulturze ponowoczesnej – szkice krytyczne*, Poznań 1996.

8. Ślęczka K., *Feminizm. Ideologie i koncepcje społeczne współczesnego feminizmu*, Katowice 1999.

9. Świerkocki M., *Postmodernizm. Paradygmat nowej kultury*, Łódź 1997 (Wprowadzenie; rozdz. I).

10. *U progu wielokulturowości. Nowe oblicza społeczeństwa polskiego*, pod red. M. Kempnego, A. Kapciak, S. Łodzińskiego, Warszawa 1997 (szkice: W. Burszta, *Wielokulturowość. Pytania pierwsze*; J. Kurczewska, *Odkrywanie wielokulturowości i współczesne ideologie. Rozważania wstępne*).

Prowadzący: dr Grażyna Legutko

Sztuka komunikacji

Przedmioty wprowadzające i wymagania wstępne: pragmatyka, semantyka, praktyczna stylistyka, wiedza o kulturze, psychologia społeczna; podstawowe wiadomości z zakresu teorii aktów mowy; informacje na temat systemów semiotycznych, odmian i stylów języka, językowego obrazu świata w różnych kulturach, technik wpływu społecznego

Założenia i cele przedmiotu: student staje się świadomym uczestnikiem procesu komunikacji międzyludzkiej; zna zasady sterujące procesem porozumienia; potrafi rozpoznać próby manipulacji; zna polski model grzeczności; dostrzega i szanuje różnice kulturowe; szanuje partnera interakcji; uzyskuje potrzebne informacje na podstawie obserwacji zachowań niewerbalnych; skutecznie się porozumiewa; stara się zniwelować bariery komunikacyjne

Metody dydaktyczne: pogadanka; dyskusja; elementy wykładu; analiza tekstów; drama; praca w grupach; pokaz multimedialny

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną; aktywność w zajęciach, czynny udział w dyskusjach, wygłoszenie referatu

Treści programowe:

1. Podstawowa jednostka komunikacji międzyludzkiej. Modele aktu komunikacji. Akt mowy a gatunek mowy. Typologie aktów i gatunków mowy. Genologia lingwistyczna.
2. Pojęcia: tekst, wypowiedź, dyskurs.
3. Funkcje systemu językowego i języka jako zjawiska społecznego; funkcje wypowiedzi.
4. Elementy konsytuacji; rola czynników pozajęzykowych w procesie porozumiewania się ludzi.
5. Techniki wpływu społecznego. Sztuka autoprezentacji.
6. Socjologiczna metafora teatru (teatr życia codziennego); pojęcie "twarzy" (twarz pozytywna, twarz negatywna). Akty zagrażające twarzy uczestników komunikacji; zachowania mające na celu obronę, zachowanie twarzy (własnej i/lub interlokutora).
7. Zasady komunikacji (teorie H.P. Gice'a; P. Brown i S.C. Levinsona; L.R. Horna; G. Leecha). Komunikacja niebezpośrednia (badania D. Tannen; R. Lakoff). Grzeczność (ogólna i językowa). Zasady polskiej grzeczności. Modele grzeczności w różnych kulturach. Pojęcie taktu. Grzeczność pozytywna i grzeczność negatywna.
8. Kompetencja komunikacyjna.
9. Komunikacja niewerbalna: elementy pozawerbalne (mowa ciała), środki ekstrawerbalne (czas; proksemika), elementy parajęzykowe (ton głosu, intonacja, akcent). Przekaz komunikacyjny jako zintegrowana całość (język + elementy niewerbalne).
10. Kłamstwo jako zjawisko komunikacyjne.
11. Style konwersacji kobiet i mężczyzn.
12. Flirt jako zjawisko komunikacyjne i kulturowe.
13. Komunikacja w Internecie.

Literatura podstawowa:

1. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku, t. 2: Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław 1993.
2. *Gatunki mowy i ich ewolucja, t. 2: Tekst a gatunek*, red. D. Ostaszewska, Katowice 2004.
3. E. Grodziński, *Wypowiedzi performatywne. Z aktualnych zagadnień filozofii języka*, Wrocław 1980.
4. A. Wierzbicka, *Akty mowy, w: Semiotyka i struktura tekstu*, red. M.R. Mayenowa, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 201 – 219.
5. A. Wierzbicka, *Analiza lingwistyczna aktów mowy jako potencjalny klucz do kultury*, w: *Problemy wiedzy o kulturze. Prace dedykowane S. Żółkiewskiemu*, red. A. Brodzka, M. Hopfinger, J. Lalewicz, Wrocław-Warszawa-Kraków 1986, s. 103 – 114.
6. A. Wierzbicka, *Genry mowy, w: Tekst i zdanie. Zbiór studiów*, red. T. Dobrzyńska, E. Janus, Wrocław – Warszawa – Kraków 1983, s. 125 – 137.
7. B. Witosz, *Genologia lingwistyczna. Zarys problematyki*, Katowice 2005.
8. M. Zaśko-Zielińska, *Przez okno świadomości. Gatunki mowy w świadomości użytkowników języka*, Wrocław 2002.
9. A. Awdiejew, J. Labocha, K. Rudek, *O typologii tekstów języka mówionego*, "Polonica" 1980, nr 6, s. 181 – 187.
10. D. Bula, J. Nawacka, *Próba klasyfikacji aktów mowy*, "Socjolingwistyka" 1983, nr 5, red. W. Lubaś, s. 31 – 46.
11. *Język a kultura, t. 4: Funkcje języka i wypowiedzi*, red. J. Bartmiński, R. Grzegorzczkova, Wrocław 1991.
12. K. Pisarkowa, *Zdanie mówione a rola kontekstu*, w: *Studia nad składnią polszczyzny mówionej*, red. S. Grabias i in., Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978, s. 7 – 20.
13. *Retoryka codzienności. Zwyczaje językowe współczesnych Polaków*, red. M. Marcjanik, Warszawa 2006.
14. J. Bloch, *Nielatwa sztuka mówienia. Wskazówki dla młodych dziennikarzy*, "Studia Medioznawcze" 2006, nr 4, s. 104 – 110.
15. D. Doliński, *Techniki wpływu społecznego*, Warszawa 2005.
16. K. Hogan, *Psychologia perswazji. Strategie i techniki wywierania wpływu na ludzi*, Warszawa 2005.
17. M. Leary, *Wywieranie wrażenia na innych. O sztuce autoprezentacji*, Gdańsk 2000.
18. M. Marcjanik, *W kręgu grzeczności. Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce 2001.
19. M. Marcjanik, *Polska grzeczność językowa*, Kielce 2000.
20. *Grzeczność nasza i obca*, red. M. Marcjanik, Warszawa 2005.
21. *Grzeczność na krańcach świata*, red. M. Marcjanik, Warszawa 2007.
22. E. Goffman, *Człowiek w teatrze życia codziennego*, Warszawa 1981.
23. A. Pease, *Mowa ciała. Jak odczytywać myśli innych ludzi z ich gestów*, Kielce 2001.

24. E. Zawadzka, *Glottodydaktyczne aspekty interkulturowości*, w: *Problemy komunikacji międzykulturowej – lingwistyka, translatoryka, glottodydaktyka*, red. B. Z. Kielar i in., Warszawa 2000.
25. A. Zajączkowska, *Niewerbalna struktura dialogu. W poszukiwaniu polskich wzorców narracyjnych i interakcyjnych zachowań komunikacyjnych*, Kraków 2006.
26. W. Wołowik, *Język ciała międzynarodowy*, Kraków 1998.
27. *Polszczyzna na co dzień*, red. M. Bańko, Warszawa 2006.
28. J. Antas, *O kłamstwie i kłamaniu. Studium semantyczno-pragmatyczne*, Kraków 2000.
29. D. Tannen, *Co to ma znaczyć. Jak style konwersacyjne kobiet i mężczyzn wpływają na to, kto jest wysłuchany, kto zbiera laury i co jest zrobione w pracy*, Poznań 1997.
30. D. Tannen, *Ty nic nie rozumiesz! Kobieta i mężczyzna w rozmowie*, Poznań 1999.
31. J. Olekszyk, *O języku flirtu prawie wszystko*, Warszawa 2005.
32. J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2007.

Literatura uzupełniająca:

1. D. Carnegie, *Jak zdobyć przyjaciół i zjednać sobie ludzi*, Warszawa 1981.
2. K. Data, *Wpływ czynników interakcyjnych na tekst*, w: *Styl a tekst. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej (26 – 28 IX 1995)*, red. S. Gajda, M. Balowski, Opole 1996, s. 83 – 86.
3. A. Wierzbicka, *Język – umysł – kultura*, red. J. Bartmiński, Warszawa 1999.
4. E. Goffman, *Rytuał interakcyjny*, Warszawa 2006.
5. R. Lakoff, *Język a sytuacja kobiety*, przekł. U. Niklas, w: *Język w świetle nauki*, wybór B. Stanosz, Warszawa 1980, s. 239 – 260.
6. K. Sobstyl, *Wzorzec tekstowy jako strategia działania (na podstawie ogłoszeń towarzysko-matrymonialnych)*, w: *Współczesne analizy dyskursu. Kognitywna analiza dyskursu a inne metody badawcze*, red. M. Krauz, S. Gajda, Rzeszów 2005, s. 374-381.
7. O. Sokołowska, *Akty mowy – ujęcie kognitywne*, w: *Językoznawstwo kognitywne*, t.2, red. W. Kubiński, D. Stanulewicz, Gdańsk 2001, s. 148-158.
8. D.G. Leathers, *Komunikacja niewerbalna. Zasady i zastosowania*, Warszawa 2007.

Prowadzący: mgr Agnieszka Rosińska-Mamej

Elementy leksykologii i leksykografii

Założenia i cele przedmiotu: Zapoznanie studentów z dorobkiem polskiej leksykografii, kształtowanie umiejętności korzystania z różnego typu słowników, refleksja nad znaczeniem, ustalenie relacji zachodzących między słowami, uświadomienie rozwarstwienia stylistycznego słownictwa i jego wpływu na opis rzeczywistości.

Metody dydaktyczne: Przedmiot wymaga pracy w małych zespołach, nierzadko w czytelnicy, aby umożliwić studentom dostęp do różnorodnych słowników.

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną po zatwierdzeniu pracy semestralnej (zarys monograficzny wybranych dowolnie jednostek leksykalnych) oraz kolokwium zaliczeniowego

Treści programowe:

1. Wprowadzenie do leksykologii i leksykografii (przedmiot badań leksykologii; analiza pojęć: wyraz, leksem, jednostka leksykalna; wskazanie związków leksykologii z innymi dyscyplinami; wstępna charakterystyka leksykografii i jej przedmiotu badań – słowników)
2. Frazematyka i paremiologia (istota frazeologizmu, budowa, źródła i funkcje związków frazeologicznych, problem włączania/wyłączania przysłów do/z frazeologizmów)
3. Problem definicji znaczenia (konceptje znaczenia, definiowanie pola znaczeniowego, relacje semantyczne między leksemami – jednoznaczność a wieloznaczność, polisemia a homonimia; synonimia i antonimia, przegląd słowników homonimów, synonimów, antonimów)
4. Rozwarstwienie stylistyczne słownictwa (typologia odmian polszczyzny, sposoby wzbogacania słownictwa, przegląd słowników socjolektów, przekleństw i wulgaryzmów, eufemizmów, gwar)
5. Słownictwo jako interpretacja świata.

(koncepcja językowego obrazu świata i rola słownictwa w jego tworzeniu, stereotypy językowe, analiza „Słownika stereotypów i symboli ludowych”)

6. Definicje słownikowe

(budowa artykułu hasłowego, typy definicji, problematyka zasad definiowania, błędy w definiowaniu, porównanie definicji w wybranych słownikach języka polskiego).

7. Słowniki na ziemiach polskich – przeszłość i współczesność (dorobek polskiej leksykografii)

Wykaz literatury podstawowej:

Buttler D. 1967 – *Koncepcje pola znaczeniowego*, „Przegląd Humanistyczny”, nr 2, s. 41-59.

Grabias S. 1994 – *Język w zachowaniach społecznych*, Warszawa.

Kania S., Tokarski J. 1984 – *Zarys leksykologii i leksykografii polskiej*, Warszawa.

Kurkowska H., Skorupka S. 1959 – *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa.

Lewicki A.M., Pajdzińska A. 1993 – *Frazeologia*, /w:/ *Encyklopedia kultury polskiej*, t. 2: *Współczesny język polski*, s. 307-326.

Miodunka W. 1989 – *Podstawy leksykologii i leksykografii*, Warszawa.

Piotrowski T. 1993 – *Z zagadnień leksykografii*, Warszawa

Piotrowski T. 2001 – *Zrozumieć leksykografię*, Warszawa.

Tokarski R. 1993 – *Słownictwo jako interpretacja świata*, /w:/ *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t.2: *Współczesny język polski*, red. Jerzy Bartmiński. Wrocław, s. 335-362.

Urbańczyk S. 2000 – *Słowniki i encyklopedie. Ich rodzaje i użyteczność*, Kraków.

Żmigrodzki P. 2002 - *O kilku błędach w słownikach języka polskiego*, /w:/ *Śląskie studia lingwistyczne*, red. K. Kleszczowa, J. Sobczykowa. Katowice, s. 98-104.

Żmigrodzki Piotr 2003 – *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*, Katowice.

Wykaz literatury uzupełniającej:

Bartmiński J. 2006 – *Definicja leksykograficzna a opis języka*, /w:/ *Językowe podstawy obrazu świata*, red. J. Bartmiński. Lublin, s. 35-41.

Bartmiński J. 2006 – *Definicja kognitywna jako narzędzie opisu konotacji*, /w:/ *Językowe...*, s. 42-51.

Bartmiński J. (red.) 1993 – *O definicjach i definiowaniu*, Lublin.

Doroszewski W. 1952 – *Normy i kryteria oceny w pracy słownikowej*, „Poradnik Językowy”, z. 3.

Gardziński E. 1972 – *Wieloznaczność a homonimia*, „Poradnik Językowy”, z. 10, s. 585-592.

Grodziński E. 1972 – *Jednoznaczność a wieloznaczność*, „Poradnik Językowy”, z. 4, s. 205-210.

Prowadzący: mgr Aneta Pierścińska-Maruszewska

Wiedza o sztuce

Założenia i cele przedmiotu: poznanie wybranych zagadnień z dziejów sztuki, rola sztuk pięknych w edukacji humanistycznej; ćwiczenie analizy dzieła sztuki (problemy styloznawcze, analiza ikonograficzna i ikonologiczna dzieła sztuki)

Metody dydaktyczne: konwersatorium połączone z prezentacją materiału ilustracyjnego

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną

Treści kształcenia:

1. Wybrane zagadnienia ze sztuki starożytnej. Kanony
2. Sztuka epoki średniowiecza – Bizancjum, romanizm i gotyk.
3. Renesans w sztuce europejskiej.
4. Barok w krajach europejskich
5. Nurt klasycystyczny - romantyczny w sztuce europejskiej
8. Impresjonizm i postimpresjoniści
8. Secesja w sztuce europejskiej. Sztuka okresu Młodej Polski
9. Najważniejsze kierunki i nurty w sztuce 1 poł. XX wieku
10. Sztuka po II wojnie światowej

Literatura podstawowa:

Chrzanowski T., *Sztuka w Polsce Piastów i Jagiellonów. Zarys dziejów*, Warszawa 1993

Chrzanowski T., *Sztuka w Polsce od I do III Rzeczypospolitej. Zarys dziejów*, Warszawa 1998

Gombrich E. H., *O sztuce*, Warszawa, 1997

Janson H. W., *Historia sztuki od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy*, Warszawa 1993

Kotula A, Krakowski P., *Malarstwo. Rzeźba. Architektura. Wybrane zagadnienia plastyki współczesnej*, Warszawa 1978

Sztuka świata, praca zbiorowa, t. I - XIII, Warszawa 1989-2000

Literatura uzupełniająca:

Eco U., Historia piękna /redakcja/, przekł. A. Kuciak, Poznań 2005
Praz M., Mnemosyne. Rzecz o powinowactwie literatury i sztuk plastycznych, Warszawa 1981
Ripa C., Ikonologia, przekł. I. Kania, Kraków 1998
Oksfordzki Leksykon Sztuki, pod red. H. Kubaszewskiej, Warszawa 2002
Słownik sztuki XX wieku, pod kier. Gérarda Durozoi, Warszawa 1998

Prowadząc: dr Piotr Rosiński

Sztuki audiowizualne

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy oraz współtwórcy współczesnej sztuki audiowizualnej

- cele szczegółowe: uzyskanie przez studentów podstawowej wiedzy o historii i języku współczesnych mediów audiowizualnych, zdobycie praktycznych umiejętności analizy i interpretacji dowolnych tekstów kultury audiowizualnej, kształcenie umiejętności wartościowania przekazów audiowizualnych

Metody dydaktyczne: oparte na słowie (pogadanka i dyskusja, opis, opowiadanie, elementy wykładu, praca z książką, referat), oparte na działaniu (metoda zajęć praktycznych, gry edukacyjne, elementy dramy), oparte na obserwacjach (pokaz, projekcja)

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną

Warunki zaliczenia przedmiotu: ogólne przygotowanie i aktywność studenta w czasie ćwiczeń, napisanie przez niego i oddanie w terminie pracy pisemnej (recenzja, analiza i interpretacja wybranego tekstu kultury audiowizualnej), obecność na zajęciach

Treści programowe: definicja pojęć: audiowizualność, kultura audiowizualna, audiowizualne środki przekazu; narodziny kultury audiowizualnej, jej ewolucja i sposoby oddziaływania na odbiorców; miejsce filmu wśród sztuk audiowizualnych oraz we współczesnej szkole (różnorodność metod i sposobów wykorzystywania filmów na lekcjach języka polskiego, godzinach wychowawczych i zajęciach pozalekcyjnych); zagadnienia estetyki filmowej (tworzywo filmowe, sposoby filmowego opowiadania, genologia filmowa, poetyka filmu); metoda analizy dzieła filmowego – założenia ogólne; analiza i interpretacja wybranych dzieł filmowych (*Obywatel Kane*, *Gabinet doktora Caligari*, *Pies andaluzyjski*, *Gadające głowy*, *Usłyszcie mój krzyk*); adaptacje filmowe literatury – szkolna analiza porównawcza; oblicza współczesnej kultury audiowizualnej – rola telewizji i Internetu w jej kreacji; specyfika mediów elektronicznych, sposoby tworzenia komunikatów medialnych; miejsce telewizji wśród sztuk audiowizualnych, telewizja jako kultura (informacja, rozrywka, edukacja, propaganda, manipulacja, kreowanie wzorów zachowań); analiza i interpretacja wybranych audycji telewizyjnych ze względu na ich możliwość wykorzystania w procesie szkolnej edukacji humanistycznej (spektakl teatru telewizji, program edukacyjny, teleturniej, program informacyjny, wywiad, film dokumentalny, film reklamowy); teatr w filmie i telewizji, telewizja i film w teatrze, czyli o audiowizualności na deskach scenicznych; sztuka teatru w edukacji polonistycznej: istota teatru i zadania polonisty, związek teatru z literaturą, wybrane zagadnienia z historii teatru (ewolucja sceny, aktora, reżysera), środki wyrazu artystycznego w sztuce teatralnej (tworzywa teatralne – znaki teatralne), trzy teatry (dramatyczny „na żywo”, radiowy, telewizyjny) – podobieństwa i różnice, recenzja w praktyce szkolnej, uczeń w roli aktywnego odbiorcy i współtwórcy sztuki teatralnej (refleksje metodyczne)

Osoba odpowiedzialna za treści kształcenia: mgr Andrzej Kozieja

Osoby prowadzące zajęcia: mgr Monika Bator, mgr Andrzej Kozieja

Korespondencja sztuk w kulturze

Założenia i cele przedmiotu – uzyskanie przez studentów podstawowej wiedzy na temat charakteru i rodzaju związków między filmem a literaturą oraz między filmem a innymi dziedzinami sztuki (przede wszystkim malarstwem i muzyką);

zwrócenie uwagi na literacki odbiór sztuki; pokazanie roli dzieła sztuki w literaturze, jego znaczenia jako inspiracji do dzieł literackich;

Metody dydaktyczne – konwersatorium; konwersatorium połączone z prezentacją materiału ilustracyjnego

Forma i warunki zaliczenia – zaliczenie z oceną, recenzja dowolnie wybranej polskiej adaptacji filmowej po 1989 roku,

Treści programowe: pojęcie adaptacji – jako podstawowej techniki twórczej kina, korespondencja sztuk w filmie na przykładzie dowolnie wybranej adaptacji filmowej (np. *Panny z Wilka* czy *Brzezina*, filmy w reż.

Andrzeja Wajdy), sztuka adaptacji w animacji (np. filmy animowane Piotra Dumaty), inspiracje malarskie w filmie (np. film ekspresjonistyczny *Gabinet doktora Caligari*);

Rzeźba *Grupa Laokoona* – Wergiliusz, *Eneida* (Ks. II)

H. Holbein, *Martwy Chrystus* – F. Dostojewski, *Idiota*

XIX-wieczne malarstwo polskie – St. Żeromski, *Dzienniki*

Kartony A. Grottgera – M. Konopnicka, *Z teki Grottgera*

G. Courbet, *Kamieniarze* – C.K. Norwid, *Obywatel Gustaw Courbet*

Literatura podstawowa i uzupełniająca:

1. K. Citko, *Tradycja, kultura, egzystencja w „Brzezynie” i „Pannach z Wilka” Andrzeja Wajdy*, Kraków 1998.
2. *Film polski wobec innych sztuk*, pod red. A. Helman, A. Madej, Katowice 1979.
3. A. Helman, *Adaptacja – podstawowa technika twórcza kina*, w: *Intermedialność w kulturze końca XX wieku*, pod red. A. Gwoździa, Białystok 1998.
4. A. Helman, *Twórcza zdrada. Filmowe adaptacje literatury*, Poznań 1998.
5. A. Hendrykowski, *Film i literatura – horyzont metodologiczny*, w: *Wiedza o literaturze i edukacja. Księga referatów Zjazdu Polonistów*, pod red. T. Michałowskiej, Z. Golińskiego, Z. Jarosińskiego, Warszawa 1995.
6. M. Hopfinger, *Adaptacje filmowe utworów literackich. Problemy teorii i interpretacji*, Wrocław 1974.
7. H. Kurczab, *Pogranicza i konteksty literatury pięknej*, Rzeszów 2001.
8. A. Ogonowska, *Tekst filmowy we współczesnym pejzażu kulturowym*, Kraków 2004.
9. *Pogranicza i korespondencje sztuk*, pod red. T. Cieślakowskiej, J. Sławińskiego, Wrocław 1980.
10. W. Wierzewski, *Film i literatura*, Warszawa 1983.
11. *Wokół problemów adaptacji filmowej*, pod red. E. Nurczyńskiej – Fidelskiej, Z. Batko, Łódź 1997.
12. S. Wysłouch, *Literatura a sztuki wizualne*, Warszawa 1994.
13. Eco U., *Historia piękna /redakcja/*, przekł. A. Kuciak, Poznań 2005
14. Gombrich E. H., *O sztuce*, Warszawa 1997
15. Lessing G. E., *Laokoon czyli o granicach malarstwa i poezji*, Wrocław 1962.
16. Okoń W., *Sztuki siostrzane. Malarstwo a literatura w Polsce w drugiej połowie XIX wieku. Wybrane zagadnienia*, Wrocław 1992.
17. Poprzeczka M., *Czas wyobrazony. O sposobach opowiadania w polskim malarstwie XIX wieku*, Warszawa 1986.
18. Praz M., *Mnemosyne. Rzecz o powinowactwie literatury i sztuk plastycznych*, Warszawa 1981

Prowadzący: mgr Monika Bator, dr Piotr Rosiński

Korespondencja sztuk w kulturze

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki (uformowanie osobowości humanistycznej)

- cele szczegółowe: kształcenie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości humanistycznej poprzez kontakt z muzyką, filmem, teatrem i literaturą

Metody dydaktyczne: podająca, poszukująca, oglądowa, zajęć praktycznych

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo, funkcje muzyki w filmie – analiza wybranych scen filmowych (ćwiczenia analityczne)

Treści programowe: I. Muzyczność literatury – literackość muzyki, czyli o wzajemnych związkach, przenikaniach i inspiracjach; literatura w muzyce, muzyka jako kontekst dzieła literackiego; o roli i znaczeniu muzyki w filmie i widowisku scenicznym, filmowość i teatralność muzyki

Literatura:

1. A. Barańczak, *Poetycka muzykologia*, w: *Muzyka w literaturze. Antologia polskich studiów powojennych*, pod red. A. Hejnej, Kraków 2002.
2. W. Bobiński, *Słuchać znaczy rozumieć? Muzyka w kształceniu literacko-kulturowym*, w: *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2004.
3. M. Głowiński, *Literackość muzyki – muzyczność literatury*, w: *Muzyka w literaturze. Antologia polskich studiów powojennych*, pod red. A. Hejnej, Kraków 2002.
4. *Encyklopedia muzyki*, red. A. Chodkowski, Warszawa 1995.
5. A. Helman, *Na ścieżce dźwiękowej. O muzyce w filmie*, Warszawa 1968.
6. A. Helman, *Rola muzyki w filmie*, Warszawa 1964.

7. M. Kowalska, *ABC historii muzyki*, Kraków 2001.
8. P. Pavis, *Słownik terminów teatralnych*, Wrocław 1998 (hasła: muzyka i teatr, muzyka sceniczna).
9. J. Płażewski, *Język filmu*, Warszawa 1982.
10. J. Reiss, *Mała historia muzyki*, Kraków 1987.
11. W. Srokowski, *Nie tylko Oda do radości czyli muzyka Beethovena na lekcji języka polskiego*, w: *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2004.

Prowadzący: mgr Andrzej Koziej

Edukacja teatralna

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki teatru (uformowanie osobowości humanistycznej)
- cele szczegółowe: zdobycie przez studentów podstawowej wiedzy o teatrze, kształcenie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości humanistycznej, kształcenie umiejętności wartościowania różnych tekstów kultury

Metody dydaktyczne: podająca, poszukująca, oglądowa, zajęć praktycznych

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo, napisanie recenzji z obejrzanego wcześniej widowiska scenicznego

Treści programowe:

Istota teatru i zadania polonisty: związki teatru z literaturą; teatr jako zjawisko kulturowe (ewolucja sceny i aktora – wybrane zagadnienia); nauczyciele i uczniowie w roli aktywnych odbiorców i współtwórców sztuki teatralnej; środki wyrazu artystycznego w sztuce teatru („język teatru”); trzy teatry: dramatyczny („na żywo”), telewizyjny i radiowy oraz ich możliwości wykorzystania w szkolnej edukacji humanistycznej; analiza i interpretacja wybranego spektaklu teatralnego; recenzja jako gatunek szkolnej publicystyki (teoria i praktyka); wspólne obejrzenie spektaklu teatralnego, rozmowa jego twórcami (wycieczka edukacyjna do kieleckiego Teatru im. Stefana Żeromskiego)

Przydatność edukacji teatralnej w życiu współczesnej szkoły (drama na lekcjach języka polskiego, teatr szkolny, sztuka recytacji, podstawy gry aktorskiej) – refleksja metodyczna

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Koziej

Edukacja filmowa

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki (uformowanie osobowości humanistycznej)
- cele szczegółowe: zdobycie przez studentów podstawowej wiedzy o filmie, kształcenie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości humanistycznej, kształcenie umiejętności wartościowania różnych tekstów kultury

Metody dydaktyczne: podająca, poszukująca, oglądowa, zajęć praktycznych

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo, napisanie analizy z obejrzanego wcześniej filmu dokumentalnego

Treści programowe: I. Film jako zjawisko techniczne, ekonomiczne i kulturowe; kultura masowa i kultura popularna wobec sztuki filmowej; oddziaływanie filmu na widzów – ze szczególnym uwzględnieniem odbiorców dziecięco-młodzieżowych; wybrane zagadnienia z historii sztuki filmowej (indywidualność kina niemego, związki filmu z awangardami plastycznymi i literackimi dwudziestolecia międzywojennego, arcydzieła sztuki filmowej – *Obywatel Kane* i jego znaczenie w historii kina, kino po II wojnie światowej: kierunki, nurty, szkoły: włoski neorealizm, polska szkoła filmowa, francuska „nowa fala”, angielscy „młodzi gniewni”, szkoła praska, amerykańskie „kino nowej przygody”, kino moralnego niepokoju, postmodernizm w filmie, duńska Dogma); II. Film w szkolnej edukacji humanistycznej – refleksja metodyczna: rodzaje i gatunki filmowe oraz ich możliwości wychowawcze; poznanie języka filmu gwarancją dobrej analizy dzieła filmowego; adaptacje filmowe literatury w kontekście szkolnej analizy porównawczej (przekład intersemiotyczny); wykorzystanie filmu na lekcjach języka polskiego, godzinach wychowawczych i zajęciach pozalekcyjnych

Osoba odpowiedzialna za treści kształcenia: mgr Andrzej Koziej

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Koziej

Wiedza o filmie i teatrze

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki (uformowanie osobowości humanistycznej)

- cele szczegółowe: zdobycie przez studentów podstawowej wiedzy o filmie i teatrze, kształcenie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości humanistycznej poprzez kontakt ze sztuką filmu i teatru, kształcenie umiejętności wartościowania różnych tekstów kultury

Metody dydaktyczne: podająca, poszukująca, oglądowa, zajęć praktycznych

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo, napisanie recenzji z obejrzanego wcześniej filmu lub spektaklu teatralnego

Treści programowe: I. Film jako zjawisko techniczne, ekonomiczne i kulturowe: kultura masowa i kultura popularna wobec sztuki filmowej; oddziaływanie filmu na widzów – dawniej i dziś; wybrane zagadnienia z historii sztuki filmowej (narodziny filmu, pionierzy kina, wielkie indywidualności kina niemego; związki filmu z awangardami plastycznymi i literackimi dwudziestolecia międzywojennego, kino po II wojnie światowej: kierunki, nurty, szkoły: włoski neorealizm, polska szkoła filmowa, francuska „nowa fala”, angielscy „młodzi gniewni”, szkoła praska, amerykańskie „kino nowej przygody”, kino moralnego niepokoju, postmodernizm w filmie, duńska Dogma); II. Miejsce filmu w szkolnej edukacji humanistycznej – refleksja metodyczna: oddziaływanie przekazów audiowizualnych na odbiorcę ze szczególnym uwzględnieniem odbiorców dziecięco-młodzieżowych; rodzaje i gatunki filmowe oraz ich możliwości wychowawcze; szkolna analiza dzieła filmowego – założenia ogólne; język filmu, czyli wybrane zagadnienia z estetyki kina; adaptacje filmowe literatury w kontekście szkolnej analizy porównawczej (przekład intersemiotyczny); wykorzystanie filmu na lekcjach języka polskiego, godzinach wychowawczych i zajęciach pozalekcyjnych; III. Teatr w szkolnej rzeczywistości i zadania polonisty: przydatność edukacji teatralnej w życiu współczesnej szkoły (drama na lekcjach języka polskiego, teatr szkolny, sztuka recytacji, podstawy gry aktorskiej) – refleksja metodyczna; nauczyciele i uczniowie w roli aktywnych odbiorców i współtwórców sztuki teatralnej; poznajemy język teatru; recenzja w praktyce szkolnej; trzy teatry: dramatyczny „na żywo”, telewizyjny i radiowy – porównanie środków artystycznego wyrazu, refleksja nad możliwościami wykorzystania ich w szkolnej edukacji humanistycznej; IV. Istota teatru i zadania polonisty: związki teatru i literatury; teatr jako zjawisko kulturowe (ewolucja sceny i aktora – wybrane zagadnienia); wspólne obejrzenie spektaklu teatralnego, rozmowa z jego twórcami, nawiązanie współpracy z lokalnym teatrem (wycieczka edukacyjna do kieleckiego Teatru im. Stefana Żeromskiego), analiza i interpretacja obejrzanego widowiska scenicznego;

Osoba odpowiedzialna za treści kształcenia: mgr Andrzej Kozieja

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Kozieja

Literatura podstawowa i uzupełniająca:

I. Edukacja filmowa – podstawowa bibliografia

* Historia kina/ film w szkolnej edukacji humanistycznej

1. *Autorzy kina polskiego*, pod red. G. Stachówny i J. Wójcickiej, Kraków 2004.
2. *Analiza i interpretacja utworu filmowego w szkole*, pod red. H. Depty Warszawa 1980.
3. W. Bobiński, *Idę do kina, czyli co młody kinoman wiedzieć powinien*, Kraków 1995.
4. W. Bobiński, *Nauczanie przy ekranie*, „Warsztaty polonistyczne”, 1996 – nr 1,2,3; 1997 nr 1.
5. R. Doroba, *Bliżej filmu*, Warszawa 1986.
6. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku: Film – kinematografia*, pod red. E. Zajččka, Warszawa 1999.
7. *Encyklopedia kina*, pod red. T. Lubelskiego, Kraków 2003.
8. *Europejskie manifesty filmowe – antologia*, pod red. A. Gwóździa, Warszawa 2002.
9. *Film w szkolnej edukacji humanistycznej*, pod red. E. Nurczyńskiej-Fidelskiej, Warszawa-Łódź 1993.
10. A. Kelman, *O dziele filmowym*, Kraków 1981.
11. M. Hendrykowski, *Słownik terminów filmowych*, Poznań 1994.
12. *Ilustrowany leksykon filmu europejskiego*, pod red. M. Mielcarek i E. Pawlaka, Poznań 2003.
13. *Kartki z kalendarza profesora Topelitz*, „Film na świecie” 1996, nr 397/398.
14. O. Katafiasz, J. Wojnicka, *Słownik wiedzy o filmie*, Bielsko-Biała 2008.
15. *Kronika filmu*, pod red. A. Gwóździa i M. Hendrykowskiej, Warszawa 1995.
16. *Kino i telewizja*, pod red. B. W. Lewickiego, Warszawa 1984.

17. A. Marzec, S. Rzęsikowski, *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego w kl. IV-VIII*, Kielce 1994. (A. Marzec – Edukacja filmowa)
18. A. Pitrus, *Kino kultu*, Kraków 1999.
19. J. Płażewski, *Historia filmu 1895 – 2005*, Warszawa 2005.
20. M. Przyłipiak, *Kino najnowsze*, Kraków 1999.
21. M. Przyłipiak, *Kino stylu zerowego. Z zagadnień estetyki filmu fabularnego*, Gdańsk 1994.
22. D. Shipman, *Historia kina – pierwsze stulecie*, Katowice 1995.
23. *Słownik filmu*, pod red. R. Syski, Kraków 2005.
24. J. Kowalczyk – Śliwerska, E. Popiel – Popiłek, *Szkolne spotkania z X muzyką*, Kielce 1995.
25. A. Ślusarz, *Lektury licealne a kino komercyjne. Aksjologiczny wymiar edukacji filmowej*, Kraków 2002.
26. A. Werner, *To jest kino*, Warszawa 1999.
27. *W stulecie kina. Sztuka filmowa w Polsce*, pod red. Z. Batki i E. Nurczyńskiej – Fidelskiej, Łódź 1996.

** Analiza dzieła filmowego.

1. *Analizy i interpretacje – film polski*, pod red. A. Helman i T. Miczki, Katowice 1984.
2. *Analizy i interpretacje – film zagraniczny*, pod red. A. Helman, Katowice 1986.
3. B. Drabarek, I. Rowińska, *Dzieło filmowe jako tekst kultury*, Kielce 2004.
4. *W poszukiwaniu filmowego arcydzieła. Z zagadnień estetyki filmu*, pod red. Z. Batki i E. Nurczyńskiej – Fidelskiej, Łódź 1995.

Literatura uzupełniająca:

1. A. Garbicz, J. Kalinowski, *Kino wehikuł magiczny. Podróż pierwsza 1913 – 1949*, Kraków 1981.
2. A. Garbicz, J. Kalinowski, *Kino wehikuł magiczny. Przewodnik osiągnięć filmu fabularnego. Podróż druga 1950 – 1959*, Kraków 1987.
3. A. Garbicz, J. Kalinowski, *Kino wehikuł magiczny. Przewodnik osiągnięć filmu fabularnego. Podróż trzecia 1960 – 1966*, Kraków 1987.
4. N. Gross, *Film żydowski w Polsce*, Kraków 2002.
5. M. Jakubowska, *Żeglowanie po filmie*, Kraków 2002.
6. S. Janicki, *W starym polskim kinie*, Warszawa 1985.
7. *Kino najnowsze: dialog ze współczesnością*, pod red. E. Ciszewskiej i M. Saryusz-Wolskiej
8. *Kino polskie w trzynastu sekwencjach*, pod red. E. Nurczyńskiej-Fidelskiej, Kraków 2005.
9. T. Lubelski, *Strategie autorskie w polskim filmie fabularnym lat 1945 – 1961*.
10. *Odwieczne od nowa. Wielkie tematy w kinie przelomu wieków*, pod red. T. Lubelskiego, Kraków 2006
11. *Autorzy kina europejskiego*, pod red. G. Stachówny i J. Wojnickiej, Kraków 2003.
12. *Autorzy kina europejskiego II*, pod red. A. Helmann i A. Pitrusa, Kraków 2005.
13. *Autorzy kina europejskiego III*, pod red. A. Helmann i A. Pitrusa, Kraków 2007.

*** Problemy adaptacji filmowych.

1. M. Hendrykowski, *Film i literatura – horyzont metodologiczny*, w: *Wiedza o literaturze i edukacja*, pod red. T. Michałowskiej, Z. Golińskiego, Z. Jarosińskiego, Warszawa 1996.
2. A. Jackiewicz, *Moja filmoteka – literatura i film w filmie*, Warszawa 1989.
3. *Kino i telewizja*, pod red. B. W. Lewickiego, Warszawa 1984 (E. Nurczyńska – Fidelska, *Kino i telewizja w praktyce szkolnej – rozdział X*).
4. J. Koblewska, *Adaptacje filmowe „Pana Wołodyjowskiego” Henryka Sienkiewicza*, Warszawa 1974.
5. A. Kołodyński, K. J. Zarebski, *Słownik adaptacji filmowych*, Bielsko – Biała 2005.
6. B. Kosecka, K. Kubisiowska, *Lektury na ekranie, czyli mały leksykon adaptacji filmowych*, Kraków 1999.
7. A. Marzec, S. Rzęsikowski, *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego w kl. IV – VIII*, Kielce 1994 (A. Marzec, *Literatura a film. Związki – zależności – powinowactwa*).
8. A. Marzec, *Ze słowa na obraz. Lektury szkolne na ekranie*, Kraków 1996.
9. E. Nurczyńska – Fidelska, *Polska klasyka literacka według Andrzeja Wajdy*, Katowice 1998.
10. *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. A. Janus – Sitarz, Kraków 2004 (W. Bobiński, *Film fabularny w dydaktyce literatury – spojrzenie w podwójnej perspektywie*).
11. A. Ślusarz, *Lektury licealne a kino komercyjne*, Kraków 2002.

12. A. Werner, *To jest kino*, Warszawa 1999 (Rozdział III – FILM I LITERATURA).
13. W. Wierzewski, *Film i literatura*, Warszawa 1983.
14. *Wokół problemów adaptacji filmowej*, pod red. E. Nurczyńskiej – Fidelskiej i Z. Batki, Łódź 1997.
15. S. Wystouch, *Adaptacja filmowa jako przekład intersemiotyczny. Literatura a sztuki wizualne*, Poznań 1994.

II. Kultura – media – dydaktyka: podstawowa bibliografia.

1. K. Banaszekiewicz, *Nikt nie rodzi się telewizzem: człowiek kultura audiowizualność*, Warszawa 2000.
2. S. Bortnowski, *Warsztaty dziennikarskie*, Warszawa 1999.
3. A. Biernacka, *Szkoła w społeczeństwie informacyjnym*, „Polonistyka” 2000, nr 1.
4. B. Drabarek, I. Rowińska, *Dzieło filmowe jako tekst kultury*, Warszawa 1999.
5. B. Drabarek, I. Rowińska, *Szkoła analizy tekstów kultury*, Warszawa 1999.
6. *Dziennikarstwo i świat mediów*, pod red. Z. Bauera i E. Chudzińskiego, Kraków 2000.
7. *Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym*, pod red. S. Juszczaka, Toruń 2003.
8. *Gender w kulturze popularnej*, pod red. M. Radkiewicz, Kraków 2001.
9. T. Goban – Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Warszawa 1999.
10. W. Godzic, *Rozumieć telewizję*, Kraków 2001.
11. W. Godzic, *Telewizja jako kultura*, Kraków 2002.
12. M. Hopfinger, *Kultura audiowizualna u progu XXI wieku*, Warszawa 1997.
13. M. Hopfinger, *Kultura współczesna – audiowizualność*, Warszawa 1985.
14. R. Kluszczyński, *Film – video – multimedia. Sztuka ruchomego obrazu w erze elektronicznej*, Warszawa 1999.
15. R. Kluszczyński, *Spółczesność informacyjna. Cyberkultura. Sztuka multimedialna*, Kraków 2002.
16. W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003.
17. W. Kopaliński, *Słownik wydarzeń, pojęć i legend XX wieku*, Warszawa 1999.
18. A. Książek – Szczepanikowa, *Od obrazka do wideoklipu*, Kielce, 1999.
19. „KULTURA POPULARNA”, pod red. W. Godzica, Kraków 2002.
20. „KULTURA POPULARNA – graffiti na ekranie”, pod red. W. Godzica, Kraków 2002.
21. *Media i edukacja*, pod red. W. Strykowski, Poznań 1997.
22. *Media. Leksykon PWN*, pod red. E. Banaszekiewicz – Zygmunt, Warszawa 2000.
23. *Nowe media w komunikacji społecznej XX wieku – antologia*, pod red. M. Hopfinger, Warszawa 2005.
24. *Pedagogika mediów*, pod red. J. Detki, Kielce 2000.
25. A. Pitrus, *Zrozumieć reklamę*, Kraków 2000.
26. *Podglądanie Wielkiego Brata*, pod red. W. Godzica, Kraków 2001.
27. *Polonista w szkole. Podstawy kształcenia nauczyciela polonisty*, pod red. A. Janus – Sitarz, Kraków 2004 (A. Biernacka, *Szkoła i polonistyka w społeczeństwie informacyjnym*, W. Srokowski, *Polonista polimedialny*).
28. *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. A. Janus – Sitarz, Kraków 2004.
29. *Słownik literatury popularnej*, pod red. T. Żabskiego, Wrocław 1997.
30. *Słownik o mediach*, pod red. E. Chudzińskiego, Warszawa 2007.
31. *Słownik pojęć i tekstów kultury*, pod red. E. Szczęsnej, Warszawa 2002.
32. *Słownik terminologii medialnej*, pod red. W. Pisarka, Kraków 2006.
33. *Wiek ekranów. Przestrzeń kultury widzenia*, pod red. A. Gwóździa, Kraków 2002.
34. *W świecie mediów*, pod red. E. nurczyńskiej – Fidelskiej, Kraków 2001.

III. Wiedza o teatrze – podstawowa bibliografia:

1. J. Adamski, *Wstęp do teatrologii*, Warszawa 1996.
2. M. Berthold, *Historia teatru*, Warszawa 1980.
3. K. Braun, *Wielka Reforma Teatru w Europie. Ludzie – idee – zdarzenia*, Wrocław 1984.
4. J. Cofali, *Zagadnienia dramatu teatru w pracy polonisty*, w: *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego. Tom I*, pod red. I. Krama i E. Polańskiego, Katowice 1997.
5. A. Dziedzic, *Teatr i edukacja*, Poznań 2001.
6. A. Dziedzic, M. Gudro, *Drama w szkole podstawowej*, Warszawa 1995.

7. A. Dziedzic, J. Pichalska, E. Świdorska, *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa 1995.
8. K. Dzierzbicka, *50 lat teatru telewizji*, Kraków 2004.
9. B. Frankowska, *Encyklopedia teatru polskiego*, Warszawa 2003.
10. A. Hausbrandt, *Elementy wiedzy o teatrze*, Warszawa 1990.
11. *Historia teatru*, pod red. J. R. Browna, Warszawa 2007.
12. A. Janus – Sitarz, *Lekcje teatru*, Kraków 1999.
13. B. Jaworowicz, *Wychowanie przez teatr i dla teatru*, „Polonistyka” 1992, nr 6.
14. J. Kłosowicz, *Słownik teatru polskiego*, Warszawa 2002.
15. D. Kosiński, A. Wypych – Gawrońska, A. Staniej, A. Marszałek, M. Sugiera, J. Leśmierowska, *Słownik wiedzy o teatrze*, Bielsko – Biała 2008.
16. M. Kubiczek, *Kółko teatralne w szkole podstawowej i gimnazjum*, Warszawa 2003.
17. T. Kudliński, *Vademecum teatromana*, Warszawa 1978.
18. A. Marzec, S. Rzęsikowski, *Edukacja teatralna, filmowa i radiowa na lekcjach języka polskiego w klasach IV – VIII*, Kielce 1994.
19. T. Nyczek, *Alfabet teatru dla analfabetów i zaawansowanych*, Warszawa 2002.
20. E. Olinkiewicz, *Słownik – teatr i dramat*, Wrocław 2003.
21. K. Milczarek – Pankowska, *Współczesny teatr poszukujący*, Warszawa 1986.
22. M. Pavis, *Słownik terminów teatralnych*, Wrocław 1998.
23. *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, red. A. Janus – Sitarz, Kraków 2004 (A. Janus – Sitarz, *Oswoić z teatrem, czyli uczeń w roli aktywnego odbiorcy i współtwórcy sztuki teatralnej*).
24. Z. Raszewski, *Krotka historia teatru polskiego*, Warszawa 1990.
25. S. Rzęsikowski, *Lekcja trudnego teatru (o metodzie segmentacyjnej w analizie przedstawienia teatralnego)*, Polonistyka, 1992, nr 6.
26. *Teatr w szkole (wybór scenariuszy)*, pod red. A. Maksymiuka, Wrocław 1999.
27. B. Way, *Drama w wychowaniu dzieci*, Warszawa 1990.
28. B. Wieczorkiewicz, *Sztuka mówienia*, Warszawa 1997.
29. *W świecie literatury i teatru – sztuka współuczestnictwa*, pod red. E. Łubieniewskiej, Kraków 2006.
30. *Wprowadzenie do nauki o teatrze*, wybór i oprac. J. Degler, (t. I – DRAMAT – TEATR, t. II – OTWORZYWIE I TWÓRCACH), Wrocław 1976.

PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE :

Psychologia: I rok, studia stacjonarne i niestacjonarne pierwszego stopnia

Cele przedmiotu: Celem kształcenia z zakresu psychologii jest zapoznanie studentów z podstawowymi procesami psychicznymi, procesami rozwoju człowieka a także podstawowymi mechanizmami i zasadami funkcjonowania jednostki w otaczającej rzeczywistości społecznej. Poznanie ogólnych prawidłowości rządzących zachowaniem oraz czynników, które to zachowanie determinują umożliwi lepsze zrozumienie drugiego człowieka. Dzięki tej wiedzy studenci będą mogli w przyszłości lepiej radzić sobie z zadaniami związanymi z pracą nauczyciela i wychowawcy a także zadaniami wynikającymi z roli rodzicielskiej.

Forma zaliczenia: zaliczenie ćwiczeń + egzamin pisemny

Treści programowe: **Koncepcje psychologiczne człowieka; Rozwój psychiczny człowieka:** pojęcie rozwoju, specyfika okresu dorastania; **Procesy poznawcze i ich rozwój:** subiektywny charakter spostrzegania, uwaga i jej znaczenie w poznawaniu i rozumieniu świata, pamięć i czynniki wpływające na zapamiętywanie i zapominanie, różne formy uczenia się i determinanty skutecznego nauczania, myślenie i jego rozwój, charakterystyczne cechy myślenia twórczego, rozwiązywanie problemów; **Emocje :** właściwości procesu emocjonalnego, rodzaje reakcji emocjonalnych; **Frustracja i stres:** prawidłowe i nieprawidłowe reakcje na frustracje, rodzaje sytuacji trudnych, komponenty stresu, kształtowanie odporności na stres; **Procesy motywacyjne:** wpływ motywacji na energię i sprawność działania, rola motywacji w edukacji szkolnej; **Osobowość:** struktura osobowości, „ja” realne a „ja” idealne, poczucie tożsamości i własnej wartości, rozwój osobowości w ontogenezie; **Procesy grupowe,** cele i normy grupowe, formy kierowania grupą, klasa szkolna jako mała grupa społeczna; **Kształtowanie i zmiana postaw,**

warunki skutecznego przekazu perswazyjnego: wiarygodny nadawca, przekaz jednostronny a dwustronny, przekaz emocjonalny a racjonalny, odbiorca czynny a bierny.

Literatura podstawowa:

1. Aronson E., Wilson T.D., Akert R.M. (1997) Psychologia społeczna. Serce i umysł. Poznań, Wydawnictwo Zysk i S-ka
2. Mietzel G. (1999) Wprowadzenie do psychologii Gdańsk, GWP.
3. Pilecka W., Rudkowska G., Wrona L. (1998) Podstawy psychologii. Kraków, Wydawnictwo Akademii Pedagogicznej.
4. Strelau J.(red.) (2003) Psychologia. Podręcznik akademicki. Gdańsk, GWP, T.1
5. Zimbardo P.G., Ruch F.L (1998) Psychologia i życie.

Literatura uzupełniająca:

1. Aronson E. (2000) Człowiek – istota społeczna
2. Tomaszewski T. (red.) (1992) Psychologia ogólna. Warszawa, PWN
3. Włodarski Z., Matczak A. (1992) Wprowadzenie do psychologii. Warszawa, PWN.

Prowadzący przedmiot: dr Katarzyna Krzysztanek, mgr Agata Jopkiewicz, mgr Katarzyna Perz

Pedagogika

Przedmiot poprzedzający: psychologia

Wymagania wstępne: studenci są wyposażeni w podstawy wiedzy o człowieku, mechanizmach rozwoju dziecka, czynnikach zakłócających prawidłowy rozwój, posługują się pojęciami takimi jak postawa, rola społeczna, motywacja, emocje, osobowość

Cele kształcenia : zapoznanie studentów z zagadnieniami z zakresu filozoficznych podstaw edukacji, wyposażenie w wiedzę i umiejętności diagnozowania potrzeb środowiska społecznego /rodziny, klasy szkolnej, szkoły/, przygotowanie do roli nauczyciela i wychowawcy, kształcenie umiejętności komunikowania się z uczniami i rodzicami, zapoznanie z problematyką niepowodzeń szkolnych oraz pracy z uczniem niepełnosprawnym

Metody: metoda projektów, wykład konwersatoryjny, dyskusja

Forma i warunki zaliczenia: zal. z oceną za wykonany projekt, egzamin pisemny

Treści programowe: źródła i cechy szkoły tradycyjnej, pragmatyzm i pedagogika progresywna, modele szkoły współczesnej, rodzina jako środowisko wychowawcze, prawna ochrona dziecka i rodziny, wychowanie jako wspomaganie rozwoju, uczenie się jako istota edukacji, poszukiwanie stylu nauczania jako dążenie do profesjonalizmu, odpowiedzialność w nauczycielstwie

Literatura podstawowa:

- Pedagogika red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, cz. 1 i 2 , Warszawa 2003 ;
- G.L. Gutek, Filozoficzne i ideologiczne podstawy edukacji, Gdańsk 2003 ;
- H. Hamer, Klucz do efektywności nauczania .Poradnik dla nauczycieli, Warszawa 1994,
- S. Kunowski, Podstawy współczesnej pedagogiki, Warszawa 1993

Literatura uzupełniająca:

- R. Arends, Uczymy się nauczać , Warszawa 1994,
- J. Bogucka, M. Kościelska, Edukacja osób niepełnosprawnych, Gdańsk 2000,
- J. Elliott, M. Place, Dzieci i młodzież w kłopotcie, Warszawa 2000, G. Fenstermacher J. Soltis, Style nauczania, Warszawa 2000,
- H.Hamer, Demon nietolerancji, Warszawa 1996,
- J. Robertson, Jak zapewnić dyscyplinę, ład i uwagę w klasie, Warszawa 1998

Prowadzący: dr Teresa Gumuła

Metodyka nauczania literatury i języka polskiego

Cele kształcenia: Wyposażenie absolwenta polonistyki w wiedzę i umiejętności niezbędne do wykonywania zawodu nauczyciela języka polskiego.

Treści kształcenia: Metodyka jako nauka i przedmiot przygotowujący absolwenta studiów polonistycznych do pełnienia roli szkolnego polonisty. Kompetencje nauczyciela polonisty. Programy nauczania i podręczniki. Metody i formy pracy. Podmiotowy wymiar kształcenia i nauczania. Warsztat pracy szkolnego polonisty. Ocena efektów kształcenia.

Literatura przedmiotu:

Arends R.J., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1994.

- Bortnowski S., *Przewodnik po sztuce uczenia literatury*, Warszawa 2005.
 Chrzastowska B., *Lektura i poetyka*, Warszawa 1987.
Doskonalenie warsztatu nauczyciela polonisty, pod red. A.Janus-Sitarz, Kraków 2005.
 Drabarek B., *Szkoła analizy tekstów kultury*, Warszawa 2000.
 Dyduchowa B., *Metody kształcenia sprawności językowej*, Kraków 1998.
 Fisher R., *Uczymy się jak uczyć*, Warszawa 1999.
Kompetencje szkolnego polonisty, pod red. B.Chrzastowskiej, cz.I i cz.II, Warszawa 1995.
 Kłakówna A., *Przymus i wolność. Projektowanie kształcenia kulturowej kompetencji*, Kraków 2003.
 Kurczab H., *Pogranicza sztuk i konteksty literatury pięknej*, Rzeszów 2001.
 Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką*, Warszawa 1999.
 Pilch A., *Kierunki interpretacji tekstu poetyckiego. Literaturoznawstwo i dydaktyka*, Kraków 2003.
Polonista w szkole. Podstawy kształcenia nauczyciela polonisty, pod red. A.Janus-Sitarz, Kraków 2004.
Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury, pod red. A.Janus-Sitarz, Kraków 2004.
 Uryga Z., *Godziny polskiego. Z zagadnień kształcenia literackiego*, Warszawa Kraków 1996.

Prowadzący: dr Alicja Krawczyk, dr Alina Biała

Emisja głosu

Cele kształcenia: Przypomnienie podstaw anatomii i fizjologii głosu; zapoznanie z warunkami prawidłowej emisji głosu; ćwiczenia poprawiające technikę emisji głosu.

Treści:

1. Sposoby porozumiewania się ludzi.
2. Język i jego odmiany.
3. Budowa i działanie narządów mowy.
4. Jak powstaje głos (oddychanie, fonacja, artykulacja).
5. Dźwięki (głoski) języka.
6. Prozodia mowy (akcent, rytm, intonacja).
7. Oddech spoczynkowy.
8. Oddychanie dynamiczne.
9. Rodzaje oddechu.
10. Cel ćwiczeń oddechowych.
11. Podparcie oddechowe.
12. Ćwiczenia wdechowe.
13. Ćwiczenia wydechowe.
14. Ćwiczenia oddechu.
15. Ćwiczenia długości wydechu.
16. Ćwiczenia języka bezgłosowe i głosowe.
17. Ćwiczenia warg bezgłosowe i głosowe.
18. Ćwiczenia żuchwy (szczęki dolnej).
19. Nauka poprawnej wymowy.
20. Patologia głosu (chrypka, bezgłos, zapalenie krtani).
21. Zaburzenia mowy.
22. Higiena głosu.
23. Ćwiczenia artykulacyjne.
24. Ćwiczenia wypowiedzi.

Literatura:

- Klemensiewicz Z., *Prawidła poprawnej wymowy polskiej*, Kraków 1988
- Śliwińska-Kowalska M., *Głos narzędziem pracy. - Poradnik dla nauczycieli*, Łódź 1999
- Tarasiewicz B., *Mówię i śpiewam świadomie. Poradnik do nauki emisji głosu*, Kraków 2003
- Toczyńska B., *Elementarne ćwiczenia dykcji*, Gdańsk 1997
- Wieczorkiewicz B., *Sztuka mówienia*, Warszawa 1998
- Zielińska H., *Kształcenie głosu*, Lublin 1996

Prowadzący: dr Janusz Wróblewski

Praktyczna nauka języka rosyjskiego

Założenia i cele przedmiotu:

Celem praktycznej nauki języka rosyjskiego jest opanowanie przez studentów czterech podstawowych sprawności językowych na poziomie poprawności porównywalnym z naturalnymi

użytkownikami języka oraz przyswojenie określonej wiedzy z zakresu nauki, kultury, sztuki, malarstwa, religioznawstwa z elementami geografii i historii Rosji.

W zakres podstawowych sprawności językowych wchodzi: rozumienie oraz prawidłowa percepcja tekstu wypowiedzianego w naturalnym tempie (film, spektakl, program telewizyjny, mowa potoczna); czytanie różnorodnych tekstów bez korzystania ze słownika; swobodne komunikowanie się; umiejętność pisania tekstów (np. streszczenie, sprawozdanie) przy zachowaniu poprawności gramatycznej, ortograficznej, stylistycznej i leksykalnej.

Niezależnie od realizacji wymienionych założeń pożądane jest wyrobienie u studentów umiejętności biegłego ustnego i pisemnego tłumaczenia z języka rosyjskiego i na język rosyjski.

Metody dydaktyczne: gramatyczno – tłumaczeniowa, audiolingwalna, komunikatywna, metoda porównawcza

Metoda gramatyczno – tłumaczeniowa jest to metoda ukierunkowana w szczególności na język pisany. Koncentruje się ona na nauce zasad gramatycznych oraz ich zastosowaniu w tłumaczeniu tekstów obcojęzycznych. Słownictwo języka rosyjskiego poznawane jest poprzez dosłowne tłumaczenie go na język polski. Jej zaletą jest zapewnienie uczniom silnych podstaw gramatycznych języka rosyjskiego.

Metoda audiolingwalna. Jej celem jest nabycie przez uczniów zdolności komunikatywnych. Uczniowie mają za zadanie naśladować i zapamiętywać całe frazy i zdania. Główny nacisk kładziony jest na mówienie. Nauczyciel staje się modelem do naśladowania poprawnych struktur językowych.

Metoda komunikatywna. Metoda ta skupia się na potrzebach studentów, a także na związku między językiem uczonym na zajęciach, a językiem używanym poza nimi. Jej głównym celem jest rozwijanie kompetencji komunikatywnej, dlatego też zajęcia często przyjmują formę pracy w parach czy grupach co wymaga od nich negocjacji i kooperacji między sobą, płynności mówienia, a także odgrywania ról.

Metoda porównawcza. Celem tej metody jest ustalenie pokrewieństwa między językiem rosyjskim, a polskim oraz sformułowanie spójnej hipotezy na temat szczegółów pokrewieństwa.

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: semestr zimowy – zal. z oceną, semestr letni – egzamin. Warunkiem zaliczenia przedmiotu jest opanowanie niżej wymienionych treści programowych, zaliczenie prac pisemnych oraz uzyskanie pozytywnego wyniku z egzaminu.

Treści programowe:

Leksyka: Transport; podróże; urząd celny; hotel; ochrona zdrowia; usługi (zakład krawiecki, szewski, pralnia itd.),

Ortografia: pisownia samogłosek akcentowanych i nieakcentowanych; spółgłoski twarde i miękkie oraz dźwięczne i bezdźwięczne; użycie znaków „b” i „б”, pisownia samogłosek po ж,ш,ч,щ,ц,ц; pisownia spółgłosek podwójnych; pisownia partykuł; pisownia przyimków i spójników złożonych, pisownia przysłówków

Gramatyka: czasownik (czas teraźniejszy, przeszły i przyszły); czasowniki ruchu – kontynuacja, liczebnik – kontynuacja, imiesłów przymiotnikowy i przysłówkowy, przymiotnik, spójnik.

Wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej:

1. D. Dziewanowska „Ćwiczenia z ortografii rosyjskiej”.
2. A. Doros „Курс современног русского языка”.
3. Д.Э. Розенталь „Русский язык”.
4. A. Pado „start. ru1”.
5. A. Pado „start. ru 2”.
6. S. Chawronina „Mówimy po rosyjsku”.

Prowadzący: mgr Agnieszka Wiśniewska

Metodyka nauczania języka angielskiego

Prowadzący: dr Anna Musiał

Założenia i cele przedmiotu: Zapoznanie studentów z najważniejszymi metodami nauczania języka angielskiego oraz teoriami dotyczącymi procesów opanowywania języka pierwszego i języka obcego. Wprowadzenie do nauczania elementów języka (gramatyki, słownictwa i wymowy) oraz nauczania czterech podstawowych sprawności językowych (czytania, słuchania, pisania i mówienia). Przedstawienie zagadnień dotyczących planowania lekcji (cele, struktura lekcji, kryteria oceny) i przygotowania pomocy dydaktycznych. Przedstawienie sposobów kierowania klasą (zachowania lekcyjne nauczyciela i uczniów), w połączeniu z obserwacją lekcji (video). Kształtowanie umiejętności samodzielnego czytania literatury fachowej i jej analizy. Przygotowanie studentów do samodzielnego rozwiązywania problemów dydaktycznych.

Metody dydaktyczne: Metoda wykładu w połączeniu z elementami aktywizującymi słuchaczy, np. techniką burzy mózgów, dyskusją, pracą w małych grupach. Ćwiczenia rozwijające umiejętność obserwacji i analizy przykładowych lekcji języka angielskiego (video). Praca w podgrupach nad przygotowaniem i przeprowadzeniem fragmentów lekcji (*microteaching*).

Formy i warunki zaliczenia: Zaliczenie semestru na podstawie testu sprawdzającego znajomość podstawowych pojęć z dziedziny glottodydaktyki oraz zasad nauczania języka angielskiego. Zaplanowanie i zaprezentowanie (*microteaching*) fragmentu lekcji z użyciem wybranej techniki (lub technik). Opracowanie scenariusza lekcji na zadany temat.

Treści programowe:

1. Wprowadzenie podstawowych pojęć z zakresu nauczania języków obcych; rozwój glottodydaktyki i jej związki z innymi dziedzinami nauki. Komorowska (1999: 12-24); Richards, Rodgers (2001: 3-17)
2. Teorie dotyczące przyswajania języka pierwszego; rola L1 w opanowywaniu języka obcego Lightbown, Spada (1999: 1-48)
3. Przegląd najważniejszych metod i kierunków w dydaktyce języków obcych. Dakowska (2005: 17-79); Harmer (2001: 78-96)
4. Czynniki wpływające na sukces / niepowodzenie w nauce języka obcego. Komorowska (1999: 118-134); Harmer (2001: 37-55); Ur (1996: 273-285)
5. Zasady i techniki nauczania gramatyki: prezentacja i utrwalanie nowego materiału gramatycznego. Komorowska (1999: 164-173); Harmer (2001: 154-167); Ur (1996: 75-89)
6. Zasady i techniki nauczania słownictwa: prezentacja i utrwalanie nowego materiału leksykalnego. Komorowska (1999: 152-163); Harmer (1991: 153-180); Ur (1996: 60-74)
7. Zasady i techniki nauczania wymowy, rytmu i intonacji. Komorowska (1999: 136-145); Harmer (2001: 183-198); Ur (1996: 47-59)
8. Zasady i techniki nauczania sprawności receptywnych: rozwijanie strategii słuchania i czytania; procesy przetwarzania informacji. Komorowska (1999: 174-193); Harmer (2001: 199-245); Ur (1996: 105-119; 138-158)
9. Zasady i techniki nauczania mówienia: rozwijanie kompetencji komunikacyjnej; przygotowanie do komunikacji; rodzaje i charakterystyka ćwiczeń komunikacyjnych; strategie komunikacyjne. Komorowska (1999: 194-202; 208-218); Harmer (2001: 269-281); Ur (1996: 120-137)
10. Zasady i techniki nauczania pisania: rodzaje ćwiczeń pisemnych; nauka pisowni; samodzielne tworzenie tekstu pisanego. Komorowska (1999: 146-151; 203-207); Harmer (2001: 255-268); Ur (1996: 159-174)
11. Organizacja pracy w klasie: role pełnione przez nauczyciela; różne formy organizacji pracy uczniów; utrzymanie dyscypliny. Komorowska (1999: 90-117); Harmer (2001: 114-133); Ur (1996: 259-272)
12. Interakcja na lekcji języka obcego: strategie zadawania pytań; reagowanie na błędy językowe; stymulowanie naturalnej komunikacji w języku obcym; zasady użycia L1 i L2. Komorowska (1999: 75-89; 230-238); Harmer (2001: 99-113); Ur (1996: 227-258)
13. Planowanie lekcji: określanie celów; przygotowanie scenariusza lekcji i kryteria jej oceny. Komorowska (1999: 64-74); Harmer (2001: 308-320); Ur (1996: 213-226)
14. Ocena wyników nauczania: rodzaje testów językowych i kryteria ich poprawności; techniki testowania; błędy w konstruowaniu testów. Komorowska (1999: 239-258); Harmer (2001: 321-334); Ur (1996: 33-45)
15. Nauczanie w klasach o zróżnicowanym poziomie językowym. Ur (1996: 302-3160)

Literatura podstawowa:

Dakowska, M. 2005. *Teaching English as a Foreign Language*. Warszawa: PWN.
Harmer, J. 1991/2001. *The Practice of English Language Teaching*. Harlow: Longman/Pearson Education.
Komorowska, H. 1999. *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: WSiP.
Ur, P. 1996. *A Course in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Literatura uzupełniająca:

Larsen-Freeman, D. 1986 *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
Richards, J.C., T.S. Rodgers. 2001. *Approaches and Methods in Language Teaching. Second Edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
Czasopisma: *Języki Obce w Szkole, The Teacher, ELT Forum, Modern English Teacher, ELT Journal*.

Gramatyka opisowa języka rosyjskiego

Założenia i cele przedmiotu :Wykład z gramatyki opisowej języka rosyjskiego pozwala w sposób świadomy uniknąć wielu błędów językowych. W części teoretycznej zjawiska gramatyczne przedstawione są w formie prostych reguł uzasadnionych przykładami. Jest to kompendium wiedzy teoretycznej i praktycznej przydatne na długie lata.

Metody dydaktyczne: Materiał gramatyczny zawiera niezbędny i często poszukiwany komentarz gramatyczny . Zadaniem wykładowcy jest poszukiwanie problematyki gramatycznej tak, aby poprzez odniesienie językowych form rosyjskich do ich odpowiedników w języku polskim można łatwiej uporządkować sobie zarówno podobieństwa, jak i różnice pomiędzy zestawianymi językami. Ów praktyczny cel wpłynął z konieczności na uproszczony charakter opisu zjawisk gramatycznych, bez uciekania się do skomplikowanej motywacji teoretycznej. W związku z takim ujęciem główny nacisk w niniejszym programie wykładów został położony na formalne cechy gramatyczne, których skoncentrowanie najsilniej przejawia się językowo w składni.

Treści programowe: na każdy temat przeznaczają się 2 godziny wykładu ze szczególnym uwzględnieniem konstrukcji zdań rosyjskich w porównaniu z językiem polskim. Interpretacja reguł gramatycznych. Przygotowanie studentów do poprawnego posługiwania się językiem rosyjskim w ustnej i pisemnej formie w różnych sytuacjach komunikacyjnych.

1. Rzeczowniki (żywotne i nieżywotne) z końcówką zerową w mianowniku i tematem zakończonym na twardą spółgłoskę (*oprócz ж, ш, ц*).
2. Rzeczowniki (żywotne i nieżywotne) z końcówką zerową w mianowniku i tematem zakończonym na *-ж-, -ш-, -ч-, -щ-* typu *врач*.
3. Rzeczowniki z końcówką zerową w mianowniku i tematem zakończonym *на -ц*.
4. Rzeczowniki rodzaju nijakiego.
5. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego.
6. Odmiana rzeczowników nie mających liczby pojedynczej (pluralia tantum)
7. Rzeczowniki nieodmienne.
8. Zaimki rzeczowe.
9. Zaimki przymiotne.
10. Zaimki określone.
11. Przymiotniki jakościowe i względne.
12. Przymiotniki dzierżawcze.
13. Stopniowanie przymiotników.
14. Tworzenie stopnia najwyższego przymiotników.
15. Formy krótkie przymiotników jakościowych.
16. Pisownia liczebników głównych.
17. Odmiana liczebników głównych.
18. Odmiana liczebników zbiorowych.
19. Połączenia liczebników zestawionych.
20. Forma biernika rzeczowników żywotnych.
21. Liczebniki porządkowe.
22. Bezokolicznik.
23. Odmiana czasowników. Koniugacja.
24. Czasowniki w czasie teraźniejszym i przyszłym prostym.
25. Tryb oznajmujący.
26. Tryb przypuszczający.
27. Tryb rozkazujący.
28. Czasowniki w czasie teraźniejszym i prostym.
29. Imiesłowy przymiotnikowe. i przysłówkowe.
30. Imiesłowy przysłówkowe.

LITERATURA

1. Русская грамматика. Под ред. Н.Ю. Шведовой и В.В. Лопатина . Издание 2-2, исправленное. Москва 1990.
2. В.А. Белошапкова. Современный русский язык. Синтаксис. Москва 1977.
3. A. Bogusławski, S. Karolak. Gramatyka rosyjska w ujęciu funkcjonalnym. Warszawa 1973.
4. A. Doros. Werbalne konstrukcje bezosobowe w języku rosyjskim i polskim na tle innych języków słowiańskich. Wrocław 1975.

5. Т.П. Ломтев. Предложение и его грамматические категории. Москва 1972.
6. Т.П. Ломтев. Структура предложения в современном русском языке. Москва 1979/
7. Г.А. Золотова. Очерк функционального синтаксиса русского языка. Москва 1973.
8. Кручинина И.Н. Структура и функции сочинительной связи в русском языке. Москва 1988.
9. Розенталь Д.Э. Управление в русском языке. Словарь-справочник. Москва 1986.
10. Шмелёв Д.Н. Русский язык в его функциональных разновидностях. Москва 1977.

Gramatyka opisowa języka angielskiego

Prowadzący: dr Ewa Piotrowska-Oberda

Forma zaliczenia: egzamin

ZARYS TEMATYKI:

Kurs gramatyki opisowej języka angielskiego przeznaczony jest dla studentów drugiego roku Filologii Polskiej UJK w Kielcach.

Podstawowym celem kursu jest zgłębienie istotnych zagadnień gramatyki opisowej języka angielskiego poprzez analizę różnych struktur, określenie ich funkcji i relacji zachodzących pomiędzy nimi pod względem fonetycznym, morfologicznym, składniowym i semantycznym.

Główny nacisk położony jest na rozszerzenie wiedzy studentów na temat takich istotnych zagadnień gramatycznych związanych ze fonologią, morfologią i strukturą zdań jak:

SZCZEGÓŁOWY WYKAZ TEMATÓW:

1. Podstawowe pojęcia: język i znaczenie; forma językowa a funkcje składniowe; jednostki opisu gramatycznego.
2. Fonetyka i fonologia:
  - przedmiot fonetyki i fonologii: podstawowe pojęcia,
  - mechanizm mowy i narządy mowy,
  - klasyfikacja segmentów: spółgłoska a samogłoska,
  - pojęcie fonemu, i alofonu,
  - procesy fonologiczne,
  - akcent, rytm, intonacja
3. Morfologia i słowotwórstwo
  - przedmiot morfologii: podstawowe pojęcia,
  - fleksja: kategorie fleksyjne i derywacyjne,
  - procesy słowotwórcze,
  - związki pomiędzy morfologią a fonologią,
4. Składnia
  - wprowadzenie do struktury zdania pojedynczego: elementy składniowe i struktury zdania pojedynczego, podmiot i orzeczenie, rodzaje dopełnień, komplementacja, adjunct, disjunct, conjunct,
  - komplementacja czasowników: rodzaje komplementacji,
  - grupa czasownikowa: podstawowa struktura grupy czasownikowej, klasyfikacja czasowników,
  - grupa nominalna: struktura grupy nominalnej, klasyfikacja rzeczowników, cechy dystynktywne rzeczowników,
  - grupa przymiotnikowa: cechy charakterystyczne modyfikująca i kwalifikująca rola atrybutów,
  - grupa przysłówkowa: formy i znaczenie grupy przysłówkowej; syntaktyczne funkcje grupy przysłówkowej; modyfikujące, kwalifikujące i ekspansywne znaczenie grupy przysłówkowej,
  - grupa przyimkowa: cechy formalne, cechy syntaktyczne, cechy semantyczne,
  - czas, aspekt i modalność: relacje czasowe wyrażone czasownikiem, rodzaje aspektu, sposoby wyrażania modalności,
  - struktury składniowe w świetle teorii aktów mowy: rodzaje zdań a akty illokucyjne.
  - struktury tematyczne i informacyjne zdania pojedynczego; temat, remat,
  - kompleks zdań: połączenia zdań pojedynczych Rodzaje relacji pomiędzy zdaniami pojedynczymi: elaboracja, rozszerzenie, projekcja, wzmocnienie informacji.
5. Semantyka,
  - przedmiot semantyki: podstawowe pojęcia
  - semantyka leksykalna
  - semantyka statystyczna
  - semantyka strukturalna

- semantyka prototypy
- relacje semantyczne

Zaliczenie: napisanie jednej pracy na temat w/w zagadnień gramatycznych, aktywność

Literatura:

- Alexander, L.G. (1993) *Longman Advanced Grammar* Longman Group Limited
 Alexander, L.G. (1989) *Longman English Grammar* Longman Group Limited
 Cruse, D.A. (1986) *Lexical Semantics*, Cambridge University Press
 Downing, A. & Locke, Ph. (1992) *A University Course in English Grammar* Prince Hall
 Huddleston, R. (1996) *English Grammar* Cambridge University Press
 Leech, G (1989) *An A-Z of English Grammar & Usage* Thomas Nelson & Sons Ltd.
 Leech, G. & Svartvik, J. (1991) *A Communicative Grammar of English* Longman Group Limited
 Matthews, P.H. (1992) *Syntax* Cambridge University Press
 Quirk, R. & Greenbaum, S. (1973) *A Concise Grammar of Contemporary English* Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
 Palmer, F.R. (1994) *Grammatical roles and relations* Cambridge University Press
 Sinclair, J (1992) *English Grammar* Harper-Collins Publishers

Język reklamy

Przedmioty wprowadzające i wymagania wstępne: gramatyka języka polskiego; pragmatyka, semantyka, praktyczna stylistyka; podstawowe wiadomości na temat budowy systemu językowego oraz na temat aktów i gatunków mowy, odmian polszczyzny, znaczenia wyrazów i jego modyfikacji w tekście

Założenia i cele przedmiotu: student zna strukturę i sposoby oddziaływania komunikatów reklamowych; staje się świadomym odbiorcą tych komunikatów perswazyjnych (rozpoznaje próby manipulacji, umie się przed nią bronić); potrafi tworzyć komunikaty reklamowe

Metody dydaktyczne: pogadanka; dyskusja; elementy wykładu; analiza tekstów; przekład intersemiotyczny; praca w grupach; ćwiczenia stylistyczne

Forma i warunki zaliczenia przedmiotu: zaliczenie z oceną; aktywność w zajęciach, opracowanie określonej części materiału, analiza wybranego zagadnienia i przedstawienie wyników pracy; analiza zgromadzonego materiału przykładowego (tekstów reklam)

Treści programowe:

1. Definicja i historia reklamy; rodzaje reklam (wyróżniane m.in. ze względu na cele strategiczne przekazów czy zakładanych odbiorców) oraz ich formy (wyodrębniane ze względu na środek przekazu).
2. Funkcja perswazyjna języka i tekstów. Typy modalności. Gatunki i akty mowy.
3. Techniki wpływu społecznego. Mechanizmy perswazji. Manipulacja językowa.
4. Budowa przekazu reklamowego. Reklama jako makroakt mowy. Typy i funkcje mikroaktów reklamowych.
5. Cechy komunikatu reklamowego (np. atrakcyjność, sugestywność, zwięzłość).
6. Językowe środki perswazyjne w reklamie (kategorie gramatyczne, np.: osoba, czas, tryb, rodzaj gramatyczny, liczba; składnia; kategorie semantyczne, np. kategoria nowości i nowoczesności, kategoria tradycji, kategoria naturalności, kategoria ceny; leksyka).
7. Modalność w tekstach reklamowych.
8. Komunikaty reklamowe a reguły konwersacji H.P. Grice'a.
9. Style i gatunki mowy w reklamie.
10. Slogan reklamowy – definicja, typy, budowa.
11. Grzeczność i niegrzeczność, stosowność i niestosowność w reklamie. Etyka reklamy.
12. Inne kody w reklamie (semantyka barw; mowa ciała; muzyka).

Literatura podstawowa:

1. K. Skowronek, *Reklama. Studium pragmatolingwistyczne*, Kraków 2001.
2. W. Lubaś, *Język w komunikacji, w perswazji i w reklamie*, Dąbrowa Górnicza 2006.
3. J. Bralczyk, *Język na sprzedaż*, Warszawa – Bydgoszcz 2000.
4. M. Śliżyński, *Marketing w praktyce. Budowanie marki, tworzenie tekstów reklamowych*, Gliwice 2004.
5. T. Sztucki, *Promocja – sztuka pozyskiwania nabywców*, Warszawa 1995.
6. A. Murdoch, *Kreatywność w reklamie*, Warszawa 2005.
7. I. Kamińska-Szmaj, *Słownictwo charakterystyczne dla tekstów reklamowych*, "Poradnik Językowy" 1998, nr 6, s. 5 – 11.

8. I. Kamińska-Szmaj, *Slogan reklamowy – budowa składniowa*, "Poradnik Językowy" 1996, nr 4, s. 13 – 22.
9. U. Szyszko, *Gry językowe w sloganach reklamowych*, "Język Polski" 2000, nr 3 – 4, s. 228-232.
10. B. Guz, *Język wchodzi w grę – o grach językowych na przykładzie sloganów reklamowych, nagłówków prasowych i tekstów graffiti*, "Poradnik Językowy" 2001, nr 10, s. 9 – 20.
11. J. Lizak, *Nagłówek reklamy prasowej*, "Język Polski" 2000, nr 3 – 4, s. 219 – 227.
12. E. Szczęsna, *Grzeczność zobowiązuje, niegrzeczność prowokuje – o grzeczności i stosowności w reklamie*, w: *Formy i normy stosowności. Tom poświęcony literaturze okolicznościowej i użytkowej*, red. S. Dubisz, W. Kaliszewski, J. Maciejewski i in., NAPIS, seria X 2004, s. 307 – 315.
13. H. Lemmermann, *Komunikacja werbalna: szkoła dyskusowania, techniki argumentacji, dyskusje, dialogi*, Wrocław 1997.
14. *Manipulacja w języku*, red. P. Krzyżanowski, P. Nowak, Lublin 2004.
15. K. Ożóg, *Manipulacja w tekstach reklamowych – na przykładzie reklamy papierosów*, w: *Studia językoznawcze – dar przyjaciół i uczniów dla Z. Kurzowej*, red. Z. Cygal-Krupowa, Kraków 2001, s. 229 – 237.
16. *Mitologie popularne. Szkice z antropologii współczesności*, red. D. Czaja, Kraków 1994.
17. *Rozgrywanie światów. Formy perswazji w kulturze współczesnej*, red. I. Iwasiów, J. Madejski, Szczecin 1994.

Literatura uzupełniająca:

1. E. Aronson, *Człowiek – istota społeczna*, przekł. J. Radzicki, Warszawa 2001 (tu: rozdz. 3: *Środki masowego przekazu, propaganda i przekonywanie*).
2. *Polszczyzna 2000*, red. W. Pisarek, Kraków 1999.
3. *Kreowanie świata w tekstach*, red. A. M. Lewicki, R. Tokarski, Lublin 1995.
4. E. Szczęsna, *Poetyka pozawerbalnego tworzywa reklamy*, w: *O języku i komunikowaniu się*, red. T. Rzepa, Szczecin 1998.
5. J. Kall, *Reklama*, Warszawa 2002.
6. M. Lindstrom, *Dziecko reklamy*, Warszawa 2005.
7. J. Szymkowska-Bartyzel, *Amerykański mit, polski konsument, czyli reklamowe oblicza Ameryki*, Kraków 2006.
8. *Język w mediach masowych*, red. J. Bralczyk, K. Mosiołek-Kłosińska, Warszawa 2000.
9. D. Doliński, *Techniki wpływu społecznego*, Warszawa 2005.
10. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław 1993.
11. K. Hogan, *Psychologia perswazji. Strategie i techniki wywierania wpływu na ludzi*, Warszawa 2005.
12. *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. 2: *Tekst a gatunek*, red. D. Ostaszewska, Katowice 2004.
13. A. Pease, *Mowa ciała. Jak odczytywać myśli innych ludzi z ich gestów*, Kielce 2001.
14. R. Tokarski, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin 1995.
15. *Retoryka codzienności. Zwyczaje językowe współczesnych Polaków*, red. M. Marcjanik, Warszawa 2006.

Prowadzący mgr: Agnieszka Rosińska-Mamej

Kultura krajów rosyjskojęzycznych

Prowadzący: dr Eugeniusz Zubkow

Założenia i cele przedmiotu: Celem przedmiotu jest wprowadzenie studentów w zagadnienia związane z kulturą obszaru rosyjskojęzycznego w celu lepszego rozumienia zasad funkcjonowania języka rosyjskiego. Metody dydaktyczne: w przypadku wykładu jest stosowane połączenie analitycznej, porównawczej, teoretycznej oraz empirycznej metod badań.

Formy i warunki zaliczenia przedmiotu: praca pisemna oraz odpowiedź ustna na koniec semestru według zagadnień wskazanych w treściach .

Treści programowe:

1. Historia państwowości obszaru rosyjskojęzycznego – Ruś Kijowska, Ziemia Wołyńska i Władimiro-Suzdalskaja, Państwo Moskiewskie, Imperium Rosyjski, Związek Radziecki, Federacja Rosyjska. Ustrój państwa i jego wpływ na kulturę jednostki. – 15 godzin.
2. Zachowanie werbalne i niewerbalne, cechy szczegółowe dla etosu rosyjskiego – 8 godzin.

3. Sztuka i film- bohaterzy kulturowe jako odbicie świadomości narodowej – 7 godzin.

4.

Literatura podstawowa:

1. Прохоров Ю.Е. Стернин А.И. Русское коммуникативное поведение. Москва 2002. ГИРЯ им. Пушкина.

2. Карамзин Н.М. История государства Российского.

3. Соловьев С.М. История России с древнейших времен.

4. Ключевский В.О. Курс русской истории.

<http://www.magister.msk.ru/library/history/history1.htm>

Literatura uzupełniająca:

W przypadku wykorzystania źródłowego materiału rosyjskojęzycznego nawet przy uwzględnieniu różnych metod badawczych zalecanym jest zapoznanie się z polskojęzycznym materiałem źródłowym przez studenta w zakresie własnym.

Wiedza o filmie

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki filmowej

- cele szczegółowe: ^{a)} uzyskanie przez studentów podstawowej wiedzy o filmie, jego historii, wybitnych twórcach, ulubionych tematach kina oraz ewolucji poszczególnych rodzajów i gatunków filmowych ^{b)} kształcenie umiejętności wartościowania przekazów filmowych

Metody dydaktyczne: podająca – wykład, podająca (wykład, referat, praca z książką, pogadanka), poszukująca (heurystyka, metoda problemowa), oglądowa – ćwiczenia

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną i egzamin

Warunki zaliczenia przedmiotu: ^{a)} ćwiczenia i wykład: przygotowanie merytoryczne studenta do zajęć, jego aktywne w nich uczestnictwo, wygłoszenie referatu oraz systematyczne uczęszczanie na ćwiczenia i wykład

^{b)} egzamin: forma pisemna, sprawdzian zamykający cykl edukacji filmoznawczej

Treści programowe:

Wykłady: początki kina, czyli od kinematografu do kinematografii, film jako zjawisko techniczne, ekonomiczne i kulturowe, wielcy pionierzy światowego i polskiego kina; film w dwudziestolecu międzywojennym oraz w czasie II wojny światowej (niemiecki ekspresjonizm, francuskie awangardy filmowe, radziecka szkoła montażu, amerykański kult gwiazd filmowych, przełom dźwiękowy, czarny realizm poetycki kina francuskiego, filmy propagandowe); powojenne drogi światowego kina (włoski neorealizm, francuska Nowa Fala, angielskie kino „młodych gniewnych”, szkoła czeska, kontestacja w kinie, amerykańskie Kino Nowej Przygody, filmy postmodernizmu, duńska Dogma, autorskie kino mistrzów: Bergman, Fellini, Kurosawa); kino polskie od swoich narodzin do końca II wojny światowej (twórcy, tematy, widowiska, film żydowski w Polsce); powojenne drogi polskiego kina (polskie filmy propagandowe: kroniki, agitki, fabuły spod znaku realizmu socjalistycznego, Polska Szkoła Filmowa, kino moralnego niepokoju, mistrzowie polskiego kina autorskiego: Andrzej Wajda, Krzysztof Kieślowski, Wojciech Jerzy Has, Krzysztof Zanussi)

Ćwiczenia: film kultowy – analiza zjawiska; kino gatunków a kino autorów; kino drogi – wczoraj i dzisiaj (ewolucja filmowych motywów wędrówki, podróży i ucieczki); kino „jak się patrzy” – w sprawie filmowego aktorstwa i filmowej scenografii; film dokumentalny na tropie wielkich i małych historii – ewolucja „kina prawdy”; postmodernizm, czyli gra konwencjami

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Koziejka

Projekcje filmowe

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki filmowej

- cele szczegółowe: ^{a)} wzbogacenie wiedzy studentów na temat współczesnej kultury poprzez prezentację filmowych arcydzieł ^{b)} uzyskanie podstawowej wiedzy o prezentowanych filmach oraz ich twórcach ^{c)} kształcenie umiejętności wartościowania przekazów filmowych

Metody dydaktyczne: podająca – prelekcja przed filmem, oglądowa – projekcja filmowa

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: systematyczne uczestnictwo w projekcjach filmowych

Treści programowe: prezentacja następujących filmów: *Nietolerancja* (1916), r. D. W. Griffith; *Gabinet doktora Caligarii* (1920), r. R. Wiene; *Gorączka złota* (1925), r. Ch. Chaplin; *Pancernik Potiomkin* (1925), r. S. Eisenstein; *Pies andaluzyjski* (1928), r. L. Bunuel i S. Dali; *Noc w operze* (1935), r. S. Wood; *Obywatel Kane* (1941), r. O. Welles; *Złodzieje rowerów* (1948), r. V. De Sica; *Popiół i diament* (1958), r. A. Wajda;

Do utraty tchu (1960), r. J. – L. Godard; *Samotność długodystansowca* (1962), r. T. Richardson; *Miłość blondynki* (1965), r. M. Forman; *Amator* (1979), r. K. Kieślowski; *Przetamując fale* (1996), r. L. von Trier
Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Koziejka

Analiza dzieła filmowego

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki filmowej
- cele szczegółowe: ^{a)} uzyskanie przez studentów podstawowej wiedzy na temat analizy i interpretacji dzieła filmowego ^{b)} zdobycie praktycznych umiejętności pozwalających na przeprowadzenie analizy i interpretacji każdego filmu poddawanego takim czynnościom badawczym ^{c)} kształcenie umiejętności wartościowania przekazów filmowych

Metody dydaktyczne: słowne (podająca i poszukująca), oglądowa (projekcje filmowe)

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: przygotowanie merytoryczne studenta do zajęć, jego aktywne w nich uczestnictwo oraz systematyczne uczęszczanie na ćwiczenia

Treści programowe: analiza i interpretacja następujących filmów: *Eroica* (1957), r. A. Munk; *Iluminacja* (1973), r. K. Zanussi; *Dzień świra* (2002), r. M. Koterski; *Usłyszcie mój krzyk* (1992), r. M. Drygas; *Wszystko się może zdarzyć* (1995), r. M. Łoziński; *Człowiek zaniedbuje siebie* (2006), r. H. Jantos

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Koziejka

Wiedza o teatrze

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki teatru (uformowanie osobowości humanistycznej)

- cele szczegółowe: zdobycie przez studentów wiedzy o teatrze, kształcenie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości poprzez kontakt ze sztuką teatru, kształcenie wartościowania przekazów mających charakter widowiska scenicznego

Metody dydaktyczne: podająca (wykład), poszukująca, oglądowa, zajęć praktycznych (ćwiczenia)

Forma zaliczenia: zaliczenie wykładów i ćwiczeń, egzamin

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i wykładach, aktywne uczestnictwo w zajęciach, pozytywne zdanie pisemnego egzaminu końcowego

Treści programowe:

Wykład: teatr antyczny: teatr starożytnej Grecji (związek widowisk z obrzędem, mitologią i literaturą, przestrzeń sceniczna: amfiteatr, orchestra, proskenion, rola skene – zaplecze obiektów teatralnych, technika sceniczna, aktor w teatrze starogreckim), teatr starożytnego Rzymu (wzajemne przenikanie się elementów widowiska, cyrku i teatru, modyfikacje przestrzeni scenicznej, weryzm pokazywanych na scenie wydarzeń); teatr średniowieczny (związek teatru z obrzędem religijnym, organizacja spektaklu, przestrzeń i scenografia: scena mansjonowa, aktorzy cechowi i publiczność), teatr epoki renesansu (Włochy: nowy typ dekoracji teatralnych, wprowadzenie sceny kulisowej, oświetlenie sceny, narodziny commedii dell'arte: Anglia i teatr elżbietański: nowa przestrzeń sceniczna, stały budynek teatralny, silny związek z dramaturgią epoki – William Szekspir, nowa konwencja inscenizacyjna i scenograficzna); teatry XVII i XVIII w. (rola dekoracji i scenografii, teatry francuskie – trupa Moliera, teatry dworskie, magnackie, królewskie i szkolne, początki teatru w Polsce, powstanie sceny narodowej – mecenat króla S. A. Poniatowskiego, działalność W. Bogusławskiego); romantyzm – realizm i naturalizm w teatrze dziewiętnastowiecznym (widowiskowość, melodramatyczność i fantastyka spektakli, rozwój techniki scenicznej, oświetlenie gazowe w teatrze, „prawda życia” na teatralnej scenie, gra aktorska, czyli odejście od patosu w kierunku wyciszonej realności, zwyczajności ludzkich zachowań); Wielka Reforma Teatru – ludzie i wizje artystyczne, programy i nowe sceniczne realizacje (istota nowego teatru według Gordona Craiga i Adolfa Appi, reformatorzy rosyjscy: K. Stanisławski, M. Jewrieinow, A. Tairow, W. Meyerhold, E. Wachtangow, reformatorzy niemieccy: M. Reinhardt, E. Piscator, B. Brecht, reformatorzy francuscy: J. Copeau, A. Artand, reformatorzy polscy: pod zaborami S. Koźmian, T. Pawlikowski, J. Kotarbiński [Kraków], dwudziestolecie międzywojenne J. Osterwa i jego Reduta [Warszawa, Wilno]); indywidualności polskiego teatru powojennego: Tadeusz Kantor, Jerzy Grotowski, Jerzy Szajna; aktorzy i aktorstwo w teatrach XIX i XX w.

Ćwiczenia: pochodzenie i cechy sztuki teatralnej (geneza, teatr jako sztuka autonomiczna, społeczny charakter teatru, umowność i opozycje teatru, awangarda w teatrze); budowniczowie widowiska scenicznego (widz, aktor, autor, reżyser i inscenizator, scenograf, kompozytor, muzyk, choreograf, technicy); środki wyrazu sztuki teatralnej (słowo, dźwięk, ruch, przestrzeń, kształt i barwa); jak powstaje spektakl teatralny

(praca nad tekstem, rolą, spektaklem, zadania techniki, organizacja eksploatacji); funkcje teatru (edukacyjna, terapeutyczna, kulturotwórcza)

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Kozieja

Analiza widowiska scenicznego

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki teatru
- cele szczegółowe: zdobycie przez studentów umiejętności analizy widowiska scenicznego, kształtowanie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości humanistycznej, kształcenie wartościowania przekazów mających charakter widowiska scenicznego

Metody dydaktyczne: oglądowa, zajęć praktycznych

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo podczas dokonywania analizy wybranych widowisk teatralnych

Treści programowe: analizy dotyczyć będą widowisk scenicznych – spektakli teatralnych – prezentowanych w kieleckim Teatrze im. Stefana Żeromskiego w sezonie artystycznym 2008/2009. Do wyboru: *Zabawy na podwórku* E. Mżyna, r. J. Wernio, *Trzy siostry* A. Czechow, r. J. Wernio, *Szalone nożyczki* P. Pörtner, r. M. Sławiński, *Kartoteka* S. Różewicz, r. P. Jędrzejak, *Mały książę* A. Saint-Exupery, r. P. Szczerski, *Nocą na pewnym osiedlu* H. Berger, r. P. Sieklucki, *Griga* A. Czechow, r. P. Sieklucki, *Trans-Atlantyk* W. Gombrowicz, r. P. Sieklucki

Osoba odpowiedzialna za treści kształcenia: mgr Andrzej Kozieja

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Kozieja

Literatura przydatna i wskazana:

B. Jaworowicz, *Wychowanie przez teatr i dla teatru*, Polonistyka, 1992 nr. 6

S. Rzęsikowski, *Lekcje trudnego teatru (o metodzie segmentacyjnej w analizie przedstawienia teatralnego)*, Polonistka, 1992 nr 6

Spektakle teatralne

Założenia i cele przedmiotu:

- cel ogólny: wykształcenie mądrego, wrażliwego i krytycznego odbiorcy – znawcy sztuki teatru (uformowanie osobowości humanistycznej)
- cele szczegółowe: zdobycie przez studentów wiedzy o teatrze telewizji i jego wybitnych realizacjach, kształcenie świadomości obcowania ze sztuką, rozwijanie osobowości humanistycznej, kształcenie umiejętności wartościowania współczesnych przekazów audiowizualnych

Metody dydaktyczne: oglądowa, zajęć praktycznych

Forma zaliczenia: zaliczenie

Warunki zaliczenia przedmiotu: obecność na ćwiczeniach i aktywne w nich uczestnictwo podczas dokonywania analizy wybranych spektakli teatralnych

Treści programowe: studenci obejrzą wybrane spektakle teatru telewizji polskiej: *Wielopole, Wielopole*, r. T. Kantor; *Umarła klasa*, r. T. Kantor; *Apollo z Bellac*, r. A. Hanuszkiewicz; *Piękna pani Seidenman*, r. J. Kijowski; *Krakowiaczy i górale*, r. O. Lipińska; *emigranci*, r. K. Kutz; *Trzy siostry*, r. A. Bardini; *Ferdynand*, R. M. Wojtyśko; *Człowiek zaniedbuje siebie* – film dokumentalny o twórczości – także teatralnej – J. Szajny; *Teatr według Grotowskiego* – film dokumentalny o teatralnej twórczości J. Grotowskiego

Osoba prowadząca zajęcia: mgr Andrzej Kozieja

Literatura przydatna i wskazana:

K. Dzierzbicka, *50 lat teatru telewizji*, Kraków 2004